

NGOismus

GLOBALIZACE

MÉDIA

globální
explorace

SVĚT PODLE DEMOKRACIE

náměty k výuce

TOTALITNÍ ideologie
nationalismus

sociální vyloučení

SVĚT PODLE DEMOKRACIE

náměty k výuce

OBSAH

ÚVODEM.....	8
-------------	---

Část první:

Náměty na vzdělávací aktivity autorů projektu Svět podle demokracie

martina novotná

SVOBODA VE SVĚTĚ	12
------------------------	----

markéta hajská, aleš kavalír

PŘIJDOU DALŠÍ	16
---------------------	----

varianty

MULTIKULTURNÍ SPOLEČNOST ANO ČI NE?	20
--	----

lucie pivoňková

ANONYMOUS A OBČANSKÁ SPOLEČNOST	24
---------------------------------------	----

markéta hajská

NACIONALISMUS KONTRA DEMOKRACIE.....	30
--------------------------------------	----

václav zeman

JAK SE DĚLÁ PROPAGANDA.....	33
-----------------------------	----

václav zeman

ŽIJEME OPRAVDU V MEDIOKRACII?	35
-------------------------------------	----

alena pařízková

ROZHOVORY.....	41
----------------	----

alena pařízková

REKLAMY A GENDEROVÉ STEREOTYPY.....	45
-------------------------------------	----

alena pařízková

SEXISMUS V REKLAMĚ	49
--------------------------	----

alena pařízková

ŽENSKÝ A MUŽSKÝ SVĚT.....	52
---------------------------	----

markéta hajská

MEDVĚDÍ SLUŽBA.....	55
---------------------	----

Část druhá: Závěrečné vzdělávací projekty absolventů kurzu Svět podle demokracie

zdeňka zykmondová

DEMOKRACIE V PRAXI..... 66

václav kotrba

CO JE DEMOKRACIE? 70

šárka niklová

EMIGRANTI X IMIGRANTI..... 76

bohuslava dusíková

POJEM DEMOKRACIE

VE VÝUCE SLOHU NA ZŠ..... 81

martina toušová

PREZENTACE NA TÉMA

SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ.....102

jan hibler

RYSY TOTALITNÍCH VLÁD.....109

jan sovadina

HROZBY DNEŠKA127

hana kovandová

VLIV MÉDIÍ PŘI ŠÍŘENÍ INFORMACÍ

Z OHNISEK KONFLIKTŮ VE SVĚTĚ.....137

veronika králová

MY + ONI = MY.....142

NGOismus

GLOBALIZACE

→
MÉDIA

globální
explorace

TOTALITNÍ ideologie
nationalismus

sociální vyloučení

ÚVODEM

Milé pedagožky, milí pedagogové!

Dostává se Vám do rukou příručka **Svět podle demokracie – náměty k výuce**. Příručka je výstupem stejnojmenného projektu *Svět podle demokracie*, uskutečněného společností Člověk v tísni, o.p.s. v letech 2011-2012. Během jeho realizace došlo k vytvoření a otestování e-learningového kurzu pro učitele Plzeňského kraje, jehož centrálním tématem byla demokracie. Projekt Svět podle demokracie je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR a to prostřednictvím Operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Jedním z výstupů projektu je i tato příručka, kterou bychom Vás rádi inspirovali ve způsobech, jak zahrnout téma demokracie do výuky. Příručkou a kurzem chceme přispět k aktualizaci obsahu výchovy k demokracii na českých základních a středních školách, a to ve vztahu k různým palčivým tématům současného světa.

Jak již vyplývá ze samotného názvu, tematickým ohniskem projektu je koncept demokracie, a to nejen coby určitá forma vládnutí, ale především jako soubor představ o společnosti a světě. Podle autorů a realizátorů projektu stojí demokratický světový názor na principech otevřenosti, rovnosti, svobody, zodpovědnosti a lidské důstojnosti. Ačkoli se tyto hodnoty dnes jeví jako samozřejmé, historická zkušenost velí, že bez jejich neustálého ožívování a znovupromýšlení je demokracie velmi zranitelným výdobytkem. Je proto důležité, aby se učení těmto principům a hodnotám stalo součástí školských osnov a neoddělitelnou náplní edukace nejmladších generací.

Na výchovu k demokratickému smýšlení je samozřejmě kladen značný důraz i v rámci kurikulární reformy českého školství. Současná globální situace, jakož i lokální společenské podmínky, se však rychle proměňují a demokracie se tak ocitá před celou řadou nových výzev, které kladou stále větší nároky i na obsah výchovy k demokracii na českých školách. Na téma demokracie lze nahlížet nejrůznějšími způsoby a je také integrální součástí řady novodobých celospolečenských jevů a konceptů. Právě tuto skutečnost se autoři snažili zohlednit při navrhování jednotlivých tematických celků projektu.

Vytvořeným e-learningovým kurzem *Svět podle demokracie* se pokoušíme učitelům nabídnout různé perspektivy, ve kterých lze koncept demokracie, jakož i hodnoty, na kterých demokracie stojí, nahlížet. Proto jsme se zaměřili na pro někoho možná nezvyklé aspekty demokracie, jako je evropská integrace, sociální vyloučení, nacionalismus, globalizace, klimatické změny, občanská společnost, terorismus, mediokracie, multikulturalismus a další. Co má výše zmiňované společného s demokracií? Realizační tým projektu měl při tvorbě kurzu snahu vybírat taková témata, která se vztahují k limitům a možnostem demokracie, coby základu fungování moderních občanských společností. Při jejich volbě jsme vycházeli

především z toho, že se všechna tato témata nově objevují v rámcových vzdělávacích programech a v obsahu společné státní závěrečné zkoušky (tzv. státní maturitě), avšak v řadě stávajících vzdělávacích materiálů jim není věnována dostatečná pozornost.

Samotný e-learningový kurz *Svět podle demokracie* je rozčleněn do patnácti kapitol. Autoři lekcí měli především za cíl zprostředkovat studentům aktuální celospolečenskou debatu. Lekce proto nejsou klasickým učebnicovým textem. Vycházeli jsme totiž z představy, že má-li být téma demokracie do výuky zapracováno nejen s ohledem na znalosti žáků a studentů, ale i s ohledem na jejich dovednosti a postoje, nelze se spolehnout pouze na učebnicové poučky či definice. Proto jsme se snažili nabízet spíše otázky a náměty k přemýšlení, které vyplývají z různých dilemat, v nichž se demokracie v současných globálních i lokálních podmínkách ocitá, a využít k tomu běžně dostupné mediální výstupy.

Autoři jednotlivých lekcí se snažili vystupovat jako průvodci nabízející studentům nejrůznější úhly pohledu, které se v diskusi na toto téma objevují. Každou lekci uvozuje několik ústředních otázek. Autoři předkládají studentům kurzu odpovědi ve formě názorů či vyjádření hlavních aktérů veřejné debaty, zároveň jim ale ponechávají možnost si na ně samostatně odpovědět. Co se týče formy prostředků, které autoři volí, neomezují se pouze na odborný text, ale využívají také novinové články, úryvky z různých publikací, televizní reportáže, debaty či dokumenty, rozhovory s odborníky na dané téma, fotodokumentace, animace a další doprovodné materiály. Každá lekce vedle toho obsahuje metodické náměty k výuce. U některých lekcí jsme se pokusili nashromáždit již existující metodické aktivity, zejména z produkce vlastních vzdělávacích programů Varianty a Jeden svět na školách, ale také z nabídky dalších vzdělávacích center (např. Gemini, Centrum pro komunitní práci střední Čechy). Vedle toho vytvořili autoři jednotlivých lekcí celkem dvanáct originálních vzdělávacích aktivit, které se pak staly obsahem první části příručky nazvané *Náměty na vzdělávací aktivity autorů projektu Svět podle demokracie*.

Jednotlivé vzdělávací aktivity jsou směřované k učitelům základních a středních škol. Většinou jsou časově koncipované na jednu, maximálně dvě vyučovací hodiny. Snaží se využívat moderních pedagogických metod, jako je interaktivní výuka, kooperativní učení a kritické myšlení. Všechny hodiny jsou záměrně vystavěny na principu trojfázového modelu učení (evokace-uvědomění-reflexe). Aktivity využívají nejrůznější materiály a odkazy. Počítejte s tím, že pro jejich realizování budete potřebovat předchozí přípravu všech pomůcek a doprovodných materiálů, v ideálním případě i internetové připojení.

U každé aktivity obsažené v této příručce je také uvedeno, ke kterým tematickým celkům se vztahuje. Doporučujeme proto seznámit se před jejich realizací také s obsahem souvisejících lekcí projektu *Svět podle demokracie*.

Studenti e-learningového kurzu *Svět podle demokracie*, který probíhal na jaře roku 2012, dostali za úkol vytvořit návrh vzdělávacího projektu, který by tematicky reagoval na obsah kurzu. Měli možnost buďto přepracovat a didakticky rozvést obsah některé z lekcí

e-learningu a nebo vymyslet zcela nový vzdělávací projekt, který by reflektoval některé z ústředních témat lekcí. Celkem bylo vypracováno na tři desítky závěrečných úkolů, jejichž kvalita a úroveň předčily očekávání realizačního týmu. Komise, složená z autorů kurzu, se proto rozhodla, že přibližně třetinu z nich pro jejich originalitu a inovativnost uveřejní v závěrečné příručce **Svět podle demokracie – Náměty k výuce**. Devět vybraných vzdělávacích projektů si nyní můžete prohlédnout i vy, neboť se staly obsahem druhé části příručky nazvané *Závěrečné vzdělávací projekty absolventů kurzu Svět podle demokracie*. Jejich autory jsou učitelé základních či středních škol Plzeňského kraje, což jistě přispívá k jejich autentičnosti a praktické využitelnosti ve výuce. Jednotlivé vzdělávací projekty jsou koncipované buď jako školní projektové dny a nebo jako série na sebe volně navazujících vyučovacích hodin. Podobně jako metodické aktivity autorů kurzu, i tyto vzdělávací projekty jsou strukturovány podle modelu třífázové edukace. Nabízejí pestrrou škálu metod, materiálů a nejrůznějších námětů k výuce.

Přáli bychom si, abyste se předloženými vzdělávacími aktivitami a vzdělávacími projekty z obou částí této publikace nechali inspirovat při vytváření vlastního vzdělávacího obsahu. Máme totiž za to, že není vhodné vytvářet přesné kuchařky, které slouží jako závazný návod k výuce. Jak jistě sami víte, vždy je vhodné zvážit při přípravě vyučovacích hodin osobní zkušenosti pedagoga, složení třídy, aktuální celospolečenské diskuse i další faktory.

Přejeme Vám mnoho štěstí při Vaší práci a při výuce o tématu demokracie.

Za realizační tým

Markéta Hajská, editorka

NGOismus

GLOBALIZACE

MÉDIA

globální
explorace

část první

NÁMĚTY NA VZDĚLÁVACÍ AKTIVITY AUTORŮ PROJEKTU SVĚT PODLE DEMOKRACIE

totalitní ideologie
nationalismus

sociální vyloučení

martina novotná

SVOBODA VE SVĚTĚ

CÍLE

Žáci:

- vysvětlí důvody podporování demokracie ve světě
- obhájí svůj postoj k této demokratizační aktivitě

CÍLOVÁ SKUPINA

Střední školy

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova, ZSV

ČASOVÁ DOTACE

90 min

POMŮCKY

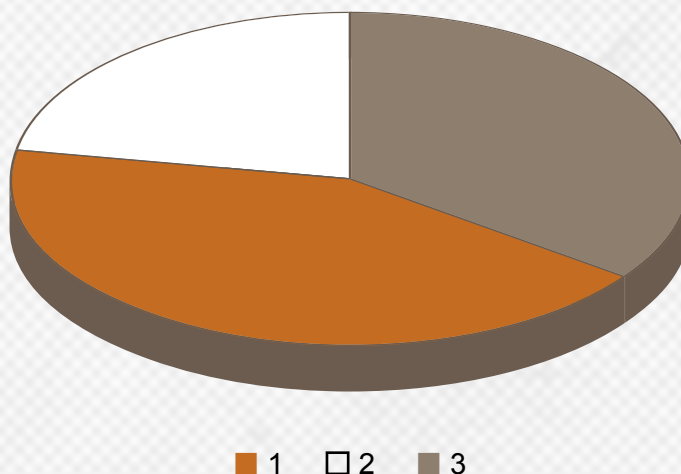
Vytištěný graf do dvojic, vytištěný text pro každého žáka

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní / evokační část

1. Rozdělte žáky do dvojic. Rozdejte jim graf a zadejte následující: Graf představuje podíl světové populace žijící ve svobodných, částečně svobodných a nesvobodných zemích. Pokuste se k jednotlivým částem grafického koláče přiřadit správný pojem (*lidé žijící ve svobodné zemi, lidé žijící v částečně svobodné zemi a lidé žijící v nesvobodné zemi*).

SVOBODA VE SVĚTĚ

2. Seznamte stručně žáky s výsledky grafu, viz tabulka:

Číslo na legendě	Počet obyvatel	Procenta	Popis
1	2 951 950 000	43 %	Svobodné země
2	1 487 000 000	22 %	Částečně svobodné
3	2 434 250 000	35 %	Nesvobodné země

Hlavní část / uvědomění

1. Vytvořte s žáky názorovou škálu, kde jedna část třídy zastává postoj: Tato situace mě vůbec netrápí/nezajímá a druhá Zajímá mě to/Znepokojilo mě to. Vyzvěte žáky, aby se rozdělili do dvou řad na základě toho, jaký postoj ke zjištěné informaci zaujali. Nechte pár žáků objasnit, proč se postavili na dané místo.
2. Nechte žáky posadit a zeptejte se jich, jestli už někdy slyšeli o podpoře demokracie v zahraničí. Co si pod tím představují? Znají nějaký projekt? Pokud nebudou vědět, napovězte jim, případně vyberte nějakou ukázkou projektu a žákům o něm pohovořte.
3. Vytvořte dvojice a každé z nich zadejte, buď aby se zabývala důvody, proč si myslí, že je důležité, aby ČR podporovala demokracii v jiných zemích, nebo co může být překážkou (cca 10 minut). Argumenty ať si zapisují do T-grafu (na jedné straně důvody PRO, na druhé PROTI). Vytvořte čtveřice – vždy dvojicemi s protichůdnou argumentací. Vyzvěte je, ať si

své názory vzájemně sdělí (5 minut). Nechte žáky korzovat po třídě, a pokud se potkají s jiným žákem, ať se zeptají na jeho zapsané argumenty. Ty zajímavé ať si zapíší (10 minut). Nakonec shrňte argumenty v kroužku, případně je doplňte.

4. Rozdejte žákům následující text a pracujte metodou „Poslední slovo patří mně“ (podrobný popis této metody na <http://mistoprozivot.cz/didakticke-metody-programu-misto-pro-zivot/posledni-slovo-patri-mne>).

Václav Havel:

ZAHÁJENÍ KONFERENCE MEZINÁRODNÍHO VÝBORU PRO DEMOKRACII NA KUBĚ

Berlín, Nadace Konrada Adenauera, 25. dubna 2007,
kráceno

Za prvé bych rád zdůraznil význam solidarity v dnešním globalizovaném světě, v němž je vše stále hlouběji propojeno, v němž se naše osudy stávají osudem jediným. Nedávno jsem byl ve Washingtonu účastníkem setkání disidentů, představitelů opozice a bojovníků za svobodu z různých zemí: ze Severní Koreje, Barmy, Kuby, Běloruska, Íránu, Čečenska, Číny a podobně. Ohromně zajímavým zjištěním pro mě bylo, jak si lidé, kteří si dohromady odseděli desítky let ve vězení, rozumí. Jakoby vytvářeli zvláštní celosvětové bratrstvo. Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, jak je pro ně mezinárodní podpora důležitá. Byl jsem ve vězení v úhrnu pět let, ale bez solidarity bych tam byl možná patnáct let. Proto všemu, co slouží podpoře úsilí o svobodu a demokracii kdekoli na světě, je třeba věnovat solidární pozornost a solidární pomoc bez ohledu na rizika či daně, které za to platíme. Ale nejdůležitější je, že solidarita s disidenty, publicita, materiální a vzdělávací pomoc, dává jejich úsilí vážnost a váhu a je jejich velikou posilou. Jedna z nejdůležitějších věcí, kterou by tedy měl demokratický svět dělat, je, znovu a znovu při různých oficiálních jednáních, pokud se vůbec nějaká oficiální jednání vedou, připomínat případy politických vězňů a znovu a znovu na ně upozorňovat. Není důležitý ideologický prapor, kterým autoritativní režim či diktatura mává, ale to, jak se k občanům chová, jak manipuluje či nemanipuluje společnost, kolik svobody umožňuje, jak respektuje lidskou důstojnost.

Může se stát, že probíhající ekonomické, politické či jiné kontakty se zemí, kde je demokracie omezována, mohou být solidaritou s disidenty ohroženy. Ale i kdybychom odhlédli od důvodů principiálních, které k solidaritě vedou a omezili se jen na okolnosti praktické, tak přes všechna rizika se taková solidarita vyplatí. Vždycky je totiž lepší, když demokratický svět demokracii šíří i do partnerských zemí, než když se musí za drahé peníze vyzbrojovat, protože si není jist, nebude-li v budoucnu vojensky ohrožen. Je to tedy i dobrá investice.

Pamatuji si, že v letech sedmdesátých a osmdesátých cítily ambasády demokratických západních států potřebu zvát disidenty na oslavy státních svátků a stýkat se s nimi. Bylo to spojeno s obtížemi a režim z toho různým způsobem vyvozoval sankce. Bylo to však obtížné i proto, že disidenti nebyli nikým zvoleni, byli angažujícími se občany a nebylo vždy snadné rozpoznat, kdo je autentickým, důvěryhodným a respektabilním bojovníkem za věc svobody a kdo jen ambasády využívá, nebo je dokonce agentem policie. Ale i toto riziko stojí za to, aby bylo podstoupeno.

Mám zkušenost, že dobré věci je třeba dělat proto, že jsou dobré, dělat je z principu. Je báječné, když se takové úsilí časem zhodnotí, přinese plody a úspěchy. Ale kalkulace s takovým zhodnocením, dokonce krátkodobým, nesmí a nemůže být zdrojem tohoto úsilí. To je lekce, kterou nám dával český filozof profesor Patočka, jeden ze zakladatelů a prvních mluvčích Charty 77, jehož sté výročí narození jsme si nedávno připomněli. Zdůrazňoval právě tuto mravní, principiální, téměř by se chtělo říct metafyzickou dimenzi. Totiž, že něco děláme prostě proto, že to má smysl. Skončí-li to happy endem a disident se stane třeba prezidentem, je to hezké, ale nelze s tím kalkulovat, upínat se k tomu. A naopak snažení, které v dohledné době nepřináší viditelné happy endy nelze považovat za snažení méněcenné či méně důležité. Všechno, co děláme ve prospěch svobody člověka na této zemi má smysl.

Závěrečná část / reflexe

1. Na závěr nechte žáky doplnit nedokončenou větu, kterou napište na tabuli: *Myslím si, že je/není důležité podporovat demokracii v zahraničí, protože...*
2. Nechte případné dobrovolníky přečíst své příspěvky.
3. Podle časových možností můžete žáky seznámit s níže uvedeným textem Václava Havla, případně s jeho částí. Doporučujeme uzavřít krátkou diskusí.

ZDROJE

- <http://www.vaclavhavel.cz/index.php?sec=4&id=1&kat=1&from=49>
- <http://www.freedomhouse.org>
- <http://mistoprozivot.cz/didakticke-metody-programu-misto-pro-zivot/posledni-slovo-patri-mne>

markéta hajská, aleš kavalír

PŘIJDOU DALŠÍ

CÍLE

Žáci:

- osvojí si důležité pojmy z oblasti multikulturalismu, migrace a terorismu
- dokáží kriticky pracovat s textem
- procvičí si schopnost samostatného kritického myšlení
- uvědomí si, že migrace je nedílnou součástí liberální demokratické společnosti
- reflektují, k čemu mohou vést postoje jako je xenofobie a strach z ohrožení hodnot a kulturních tradic

CÍLOVÁ SKUPINA

Střední školy (zejména gymnázia)

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova, ZSV

ČASOVÁ DOTACE

45 min

POMŮCKY

Kopie článku *Přijdou další* pro každého žáka, rozstříhané karty s otázkami, tabule/flipchart, psací pomůcky

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní / evokační část

1. Zeptejte se žáků, co jim říká jméno Anders Breivik. Otázejte se, zda si vzpomenou na jeho teroristický útok v Norsku v létě 2011. Připomeňte si společně hlavní body tohoto činu, důležité informace a zajímavé nebo i kontroverzní výroky запиšte na tabuli. Položte jim také otázku, zda si vybaví, jaká byla jeho hlavní motivace. Jejich odpovědi v tuto chvíli podrobně nerozbírejte. Po skončení této evokace tabuli s hesly zakryjte, ale zatím nemažte.
2. Rozdejte žákům kopii článku *Přijdou další*.

3. Vyzvěte žáky, aby si pozorně přečetli text článku, a aby v něm podtrhli pojmy a myšlenky, kterým nerozumí.
4. Po přečtení textu se zeptejte, které pojmy a myšlenky si podtrhli. Pro přehlednost je zapište na jinou část tabule nebo na nový flipchartový papír. Poté požádejte ostatní žáky, zda by někdo z nich věděl, co pojmy znamenají, a mohl by je vysvětlit. Výklad žáků můžete stručně doplnit či zkorigovat, případně pojmy krátce vysvětlíte sám/sama.

Hlavní část / uvědomění

1. Shrňte stručně společně s žáky hlavní myšlenky článku. Vyzdvihněte skutečnost, že migrace je přirozený fenomén současného světa, pojí se s ní však řešení řady praktických problémů. Hádky a vzájemné obviňování mezi starousedlíky a příchozími přitom jen znemožňují dohodu a řešení.
2. Rozdělte třídu do osmi skupin, každé dejte jednu z otázek. Sdělte žákům, že mají přibližně 10 minut na přípravu odpovědi.
3. Poté nechte žákům přibližně 2-3 minuty na prezentaci. Otázky probírejte postupně, od čísla 1 do čísla 8.

Závěrečná část / reflexe

1. Položte žákům otázku: *Jak se vám s textem pracovalo? Přišel vám jednoduchý nebo složitý? Vyhledáváte v novinách, časopisech nebo na internetu aktivně články tohoto typu?*
2. Vraťte se nyní k tématu ze začátku hodiny.
Co má společného útok Breivika s textem, se kterým jsme pracovali? Je něco, co jsme řekli na začátku hodiny, co byste nyní doplnili nebo upravili?
3. *Co považujete za nejoriginálnější myšlenku textu? Byla v textu myšlenka, se kterou jste sympatizovali nebo která vás dokonce obohatila? Považujete nějakou část textu za kontroverzní? Kde bychom mohli hledat odpůrce tohoto typu nazírání politické reality?*

ZDROJE

- Týdeník Respekt 31, r. 2011, s. 14

Přijdou další

Místo velkých debat o islámu budou dál jen ty malé, politicky nepopulární

□ MAREK ŠVEHLA

Politická korektnost zamohla veřejný prostor. Odvádí nás od podstaty vážných problémů, protože nám neumožňuje nazývat věci pravými jmény. Je s ní třeba skoncovat. A proč nezačít právě teď, když lapáme po dechu a hledáme odpověď na čin Nora Anderse Breivika? Takže: útok na norský sociálnědemokratický dorost nevznikl z ničeho nic. Vyrosl z dlouhodobě živeného strachu z cizinců, Evropské unie a nenávisti k liberálům a sexuálním menšinám, vůči nimž už roky vznikají velmi tvrdé odsudky v prostředí evropské křesťanské konzervativní pravice, inklinující k národovectví. Proto i odkaz v Breivikově manifestu na Václava Klause má logiku za situace, kdy se český prezident stýká s rasisty, antisemity a xenofoby, protože se mu to hodí v kampani proti Evropské unii. Klaus a podobní národovečtí konzervativci teď sice Breivika odmítají, předtím ale vědomě vytvořili pro jeho ideologii živnou půdu. Národovecky a xenofobně nalaďení konzervativci tím nesou stejnou odpovědnost, jakou za komunismus nesli levicoví intelektuálové plní nenávisti vůči kapitalismu.

Zní to tvrdě, trochu urváčkovsky, jak to ale tedy je? Pokud je možná denunciací islámu kvůli terorismu, mělo by být logické denunciovat kvůli opačnému terorismu islamofobí a homofobí. Není těžké si představit, kam by takto pojatá diskuse vedla. Konec politické korek-

nosti si přeje spousta lidí (a hodně těch, k nimž se Breivik hlásí), jenže diskuse bez politické korektnosti není – jak dokládá i tón předchozích řádků – nic jiného než konec diskuse. Znamená to zabřednout do hádek a vzájemného obviňování bez šance dospět k nějaké dohodě. A dohoda o věcech spojených s Breivikovým činem je důležitá. Podstatná otázka přitom zní, zda čelit cizincům, imigrantům, muslimům, anebo strachu z nich. A nutno říci, že druhá možnost je snazší a vyjde nás mnohem levněji.

Velká debata

Bát se islámu je v éře al-Káidy přirozené a není naším cílem to shazovat. Breivikův případ ovšem ukazuje, jak je nesmyslné dávat rovnítko mezi teroristy typu Muhammada Atty a islám jako takový. Všem uvažujícím lidem musí být totiž poměrně jasné, že Breivik není totéž, co národovečtí konzervativci jen proto, že v jejich prostředí vyrostl v to, co ukázal předminulý pátek.

Je však jasné, že takové konstatování z nikoho fandu islámu neudělá. Evropané se islámu nebojí jen kvůli terorismu, ale promítají si do něj své tradiční strachy z jinakého, divného, a proto potenciálně nebezpečného. Jde do značné míry o přirozený pocit, který se ale podobá spoustě jiných civilizačních strachů, jež prožíváme, a neměl by vést k nějakým zásadním zá-

věrům o potřebě vypudit odtud muslimy. Umělost tohoto strachu se ukazuje ve východní Evropě, kde skoro žádní muslimové nežijí. V průzkumu uveřejněném na jaře v německém týdeníku Der Spiegel, zkoumajícím v osmi odlišných zemích EU pohled na muslimy, vyšlo jako nejvíc promuslimské Nizozemsko, kde jich žije téměř milion. A naopak nejhůř se na ně dívají v Maďarsku a v Polsku, kde téměř žádní muslimové nejsou. Česko v průzkumu nefiguruje, ale je to tu podobné jako u sousedů. Facebooková skupina zvaná Muslimy tu nechceme má šedesát tisíc členů, z nichž podstatná část zcela jistě žádného muslima osobně nezná. Jak se tedy s riziky islámu vypořádat za situace těchto podvědomých strachů?

Debata o islámu v Evropě je poznamenaná zmatením pojmů. Tvzení konzervativců o krachu tzv. multi-kulti (neboli multikulturní společnosti) evokují, že je čas na nějakou velkou diskusi o řešení otázky muslimů v Evropě. To je však sebeklam, protože žádné velké řešení přijít nemůže. Etnicky rozmanité prostředí vzniká jako přirozená součást svobodné liberální společnosti, do níž se stahují aktivní lidé z celého světa. Tak se to dělo a děje v Americe, stejně jako teď v Evropě. Popřít tuhle přirozenost znamená ohrozit liberální otevřenou svobodnou společnost jako takovou. V českém tisku se po vraždění v Norsku objevily udivené články o tom, že

Karta s otázkami

PŘIJDOU DALŠÍ

1. Co je podle autora článku politická korektnost? Zkuste krátce definovat pojem z pohledu autora. Jaká, dle něj, přináší pozitiva a jaké nevýhody s ní mohou být spojeny?
.....
2. Najděte ty pasáže textu, kde se hovoří o politické korektnosti v souvislosti s migrací, cizinci či multikulturalismem.
.....
3. Vysvětlete, v čem podle autora spočívá „velká“ a „malá“ debata. Kterou z nich má smysl v demokratické otevřené společnosti vést?
.....
4. Jak autor uvažuje o migraci? Je podle něj pro liberální společnost přirozená, anebo nezdravá a nežádoucí? Uveďte vysvětlení.
.....
5. Co odhaluje zmíněný průzkum zkoumající pohled na muslimy v různých částech Evropy?
.....
6. Jaké jsou podle autora článku příčiny Breivikova teroristického činu?
.....
7. Platí podle autora rovnítka „islám“ = „terorismus“? Jaké vidí autor řešení situace muslimů v Evropě?
.....
8. Jak rozumíte autorově myšlence: „Bohatá Evropa je jako houba, která bude dál přirozeně nasávat lidi ze všech možných koutů světa...“?
.....

varianty

MULTIKULTURNÍ SPOLEČNOST ANO ČI NE?

CÍLE

Žáci:

- se orientují v problematice multikulturalismu
- jsou schopni argumentovat se zastánci protichůdných názorů

CÍLOVÁ SKUPINA

Střední školy

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova

ČASOVÁ DOTACE

45 min

POMŮCKY

Projektor, notebook nebo PC, připravená videa k lekci, vždy do jedné skupinky po čtyřech jednu vytištěnou „kارتu s otázkami“, psací potřeby

MENŠIN
TOTALITNÍ ID
ma
NGO ismus
terorism

nábožen
Glo
ME
globální
explora
DEMOKRAC
m
sociální vy
distrib

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní / evokační část

1. Učitel pustí následující videa v tomto pořadí:

- **Česká televize, pořad Kosmopolis** (Průvodce světem pozoruhodných kultur a odlišného životního stylu. Reportáže, portréty a aktuality z multikulturní společnosti). Reportáž „Integrace“ z 12.3.2010.

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1095908415-kosmopolis/210562210300004/video/>

(Postačí pustit první 3 min. 30)

- **Česká televize, Zprávy ČT24**

Reportáž „Merkelová: Naše snaha o „multi-kulti“ společnost totálně selhala“ ze dne 17.10.2010.

<http://www.ct24.cz/svet/104503-merkelova-nase-snaha-o-multi-kulti-spolecnost-totalne-selhala/>

2. Po shlédnutí videí vyzvěte několik žáků, aby odpověděli na následující otázky:

- *Které myšlenky vás v reportážích nejvíce zaujaly? Se kterými byste se ztotožnili a proč? Které byste naopak zavrhlí?*
- *Ztotožňujete se s některou reportáží natolik, že byste bez výhrad zaškrtnli ikonu „To se mi líbí“?*
- *Zkuste se zamyslet nad tím, co byste napsali do komentáře v diskusi pod tou kterou reportáží.*

Hlavní část / uvědomění

1. Rozdělte žáky do skupin přibližně po čtyřech žácích. Každé skupině dejte kopii „karty s otázkami“ (viz níže).
2. Vyzvěte žáky, aby se ve skupinách pokusili zformulovat odpovědi. Zdůrazněte, že by bylo dobré, aby se všichni ve skupině shodli, avšak nezbytná podmínka to není. (V této přípravné fázi by si žák/žáci měli co nejvíce ujasnit svá stanoviska a zformulovat je).
3. Když budou žák/žáci hotovi (zhruba po 15-20 min), vyzvěte mluvčího první skupiny, ať prezentuje odpověď na otázky bodu 1.
4. Vyzvěte ostatní, aby se k odpovědím vyjádřili (tentokrát zcela individuálně). Podněcujte otázkami typu: Souhlasíte s prezentovaným názorem? Chcete něco doplnit? Napadá vás něco, co vyvrací předchozí názory?
5. Vyzvěte mluvčího další skupiny, ať prezentuje odpověď na otázky bodu 2. Celý postup se pak opakuje, dokud nejsou předneseny odpovědi na všech 9 bodů.

Závěrečná část / reflexe

1. Argumenty pro diskusi najdete v lekci Multikulturalismus a demokracie. Je vhodné, aby co nejvíce pojmů a informací zaznělo během argumentace v diskusi a nebyly předávány formou výkladu.
2. Jasně ukončete diskusi, rozpusťte utvořené skupiny. Na závěr se ptejte:
Jak jste se cítili během diskuse? Byl vám něčí způsob argumentace příjemný/nepříjemný a proč? Které názory vás nejvíc zaujaly/překvapily/šokovaly? Změnili jste některé ze svých názorů? Které a proč? Kdyby se tato debata odehrávala na facebooku, u kterých argumentů vašich spolužáků byste zaškrtnuli ikonu „To se mi líbí“?
3. Na tabuli napište pojmy *xenofobie*, *multikulturní společnost*, *diverzita*. Pokud nebyly vysvětleny během diskuse, krátce je charakterizujte, pokud ano, ověřte si, jak jim žáci porozuměli.

ZDROJE

- Metodická aktivita představuje aktualizovanou verzi původní aktivity vzdělávacího programu Varianty: *Interkulturní vzdělávání. Příručka nejen pro středoškolské pedagogy*. Vydal: Člověk v tísni, společnost při České televizi, o.p.s., Lidové noviny 2002. ISBN: 80-7106-614-1.
- <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1095908415-kosmopolis/210562210300004/video/>
- <http://www.ct24.cz/svet/104503-merkelova-nase-snaha-o-multi-kulti-spolecnost-totalne-selhala/>

Karta s otázkami

CO JE TO MULTIKULTURNÍ SPOLEČNOST?

1. Je multikulturní soužití, ve kterém spolu žijí jedinci a skupiny osob s různým sociokulturním zázemím a hodnotovým systémem, ideálním stavem společnosti?
.....
2. Má se podle vás Evropa otevřít nově příchozím, nebo se jim uzavřít? Proč?
.....
3. Čeho si vážíte na české a evropské kultuře? Co z české kultury by podle vás mohlo obohatit kultury jiné?
.....
4. Považujete kulturu, ve které jste vychováni, za nadřazenou kulturám ostatním? Souhlasíte s názorem, že „moje kultura“ je lepší než ostatní jen proto, že je moje? Bylo by možné porozumění mezi kulturami, pokud by příslušníci všech různých kultur zastávali podobné stanovisko?
.....
5. Vybírá si člověk místo, kde se narodí? Jak by se váš postoj ke kulturám změnil, kdybyste se narodili řekněme o 1000 km západněji? Zkuste si představit a popsat, jak byste v takovém případě vnímali českou kulturu.
.....
6. Dokázali byste vyjmenovat, čím se naše (česká nebo středoevropská) kultura obohatila od kultur jiných?
.....
7. V čem podle vás spočívá nebezpečí střetávání a míšení kultur? Jak může kontakt s jinou kulturou ohrozit kulturu naši?
.....
8. Myslíte si, že je třeba společnost chránit před cizími vlivy? Proč? Uveďte (pokud je to možné) konkrétní případy, jak je česká kultura vystavena vlivům cizích kultur a rozhodněte, v jakém případě se jedná o vlivy negativní.
.....
9. Vidíte naopak nějaké nebezpečí v přísném oddělení od jiných kultur? Jaké? Je možné nějak dosáhnout naprosté izolace od ostatních kultur, aniž by byla porušena lidská práva?
.....

lucie pivoňková

ANONYMOUS A OBČANSKÁ SPOLEČNOST

CÍLE

Žáci:

- se orientují v problematice občanské společnosti a celospolečenské diskuze
- znají pojem sociální hnutí

CÍLOVÁ SKUPINA

Devátá třída ZŠ, střední školy

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova

ČASOVÁ DOTACE

30-45 minut

POMŮCKY

Okopírované texty pro všechny žáky

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní část

1. Vyzvěte žáky, aby definovali, co pro ně znamená občanská společnost a jejich odpovědi napište na tabuli.

2. Shrňte vlastními slovy získané výstupy a definici vzešlou z jejich odpovědí, popř. uveďte také tuto definici:

Prostředí, v němž lidé důvěřují obecným pravidlům a jsou schopni tato pravidla při každodenním zájmovém střetu dodržovat a řídit se jimi a zároveň zde fungují sociálních hnutí a nevládních neziskové organizace, které jsou v tomto pojetí chápány jako aktivity orientované na prosazování obecných zájmů.

Hlavní část

1. Požádejte žáky, aby uvedli, zda jim něco říká termín sociální hnutí, případně zda si nějaká vybaví.

Např. dělnická, ekologická, feministická apod. Ovšem mohou se zde objevit i aktuální jako freeganismus, critical mass (v Čechách cyklojízda), maskulinismus, až například po topfree, (hnutí bojující za svobodu chození nahoře bez).

Sociální hnutí definuje vytváření vztahů mezi různými skupinami aktérů, kteří sdílejí kolektivní identitu, společně jednají v souladu a usilují o sociální změnu praktikami veřejného protestu.

Obecně lze říci, že sociální hnutí se vyznačují slabostí nebo dokonce absencí organizační struktury i hierarchických vztahů, organizační i ideovou spontánností, proměnlivostí a zpravidla také dočasností. Sociální hnutí volí množství komunikačních forem: od pokojných happeningů přes nátlakové „přivazování se“ ke komínům, stromům či jiným objektům.

2. Vyzvěte žáky, aby uvedli, která hnutí nebo neziskové organizace se podle nich přímo dotýkají jejich zájmů.

Zde je možné rozvést debatu z historického úhlu pohledu např. o dětské práci, vzdělávání dívek apod.

3. Pokud se ve výčtu objeví hnutí Anonymous pokračujte dál, pokud ne, zeptejte se, zda někdo ví, o co se jedná.

Hnutí Anonymous je nehierarchická skupina hackerů, nemá tedy žádné čelní představitele ani program. Nicméně připojit k hnutí se může každý, kdo nesouhlasí s omezováním svobody na internetu. Člen hnutí se označuje jako anon. Vyloučení probíhá prozrazením reálné identity. V případě veřejných akcí v reálném prostoru jako např. demonstrace pak často používají masky Guye Fawkesa. (Guy Fawkes: britský voják, který byl roku 1605 popraven za nezdařený pokus o atentát na krále Jakuba I.) Masku, kterou anonymous používají, vycházejí z komiksové adaptace této postavy V jako Vendeta z 80. let a zejména z jeho filmové verze. V současné době je hlavním předmětem debaty mezi Anonymous smlouva ACTA, která má chránit duševní vlastnictví na internetu. Podle Anonymous jde ve skutečnosti pouze o smlouvu, která pomůže nadnárodním korporacím a lidem nepřinese nic dobrého, protože ve smlouvě ACTA jsou zákony, které omezují lidská práva, svobodu slova a běžným řízením by v České republice neprošla. Aktivita Anonymous byla úspěšná, protože premiér Nečas zatím podpis dohody odložil.

4. Rozdejte žákům vytištěné texty A, B (je možné rozdat pouze každému jeden a po přečtení si tyto texty vyměnit)
5. Dejte žákům za úkol říci, se kterým textem A nebo B souhlasí, případně který je jim bližší.
6. Rozdělte žáky do dvojic až trojic, tak, aby byly názorově koherentní.

Vyzvěte ty, kteří si vybrali text A, aby uvedli alespoň tři argumenty, proč je toto hnutí přínosné. Žáci, kteří si vybrali text B dostanou za úkol říci, v čem jsou rizika tohoto hnutí (opět alespoň tři). Pokud by si všichni žáci vybrali pouze jednu variantu, podívejte se na druhou společně.

Závěrečná část

1. Ved'te se žáky diskusi na následující téma:
- *Bylo pro vás těžké hledat argumenty protistrany?*
 - *Proč je to důležité?*
 - *Znáte nějaké příklady, kdy mělo vítězství pouze jedné pravdy fatální důsledky?*
 - *Plní podle vás toto hnutí některou funkci, které jsou připisovány občanské společnosti tedy participační, ochrannou, legitimizační či integrační? Jakým způsobem?*
 - *V čem jsou výhody a nevýhody hnutí oproti strukturovaným organizacím?*

- *Jedná se o projev společenského aktivismu, pokud je motivací pouze osobní zisk, tedy je v tomto konkrétním případě o stahování hudby a filmů zadarmo, nebo pokud jde o změnu systému v obecném zájmu?*
2. V případě dostatečného volného času je k tomuto tématu možné také otevřít debatu o autorských právech či o svobodě slova, např.: Co bychom měli na síti omezovat? Je to vůbec možné?

V rámci reflexe upozorněte na to, že k hlásání stejné ideje mohou vést jednotlivce různé motivace a různé cíle (při hlubším zájmu o teoretické zpracování této problematiky např. http://pes.fsv.cuni.cz/translation_raslova_melluci.htm).

Právní stát je nezbytný pro řešení konfliktů, se kterými si občanská společnost neumí poradit, aktivní občanská společnost zase sehrává roli pojistky před zneužíváním státní moci, se kterým si ne vždy umějí instituce demokratického státu poradit.

ZDROJE

Text A

- <http://aktualne.centrum.cz/blogy-a-nazory/komentare/clanek.phtml?id=730670>

Text B

- http://piratskenoviny.cz/?c_id=33253

DALŠÍ

- <http://www.mediaguru.cz/sloupek/o-takzvanem-internetovem-pirastvi/>
inspirativní k reflexi
- http://piratskenoviny.cz/?c_id=33323
historie anonymous, psáno příznivcem
- <http://www.blisty.cz/art/62170.html>
angažovaný proslov pro anonymous, autor je krom jiného vysokoškolský učitel

Jan Lipold:

ANONYMOUS NEJSOU COOL PIRÁTI Z KARIBIKU, ALE TERORISTÉ

Anonymous. Nejpopulárnější „hackerská“ komunita zaútočila už i u nás, bylo ve zprávách. Neteče u toho krev, ale princip je stejný, jako by se Anonymous jmenovali Světlá stezka nebo Al-Káida. Kyberteror, ať už se tváří jakkoli cool, je totiž pořád jen teror.

To znamená: vzít svou Pravdu a v jejím jménu si to vyřídit s každým, koho jsme - my, spravedliví - zapsali na seznam jejích nepřátel. Výběr cílů a rozsudky nechte na nás. V případě hackerů to zatím sledujeme jako show, ale kdokoli z nás se může na soupisku dostat také. Nebezpečí nevnímáme. Když nás nerozhodí ani viditelné hrozby jako zamořené ovzduší, tak co teprve ty virtuální? Nebo snad rozumíte tomu, co se děje ve vašem počítači?

A hlavně, hackerské PR funguje skvěle. Žádní teroristé. Romantici. Partyzáni. Piráti z Karibiku s bečkou rumu a úšklebkem Guye Fawkese. Viva la revolución. Trochu digitální recese do toho. Akční film. Zkuste srovnat, když řeční o svobodě Anonymous (neformálním pirátským jazykem, pochopitelně), a nějaký politik. Hackeři jsou sexy, vlády a korporace nejsou sexy. Jak prosté. A naivní.

Hackeři mohou cokoli, nikdo je nevolí ani neodvolává. Anonymové. Srabi. To se to pak praporem „svobody“, politiky zdánlivě odloženým, mává. Druhou stranou mince svobody je odpovědnost, praví pravdivé klišé. Komu a čemu se zodpovídají kyberzbojníci? Ó, vlastnímu svědomí. Nebo antivirovým firmám? Nikomu? Cha cha cha, odpoví vám virtuální smích.

Piráti, kteří si „vyhrazují právo zaútočit“, jsou pro svobodu větším nebezpečím, než ACTA, OSA, SOPA. A násobně větším, než demokratické vlády, proti kterým bojují. Podlými prostředky. Konkrétní vláda a konkrétní lidé versus tajemný, globální útok z neznáma.

Proti vládě můžeme mít desítky výhrad. I proti jejímu webu. Ale když vám ho někdo zablokuje, nedozvíte se z něj už vůbec nic. Informační tma. Jen vzkaz od vyvolených pirátů. Svoboda podle mustru Anonymous.

Rick Falkvinge:

I LOVE ANONYMOUS!

Právě probíhá významný posun politických hodnot. Už se to stalo několikrát a obvykle se to stává každých 40 let. Když to začne, musí na prosazení změny spolupracovat několik sil. Typicky to probíhá ve třech vlnách.

První vlna se skládá z aktivistů, kteří na problém upozorní. Dělnické hnutí na počátku minulého století to dělalo pomocí divokých (nelegálních) stávek, u hnutí Zelených tuhle roli hrály akce Greenpeace.

Druhá vlna se skládá z akademiků, kteří problém analyzují a vytvářejí teorie, o co vlastně jde.

Nakonec, třetí vlna začíná, když je problém zpolitizovaný na úrovni politických stran novou stranou (nebo ve vzácných případech přijatý nějakou dostatečně pohotovou starou stranou – ne všechny státy s poměrným zastoupením mají Stranu zelených, ale drtivá většina ano).

Všechny tyto tři vlny zůstávají plně aktivní, dokud tyto nové hodnoty nejsou začleněny do společnosti. Navíc je mezi vlnami obvykle poměrně velký překryv, kdy významní jednotlivci aktivně vystupují ve víc než jedné zárověň. V dělnickém hnutí tu byly divoké stávky, které vedly k odborovým organizacím, které vedly k labouristům a sociálně demokratickým stranám. Ve hnutí Zelených tu byl Greenpeace (a další), což vedlo k ekoteorii, která vedla ke stranám zelených.

Nepřipadá mi politováníhodné, že akce Anonymous jsou většinou nelegální. To je prostě v historii typické. Naopak za upřímně politováníhodné považuji to, že bylo zákonem zakázáno chytit korporace a naše volené zástupce při lhaní a podvádění a veřejně je ohledně toho konfrontovat. Greenpeace také porušoval zákon. Dokonce většinou stejným způsobem. Zákony vždycky vznikaly na ochranu mocných před změnou. Greenpeace se vloupával do znečišťujících podniků, které falšovaly dokumenty, odvážně jim lezli na komíny a věšeli na ně obří transparenty. A všichni je za to zbožňovali. Včetně mě. Nelegální, jistě. Ale z pohledu historie, kdo byli padouši a kdo hrdinové? Takhle vypadá šablona změny.

„Anonymous a pirátské strany“ jsou dnes zmiňovány v naprosto stejných kontextech jako v 80. letech minulého století „Greenpeace a strany zelených“. Jako řadoví výtržníci na hraně zákona, ale se širokou všeobecnou podporou v pocitech lidí, zvláště těch mladších. (Pokud chcete, můžete „lidi“ číst jako „voliči“.) Není to tak, že by Anonymous byli nezbytní, spíše jsou při pohledu do historie nevyhnutelní. Přesto jsou nezbytní pro posun hodnot společnosti tak, aby respektovala soukromí a pohnala naše politiky a korporace k zodpovědnosti. Stejně jako pirátské strany. Tato dvojice je zmiňována společně z velmi dobrého důvodu.

Zbožňuji Anonymous stejně jako jsem svého času zbožňoval Greenpeace. Jsou to muži a ženy cti, odhodlání a odvahy a pomáhají vytvořit lepší svět.

markéta hajská

NACIONALISMUS KONTRA DEMOKRACIE

CÍLE

Žáci:

- dovedou popsat základní znaky ideologie nacionalismu
- dovedou vysvětlit, v jakém ohledu je nacionalismus v rozporu s demokratickými principy

CÍLOVÁ SKUPINA

Střední školy

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova, ZSV

ČASOVÁ DOTACE

45 min

POMŮCKY

Samolepící papírky (5 pro každou skupinu), tužka, flipchart, počítač s reproduktory, audioukázky rozhovorů s Janem Charvátem, text lekce Nacionalismus a demokracie jako zdroj informací a argumentů pro pedagoga, rozstříhané okopírované karty s otázkami na jednotlivé úkoly

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní / evokační část

1. Rozdělte žáky do skupin po cca 4-6 žácích.
2. Dejte každé skupině jeden vysstřížený úkol z karty s úkolem
3. Pusťte žákům ukázkou rozhovoru s politologem Janem Charvátem „Nacionalismus kontra demokracie“ (ke stažení na http://www.svetpodledemokracie.cz/docs/jan_charvat_nacionalismus_kontra_demokracie.wav).

4. Nechte žákům několik minut na vypracování úkolu. Poté vyzvěte zástupce skupin, aby postupně přicházeli k flipchartu nebo k tabuli a představili, co napsali. Jako první bude prezentovat skupina s úkolem číslo 1, která představí hlavní pojmy a klíčové výrazy. Tyto pojmy nechte napsat žáky na flipchart/tabuli. Vyzvěte skupinu se stejným úkolem, nebo případně také ostatní žáky, aby jejich výklad doplnili. Odpovědi žáků zkorrigujte a upřesněte. Následuje prezentace skupin s úkolem číslo 2 a následně také s úkolem číslo 3, postup je obdobný.
5. Na vyžádání žáků můžete pustit audioukázku ještě jednou, anebo můžete sám/sama shrnout na závěr této evokační části její hlavní myšlenky.

Hlavní část / uvědomění

1. Nechte žáky pracovat ve skupinách. Skupinám rozdejte flipchartové papíry a zadejte všem společně následující úkol:
 - *Pokuste se nalézt odpověď na otázku: Co definuje Čecha? Co považujete za typické pro Čechy?*
2. Dejte žákům dostatečný čas na vypracování úkolu. Poté nechte prostor všem skupinám představit svoje odpovědi.
3. Povšimněte si společně všech znaků a odpovědí, které se opakují, i těch, které jsou v rozporu. Zaznamenejte tyto momenty na tabuli nebo na flipchart.
4. Na závěr pusťte žáků druhou audioukázku – rozhovor s politologem Janem Charvátém „O Češství“ (ke stažení na http://www.svetpodledemokracie.cz/docs/charvat_3_dil.wav).

Závěrečná část / reflexe

1. Diskutujte se žáky nad těmito otázkami:
 - *Co vyplývá z audioukázky, kterou jste právě slyšeli? Jaké byly její hlavní myšlenky? Zdají se vám být kontroverzní?*
 - *Jak se shodují vaše vlastní úvahy o češství a jeho definice s názory politologa Jana Charváta?*
 - *Lze definovat národ? Má objektivně dané hranice nebo se jedná*
 - *spíše o politický útvar?*
 - *Jaký je rozdíl mezi pojmy národ a stát? Upozorněte případně na momenty, kdy došlo k záměně těchto pojmů.*
2. Na závěr vyzvěte žáky, aby shrnuli hlavní rysy ideologie zvané nacionalismus. Můžete provést doplňující výklad na toto téma.

Karta s úkoly /před audioukázkou/:

1. Zaznamenejte všechny pojmy a klíčové výrazy, které zazní v ukázce. Po skončení nahrávky se je pokuste stručně definovat.

.....

.....

2. Zaznamenejte hlavní myšlenky politologa.

.....

.....

.....

.....

3. Zaznamenejte stručně odpověď politologa na otázku: *V jakých ohledech může být nacionalismus v rozporu s demokratickými hodnotami? Jaké jsou jeho hlavní argumenty.*

.....

.....

.....

.....

václav zeman

JAK SE DĚLÁ PROPAGANDA

CÍLE

Žáci:

- seznámí se s pojmem propaganda
- dokáží rozlišit hlavní postupy využívané pro vytváření propagandistických sdělení

CÍLOVÁ SKUPINA

8. a 9. ročník základních škol, střední školy

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova

ČASOVÁ DOTACE

45 min

POMŮCKY

Balící papír (4 archy), projektor, bedničky

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní / evokační část

1. Rozdělte žáky do třech až čtyřech skupin.
2. Dejte každé skupině balící papír a požádejte žáky, aby doprostřed napsali velkým písmem slovo PROPAGANDA.

Prostřednictvím techniky *myšlenkové mapy* nechejte členy skupiny vymýšlet další a další asociace, které je napadají v souvislosti s termínem propaganda. Ty píší na papír tak, že je napojují na jednotlivé řetězce vycházející od úvodního slova.

3. Každá skupina poté prezentuje svoji myšlenkovou mapu před celou třídou.

Hlavní část / uvědomění

1. Žáci zůstanou ve skupinách, do kterých byli rozděleni. Všem skupinám najednou pustíte postupně ukázky využití různých druhů propagandistických postupů (můžete využít následující odkazy a nebo najít jiné obdobné příklady):

- <http://www.youtube.com/watch?v=qtb9Xxc0rdY>
- <http://www.youtube.com/watch?v=IL4y8yD33tk>
- http://www.youtube.com/watch?v=g_DaMKUP3Og&feature=related
- <http://www.youtube.com/watch?v=t93QAiz-8RY&feature=related>
- <http://www.youtube.com/watch?v=GzLGCDLTx8Y&feature=related>

2. Poté zadejte každé skupině následující otázku:

- *Hledejte společné znaky pro všech pět ukázek. Které hlavní postupy jejich autoři při jejich přípravě volili?*

3. Vyzvěte pak každou skupinu, aby představila své odpovědi. Jednotlivé propagandistické postupy pište na tabuli.

Závěrečná část / reflexe

1. V závěru hodiny můžete diskutovat s žáky o následujících otázkách:

- *Které další postupy byste ještě při přípravě propagandistických sdělení zvolili?*
- *Co všechno může být podle vás propagandou a k čemu slouží?*
- *Jak se dá propagandistickým sdělením bránit? Jak jimi nebýt zneužíván?*

ZDROJE

- <http://www.youtube.com/watch?v=qtb9Xxc0rdY>
- <http://www.youtube.com/watch?v=IL4y8yD33tk>
- http://www.youtube.com/watch?v=g_DaMKUP3Og&feature=related
- <http://www.youtube.com/watch?v=t93QAiz-8RY&feature=related>
- <http://www.youtube.com/watch?v=GzLGCDLTx8Y&feature=related>

václav zeman

ŽIJEME OPRAVDU V MEDIOKRACII?

CÍLE

Žáci:

- seznámí se s pojmem mediokracie
- dokážou popsat, jak velký vliv přikládají médiím pro utváření jejich názorů

CÍLOVÁ SKUPINA

Střední školy

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova, český jazyk

ČASOVÁ DOTACE

45 min

POMŮCKY

Pracovní listy, tužka, papír

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní / evokační část

1. Rozdělte žáky do skupin po 4-5 členech. Každé skupině rozdejte pracovní listy s komentářem *Nezodpovědnost médií v čase mediokracie* (Karel Hviždala, Aktuálně.cz, 11. 9. 2006) a článkem *Demokracie v. mediokracie: rozdíl je v našem nasazení* (Pavel Svoboda, Aktuálně.cz, 30. 4. 2009).
2. Požádejte členy skupin, ať každý přečte některou část textu a poté ji stručně představí ostatním ve skupině.

Hlavní část / uvědomění

1. Dále zadejte každé skupině následující úkoly:
 - Vyberte z obou článků věty, které podle vás nejpřesněji definují pojem mediokracie.
 - Snažte se tento pojem definovat vlastními slovy a uveďte jej na dalších třech příkladech, se kterými máte vlastní zkušenost.
2. Jednotlivé definice i příklady zapisujte na tabuli.

Závěrečná část / reflexe

1. V závěru hodiny rozdejte žákům čisté papíry a nechte každého z nich metodou volného psaní odpovídat na následující dvě otázky:
 - Jak velký vliv na současné společenské události vy sami přikládáte médiím? Jak velký vliv mají na rozhodování a přijímání názorů a faktů u vás samotných?
 - Vyhledávání a srovnávání informací je podle Pavla Svobody jedním ze dvou prvků funkčnosti demokracie. Jste podle svého názoru v tomto směru vy sami aktivními občany?

Karel Hviždala /Aktuálně.cz, 11. 9. 2006/:

NEZODPOVĚDNOST MÉDIÍ V ČASE MEDIOKRACIE

Proč právě noviny a časopisy, o kterých lze stěžít říci, že jsou levicové, jako první předpovídají kabinetu Mirka Topolánka krach?

Tato otázka musela napadnout asi každého, komu se dostaly v úterý 5. září 2006 do ruky české tiskoviny. Mladá fronta Dnes napsala: Topolánek vládne. Na chvíli. Lidové noviny „Vyhláškova“ vláda startuje. Naděje, že jí dá sněmovna důvěru, je mizivá. A třeba Týden v perexu napsal Šance Topolánkova kabinetu na získání důvěry ve sněmovně jsou mizivé. Neutrální titulek mělo jen levicové Právo a zněl: Po osmi letech převzala otěže ODS. Proč tomu tak je?

Odborná odpověď zní: Estetika médií diktuje etiku. Přeloženo do srozumitelné češtiny lze říci, že tato média čím dál tím víc fungují spíše jako transportér emocí než informací, protože právě emoce přitahují čtenáře a množství vykázaných čtenářů zase přitahuje inzerci, z níž mají vydavatelé největší zisk, a o ten jde. Vedení redakce je podle toho i odměňováno. Značná část ročního příjmu vedení se odvíjí od výše prodaného nákladu. Jednání, které v takhle vedeném podniku přináší zisk, je proto etické.

Neutralita už nevzrušuje

Konstatování, že někdo převzal otěže, je jako hlavní titulek příliš neutrální a na stránky popnovin, mezi které jindy patří i Právo, se nedostane, protože je málo vzrušující. Nevzbuzuje žádné překvapivé očekávání, chybí v něm podezření, které je vždy dráždivější než holý popis situace. Právo se nejspíše ke zdrženlivosti uchýlilo hlavně proto, že je považováno za levicový list a chtělo zůstat jako médium neutrální. Předem správně tušilo, že ostatní noviny znejistí Topolánkovu pozici za něj. Navíc to od těch druhých, jako spíše od pravicových listů bude bráno vážněji, než kdyby tímto slovníkem promluvilo levicovější Právo. Tiskoviny, které jindy Paroubkovi nemohou přijít na jméno a ODS více méně kontinuálně fandí a v nichž převládá estetika neustálého vzrušení (estetika permanentního orgazmu), najednou nemohou jenom něco oznámit. Při takhle nastavené práci redakce (estetice) v ní nutně převládne přesvědčení, že tím by odradili své čtenáře, které již navykli na jistou denní dávku emocí a nemohou si ji dovolit snižovat. Proto začnou, a de facto musí, roli „svého“ premiéra od první chvíle zpochybňovat (vnitřně si to zdůvodňují konstatováním: čtenář si to žádá). Způsob práce jim už nedovoluje jiný přístup.

V sobotu se jako hlavní titulek v Mf Dnes zase objevilo zvolání „Topolánka vyšetřuje policie“ s podtitulkem Případ souvisí s nesplaceným úvěrem společnosti VAE, kterou premiér spoluvlastnil. Teprve ten, kdo je ochoten číst, se dozví, že k vyšetřování došlo na základě dvou anonymů, a ze zkušenosti lze očekávat, že bude zase odloženo. Takové anonymy protivníci pana premiéra mohou posílat každý den a ve skutečnosti to nic neznamena. Proto by se do novin na titulní stránku takové články neměly vůbec dostat. Z praxe víme, že policie má velké oči, zatím jde jen o podezření, státní zastupitelství nepodalo žalobu a u soudu nepadl pravomocný rozsudek, proto je nefér o těchto věcech tímto způsobem spekulovat. Jenže tvrdit na titulu, že pana premiéra vyšetřuje policie, jako se před časem předešlý premiér podezíral z pedofilie, je čtenářsky přitažlivé konstatování už proto, že obsah v mozku většiny čtenářů potvrzuje obecně rozšířené mínění, že politika je svinstvo a že každý politik je zloděj či něco horšího. Popnoviny pracují se stvrzovacím efektem (Bestätigungseffekt) většinového mínění populace.

Německo jako symbol proměny

Tento trend je možné sledovat i v sousedním Německu (a samozřejmě i jinde) a za klíčové datum změny se tam považuje 22. září roku 2002. Nikdy předtím se v žádné zemi v Evropě nepodařilo změnit veřejné mínění během čtyř měsíců: od původně skoro jistého vítězství křesťanských stran ve prospěch sociálních demokratů Gerharda Schrödera. Kancléři nepomohlo jen suverénní vystupování v televizních duelech, ale hlavně způsob mediální prezentace jeho negativního postoje k válce v Iráku a chování jeho vlády přenášené často v přímých přenosech během katastrofálních povodní. Změnu způsobily hlavně privátní televize RTL a Sa1Prosieben a bulvární noviny Bild s třímilionovým prodaným nákladem denně. Jenže právě tato média a jejich majitelé jsou tradičně na straně křesťanských demokratů. Bohužel způsob prezentace událostí v jejich médiích tehdy nahrával naopak opozici sociálních demokratů. Tato média zcela vytěsnila či odsunula na okraj nejpodstatnější otázky, jako byla špatná hospodářská situace země a růst nezaměstnanosti, protože nebyla tak dráždivá jako válka a povodně.

Další otázka tedy zní: Jak k tomuto paradoxnímu vývoji mohlo dojít? Odpověď zní: Jakmile se majitelé médií přestanou na noviny a televize dívat jako na kulturní statek, ale jen jako na běžný výrobní produkt, jakým jsou i boty či dámské punčochy, ztratí nejprve majitelé a s jistým zpožděním i redakce odpovědnost za obsah, a toto je výsledek.

Předposlední otázka zní: Potápí-li pravicová média pravicovou vládu a dokázala-li v Německu v roce 2002 během 120 dnů prohrát pravici volby, jak média změnila politický systém?

Mediokracie umělých tvář

Dříve evropská média v procesu vytváření si nezávislého mínění hrála neutrální a periferní roli. Kromě komentářů jen zprostředkovávala informace z politické scény a předávala dál analýzy vědců. Tak fungovala média do konce minulého století.

Časy se ale změnil, média svou estetikou, způsobem prezentace a performance přijala roli, v níž začala silně ovlivňovat společenské procesy jak na individuální, tak na makroúrovni a diktují nazírání na svět.

Vědci (např. Wolfgang Donsbach z univerzity v Drážďanech) většinou konstatují, že došlo k systémové změně (mediální demokracie se proměnila v mediokracii) a konečná otázka pak zní: Nevzdaluje nás tato změna od demokracie? Na ni však zatím neumíme jednoznačně odpovědět, jen tušíme, že touto systémovou změnou jsou ohroženy hodnoty, na kterých evropská demokracie stála: nová prosperita přináší méně rovnosti, svoboda vede k povrchnosti a tolerance ohrožuje solidaritu. Nevolí se odpovědi na palčivé otázky, ale uměle vykonstruované tváře.

Pavel Svoboda /Aktuálně.cz, 30. 4. 2009/:

DEMOKRACIE V. MEDIOKRACIE: ROZDÍL JE V NAŠEM NASAZENÍ

Cenou za demokracii (tj. za vládu lidu) je, že lid chce-li opravdu vládnout, musí kriticky srovnávat dostupné informace. Spoléhat se na to, že v televizi a v novinách říkají či píší čistou pravdu, by byl projev nejen naivity, ale v demokracii i projev nezodpovědnosti: jak já, lid mohu zodpovědně vládnout, když se nesnažím mít spolehlivé podkladové informace. To samozřejmě s sebou nese určité osobní nasazení. A osobním nasazením rozhodně nemyslím žvanění u piva.

Funkčnost demokracie tedy životně souvisí se dvěma prvky: (1) svobodou projevu, (2) aktivní angažovaností občanů, alespoň pokud jde o vyhledávání a srovnání informací. Absence či potlačení některého z těchto dvou prvků vede ke hrozbě změny demokracie v mediokracii - tedy ve společnost ovládanou médii; ta sama bývají ovládána určitými ekonomickými či politickými zájmovými skupinami. Mediokracie tedy může být skrytou formou oligarchie – vládou bohatých, anebo skrytou politickou diktaturou, jak to vidíme v Rusku. A tady se nabízí otázka: žijeme v demokracii, anebo v mediokracii?

Mediokracii však může nepřímo vyvolat i přemíra informací, kdy i pro průměrně angažovaného občana je obtížné vyznat se v nich a rozlišit, co je pravda. V informační

společnosti, v prostředí nadbytku informací je tudíž funkčnost demokracie přímo závislá na pravdomluvnosti lidí. Demokracie tedy závisí na etice. Chybí-li ale motivace mluvit pravdu, protože motivace vlastního prospěchu, moci či bohatství je silnější než motivace obecného dobra (viz můj předchozí příspěvek o nedostatku etiky jakožto příčině současné ekonomické krize), chybí-li etika, co ji nahradí?

Etiku se snažíme nahrazovat masovou a křečovitou právní regulací nejmenších detailů našeho života, zaplavují nás tisíce zákonů, v nichž ztrácejí přehled i zkušení právníci. Z pasti této nepřírozené právní přeregulace se i nekřesťanům objektivně musí jevit prostě Desatero jako právní ráj. Většinu Dekalogu jsme schopni pochopit pouhým selským rozumem: že se nemá krást a zabíjet snad není tak náročné. My ale tyto staletími prověřené zásady odmítáme, někdy i proto, že první věty Desatera hovoří o Bohu. Vždyť my přece vše víme lépe než všechny předchozí generace! A tak se ukazuje pravdivost jednoho pozorování slavného anglického spisovatele Gilberta Keitha Chestertona: odstraníme-li nadpřirozeno, nezbude nám přirozeno, ale jen nepřirozeno. A že právní přeregulace nepřirozená a nesmyslná je, o tom se přesvědčujeme denně. Že bychom nemuseli utrácet peníze za zabezpečovací zařízení bytů a domů, kdyby slovo *čest* mělo u nás reálný obsah, je snad také zjevné.

Cestou ke zdokonalování demokracie je tedy zdokonalování jejích občanů, a to v oblasti etiky. To mi připomíná jednu historku opět s Gilbertem Keithem Chestertonem. Za války londýnské Timesy zveřejnily čtenářskou anketu k otázce, co podstatného by se mělo změnit, aby nastaly lepší společenské poměry. Chesterton redakci odpověděl:

„Vážení, já. G.K. Chesterton.“

alena pařízková

ROZHOVORY

CÍLE

Žáci a žákyně:

- reflektují vlastní genderové stereotypy
- uvědomí si existenci genderových stereotypů v médiích
- procvičí se ve vytváření otázek vhodných pro rozhovor

CÍLOVÁ SKUPINA

Střední školy, 8. a 9.ročník základních škol

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Český jazyk, občanská výchova

ČASOVÁ DOTACE

45 min

POMŮCKY

Papír A4, Pracovní listy A a B

POSTUP ČINNOSTI

1. Účastníky rozdělte do dvou, případně čtyř skupin (záleží na velikosti třídy – optimální velikost skupiny je čtyři až šest žáků).
2. Rozdejte každé skupině pracovní list: polovině skupin Pracovní list A, druhé polovině Pracovní list B. V pracovním listu jsou uvedeny dva stejné medailónky, které se liší pouze rodem a jménem. Požádejte skupiny, aby vytvořili otázky k rozhovoru, který by jako novináři s dotyčným či dotyčnou vedly. Skupina také musí určit časopis, pro který je rozhovor určen
3. Možné varianty:

Typ časopisu: Směřování rozhovoru můžeme ovlivnit zadáním časopisu – např. časopis pro všechny čtenáře (jakýkoliv deník), časopis mužský či ženský, časopis definovaný určitým specifickým zaměřením – např. sportovní, odborný atp.

Alternativa pro čtyři skupiny: Rozstříhnete pracovní listy na půl a dejte každé skupině pouze jeden medailónek. Dva medailónky jsou o jedincích s kariérními úspěchy (zastávají vedoucí pozici). Dva jiné medailónky jsou o mladých „talentech“ (medailónky se opět liší v rodě a jménech). Při porovnávání rozhovorů poté reflektujte vliv odlišné věkové kategorie.

Alternativa pro genderově heterogenní třídu: Vytvořte čtyři skupiny – dvě pouze ženské, dvě pouze mužské. Jedna skupina žen dostane za úkol pracovat s medailónkem ženy a druhá s medailónkem muže. Obdobně by to bylo se skupinami tvořenými muži. Jedna skupina by vytvářela rozhovor s mužem, druhá se ženou.

4. Skupinám odhalíme, že tvořily rozhovor pro osobu s totožným medailónkem. Začneme porovnávat, v čem se jejich připravené otázky liší. Součástí hledání odlišností je také diskuse nad tím, proč se liší. Proč daná skupina zrovna tu otázku dotyčnému či dotyčné chtěla položit? Jaké nám z právě proběhlé aktivity vyvstaly genderové stereotypy?

Pracovní list A

Medailonek A

JARMILA VOKOUNOVÁ, 46 LET

prim. MUDr. Jarmila Vokounová, Ph.D. se narodila 2. 10. 1965 v Mostě, kde také vystudovala základní a střední školu. V letech 1983-1989 studovala Lékařskou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci, kterou ukončila s vyznamenáním. Postgraduální studium ukončila roku 2000 na Univerzitě Karlově, 1. lékařské fakultě. Během studia se začala blíže zajímat o obor oftalmologie, v jehož specializaci má dvě atestace (1992, 1996). Roku 1993 získala licenci od České lékařské komory pro obor oftalmologie.

Provádí širokou škálu oční chirurgie – od laserových korekcí očních vad přes operace šedého a zeleného zákalu až po operace sítnice a oční traumatologii. V České republice zavedla celou řadu nových operací, například laserové operace LASIK či operace šedého zákalu mikrořezem. Vytvořila několik špičkových pracovišť oční chirurgie, z nichž jedno dlouhodobě vedla jako primářka. Dnes je přednostkou specializované Oční kliniky a očního centra.

Zároveň již od roku 2000 působí jako pedagožka na Karlově univerzitě a pravidelně se účastní mezinárodních odborných kongresů.

Je vdaná a má dvě děti.

Medailonek D

ŠIMON HAMPEJZ, 20 LET

Narodil se 25. 3. 1991 v Plzni. Bruslit začal v pěti letech. Do své tréninkové skupiny si jej v jeho osmi letech vyhlédla trenérka Jana Syslová. Po základní škole odjel studovat na Sportovní akademii do Oberstdorfu v Německu. V letech 2006-2007 vyhrál Mistrovství ČR juniorů v krasobruslení. Dalším úspěchem je získání třetího místa mezi juniory na mítinku Gardena Spring Trophy v roce 2006 a třetího místa na juniorském mistrovství Evropy v roce 2007. Největším dosavadním úspěchem je druhé místo v Calgary v roce 2010.

Má mladšího bratra Filipa. Většinu roku tráví na cestách. Mezi jeho záliby patří hudba, filmy, jízda na kole, plavání.

Pracovní list B

Medailonek B

MAREK ŠVEC, 46 LET

prim. MUDr. Marek Švec, Ph.D. se narodil 2. 10. 1965 v Mostě, kde také vystudoval základní a střední školu. V letech 1983-1989 studoval lékařskou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci, kterou ukončil s vyznamenáním. Postgraduální studium ukončil roku 2000 na Univerzitě Karlově, 1. lékařské fakultě. Během studia se začal blíže zajímat o obor oftalmologie, v jehož specializaci má dvě atestace (1992, 1996). Roku 1993 získal licenci od České lékařské komory pro obor oftalmologie.

Provádí širokou škálu oční chirurgie – od laserových korekcí očních vad přes operace šedého a zeleného zákalu až po operace sítnice a oční traumatologii. V České republice zavedl celou řadu nových operací, například laserové operace LASIK či operace šedého zákalu mikrořezem. Vytvořil několik špičkových pracovišť oční chirurgie, z nichž jedno dlouhodobě vedl jako primář. Dnes je přednostou specializované oční kliniky a očního centra.

Zároveň již od roku 2000 působí jako pedagog na Karlově univerzitě a pravidelně se účastní mezinárodních odborných kongresů.

Je ženatý a má dvě děti.

Medailonek C

SANDRA KRÁLOVÁ, 20 LET

Narodila se 25. 3. 1991, v Plzni. Bruslit začala v pěti letech. Do své tréninkové skupiny si jí v jejích osmi letech vyhlédla trenérka Jana Syslová. Po základní škole odjela studovat na Sportovní akademie do Oberstdorfu v Německu. V letech 2006-2007 vyhrála Mistrovství ČR juniorek v krasobruslení. Dalším úspěchem je získání třetího místa mezi juniorkami na mítinku Gardena Spring Trophy v roce 2006 a třetího místa na juniorském mistrovství Evropy v roce 2007. Největším dosavadním úspěchem je druhé místo v Calgary v roce 2010.

Má mladšího bratra Filipa. Většinu roku tráví na cestách. Mezi její záliby patří hudba, filmy, jízda na kole, plavání.

alena pařízková

REKLAMY A GENDEROVÉ STEREOTYPY

CÍLE

Žáci a žákyně:

- Dokáží identifikovat genderové stereotypy v reklamách a zároveň odhalí způsoby konstruování významů používaných v reklamách
- uvědomí si, jak moc nás genderové stereotypy obklopují a jaký význam v jejich reprodukci hrají média

CÍLOVÁ SKUPINA

Střední školy

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova, ZSV

ČASOVÁ DOTACE

45 min

POMŮCKY

Nakopírované reklamy a pracovní listy, nakopírované texty s kategoriemi genderových stereotypů, připravené videoukázky.

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní / evokační část

1. Účastníky rozdělte do menších skupin po čtyřech až šesti žácích.

Každá skupina obdrží nakopírované reklamní obrázky (viz níže) a tištěné pracovní listy (viz níže). Můžete také žákům rozdat různé obrázkové populární časopisy a nechat žáky vystříhat z nich reklamy, ve kterých se objevují lidé (především dospělí muži a ženy).

2. Sdělte žákům, že mají za úkol ve skupinách analyzovat sdělení reklamy s pomocí otázek uvedených v pracovním listě. Nechte žákům minimálně 15 minut na samostatnou práci.

Hlavní část / uvědomění

1. Každá skupina vybere mluvčího, který během dvou minut představí své výstupy ostatním žákům. Na tabuli vypište zjištěné genderové stereotypy.
2. Následně pusťte účastníkům několik reklamních spotů, které společně reflektujete pomocí vypsanych genderových stereotypů.
 - http://www.svetpodledemokracie.cz/docs/Garnier_Men_mineral_deodorant.wmv
 - http://www.svetpodledemokracie.cz/docs/Garnier_Mineral_Ultra_Dry.wmv

Závěrečná část / reflexe

1. Reflexe spotů může sloužit jako závěrečná diskuze, kterou lze rozšířit ještě na otázky nejčastějších povolání mužů a žen v reklamě. *Kdo čte, komentuje? Mužský či ženský hlas? Proč? Jaké výrobky častěji propagují ženy a jaké muži? S čím se tedy nejčastěji pojí genderové stereotypy?*
2. Zapište definice genderových stereotypů, které vytvořili žáci, na tabuli.

Rozdejte žákům kopie kategorií genderových stereotypů v reklamě od Ervinga Goffmana a vyzvěte je, aby si je přečetli. Poté se opět vraťte ke stereotypům zapsaným na tabuli a zhodnoťte, jak jste se při jejich popisování shodli s E. Goffmanem, v čem se vaše pojetí lišilo, která Goffmanova kategorie vám přišla nejzajímavější? Napadlo vás někdy se nad reklamami zamyslet z tohoto úhlu pohledu? Atp.

KATEGORIE GENDEROVÝCH STEREOTYPŮ

Erving Goffman (1979) identifikoval analýzou genderových prezentací v tištěné reklamě několik stále se opakujících vzorců. Následně definoval tzv. kategorie ritualizovaného genderu. Tyto kategorie byly použity také při analýze současných reklam v České republice a jejich platnost byla potvrzena jak pro reklamu tištěnou, tak také televizní.

Relativní velikost

Je-li na fotografii muž i žena, odráží většinou všeobecný předpoklad vyšší výšky muže, tzn. že muž vypadá vyšší.

Ženský dotek

Ženské a mužské doteky jsou zobrazovány odlišně. Ženy se v reklamách častěji než muži dotýkají předmětů i samy sebe. Ženský dotek = smyslnější, jemný. Mužský dotek = funkční, instrumentální.

Funkční zařazení

Muži často vystupují v reklamách v řídící pozici (vedou, vysvětlují, rozhodují). Žena je velmi často ta, která tyto rady a doporučení přijímá. Pokud se muž vyskytne v oblasti, která je typická pro ženu (domácnost), muž zde má neparticipující roli. Pokud se aktivně zapojuje, působí to nepatřičně a není to bráno vážně.

Rodina

V reklamě nejčastěji vystupuje nukleární rodina (rodiče a dvě děti – nejčastěji chlapec a dívka). Vztahy v rodině se odvozují od pohlaví, muž je častěji zobrazen se synem, matka s dcerou, a liší se svými charakterem. Otec a syn mají rezervovanější vztah, který často zahrnuje nějakou problematickou situaci. Vztah matky a dcery se vyznačuje samozřejmostí.

Ritualizace podřízenosti

Podřízené postavení se častěji vyskytuje u žen. Tato podřízenost je symbolizována úklony hlavy a těla (vyjádření submisivity) nebo úsměvy či dětinskými pózami, které vyjadřují znevážení situace i osoby, která se tak pohybuje. Ženy jsou zobrazované níže než muži, často sedí či leží, zatímco muž je vzpřímený. Ženské a mužské postavy se často chovají v analogii rodič-dítě: muži vystupují vůči ženám v ochranné pozici (držení kolem ramen, vedení za ruku apod.).

Goffman zaznamenal také odlišný vztah k oblečení u zobrazovaných mužů a žen. Oděv mužů sebou vždy nese jistý prvek vážnosti a sebeidentifikace, ale pro ženy je to pouze jeden z mnoha převleků, které lze libovolně měnit.

Schválený odstup

Ženy jsou často zobrazovány mimo hlavní dění. Žena je jakoby nepřítomna – to je zobrazováno pomocí gest a mimiky (zakrývání obličeje, pohled do dálky, odvracení zraku, pohrávání si s prsty apod.), zapojení emocí (smutek, strach, smích, stud aj.). Emoční projevy žen jsou zároveň expresivnější – přehnané projevy radosti a nadšení (zejména z produktu nabízeného v reklamě). Dle Goffmana se ženy v reklamách také více smějí.

Pracovní list

STEREOTYPY V REKLAMĚ

Při posuzování významů reklamy odpovězte na několik otázek:

- Pro koho je dle vašeho názoru reklama určena? Na koho má zapůsobit?

.....

.....

- Jaká je kompozice obrazu? Kdo je v popředí, kdo v pozadí?

.....

.....

- Jaké postoje a pozice jednotlivé postavy zaujímají? Co tyto postoje vyjadřují?

.....

.....

- Jaké mají jednotlivé osoby výrazy tváře? Jaký význam jim můžeme přisoudit?

.....

.....

- Jaké role hrají muži a ženy v reklamě?

.....

.....

- Jaké charakteristiky byste přiřadili jednotlivým postavám v reklamě?

.....

.....

- Jak text reklamy vystihuje její sdělení? Jak je v souladu s obrazem?

.....

.....

- Vytvořte seznam reprodukováných stereotypů.

.....

.....

alena pařízková

SEXISMUS V REKLAMĚ

CÍLE

Žáci a žákyně:

- dokáží identifikovat genderové stereotypy v reklamách a konstrukci v nich používaných významů
- uvědomí si, jak moc nás genderové stereotypy obklopují a jaký význam v jejich reprodukci hrají média

CÍLOVÁ SKUPINA

Střední školy

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova

ČASOVÁ DOTACE

45 min

POMŮCKY

Nakopírované reklamní fotografie (viz str. 54) nebo obdobné reklamní obrázky z časopisů, kopie slovníčku pojmů.

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní / evokační část

1. Rozdělte žáky do skupin. Můžete záměrně vytvořit skupiny genderově heterogenní či naopak genderově homogenní.

Oběma skupinám ukažte několik reklam, které výrazně objektivizují ženské (či mužské) tělo.

Hlavní část / uvědomění

1. Zadejte skupinám samostatnou práci. Zde je opět možno několik variant zadání:
 - A. **Dvě skupiny:** každá skupina dostane odlišné fotografie se zadáním seřadit je dle míry sexismu a volbu zdůvodnit.
 - B. **Dvě skupiny:** obě posuzují stejné fotografie. Jedna vytváří argumenty pro (proč jsou reklamy sexistické), druhá proti (proč nejsou).
 - C. **Skupiny zastupují určitá povolání či společenský subjekt a z jejich pozice pak hledají argumenty pro posuzování reklam:** obchodník/ice, rodič, učitel/ka, feministka/ka.
2. Vyzvěte zástupce skupin, aby krátce prezentovali výsledky své práce (max. 2 min).
3. Dejte ostatním žákům prostor pro vyjádření se k prezentovaným argumentům.

Závěrečná část / reflexe

1. Společně definujte, co to je sexismus v reklamách a proč se jím máme zabývat. Předložte nebo přečtěte žákům, co znamená podle některých autorů pojem sexismus a sexistická reklama.

SEXISMUS:

- využívání sexuality a těla jako objektu upoutání pozornosti k výrobku, který přitom s tělem, které používá ke své propagaci, vůbec nesouvisí (Alžběta Mojžíšová).

SEXISTICKÁ REKLAMA:

- obrázky a texty urážejí ženy a představují je ponižujícím způsobem. K tomu patří i dvojsmyslné obrazové a slovní hříčky;
- ženy jsou porovnávány s výrobkem anebo stavěny na úroveň výrobku. Obrázky i texty vytvářejí dojem, že ženy se, podobně jako výrobek, dají koupit;
- zobrazené ženy a nebo způsob jejich zobrazení nemá s nabízeným výrobkem žádnou souvislost. Ženy anebo části jejich těl jsou používány jako poutač nebo dekorace;
- ženy jsou na obrázcích nebo v textech redukovány na určité role (např. svůdkyně, luxusní dáma) nebo vlastnosti (např. hloupá, úslužná, pasivní);
- obrázky nebo texty zobrazují ženy a muže (anebo děti) ve stereotypních genderových rolích (lékař a sestra namísto lékařky a ošetřovatele);
- podprahově se předává poselství, že ženy jsou majetkem muže či jeho kořistí, anebo jsou vyvolávány asociace s násilím;
- zpeněžuje se ženská sexualita a signalizuje se sexuální dostupnost žen;
- prostřednictvím obrázků anebo textů jsou propagovány extrémní normy krásy anebo štíhlosti;
- texty jsou psané výlučně v mužském rodě, přestože se vztahují i na ženy.

(Varianty, 2005)

alena pařízková

ŽENSKÝ A MUŽSKÝ SVĚT

CÍLE

Žáci a žákyně:

- dozvědí se o mediálních genderových stereotypy
- reflektují vlastní genderové stereotypy

CÍLOVÁ SKUPINA

Střední školy, druhý stupeň základních škol

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova, český jazyk

ČASOVÁ DOTACE

45 min

POMŮCKY

Papír A4, časopisy pro muže a ženy, popř. internet a počítače, nakopírované reklamní fotografie

POSTUP ČINNOSTI

Přípravná fáze

1. Pro aktivitu potřebujete několik výtisků genderově specifických „ženských“ a „mužských“ periodik. Připravte několik takových časopisů nebo požádejte žáky, aby si přinesli nějaké výtisky z domova. Dbejte na to, aby byly časopisy genderově různorodé, avšak aby je v jiných aspektech cílová skupina spojovala – zejména věk a tedy i období životních drah (např. pouze časopisy pro mládež, pouze časopisy pro podnikatele/podnikatelky, časopisy pro rodiče s dětmi).

Pokud máte v učebně k dispozici počítače a internet, je možné místo tištěných časopisů pracovat s online časopisy (vhodné jsou k tomu například dostupné součásti Mladé Fronty ONA DNES a Xman).

Vstupní / evokační část

1. Vyzvěte žáky, aby si vybrali z časopisů několik rozhovorů. Mohou si je prolistovat a zvolit podle své vůle. Nechte jim na to několik minut času.

Hlavní část / uvědomění

1. Rozdělte žáky do skupin. Ve skupinách budou porovnávat zvolená témata rozhovorů a kladené otázky. Sdělte jim, že mají za úkol reflektovat, jaké otázky jsou častěji kladeny mužům a jaké ženám, a jak se rozhovory přizpůsobují předpokládanému čtenářstvu.
2. Dejte zástupcům skupin krátký prostor pro prezentaci názorů své skupiny.
3. Společně se zamyslete nad následujícími otázkami:
 - *Proč se témata dělí na „mužská“ a „ženská“? Liší se zpracování podobných témat? Jak?*
 - *Co zvolené téma a jeho zpracování vypovídá o cílové skupině čtenářů? Jaké jsou tedy dle „ženských“ časopisů ženy? Jaké jsou jejich charakteristiky a zájmy?*
 - *A jací jsou, dle časopisů pro muže, muži? Na kolik se rozhovory věnují rodině, práci, zájmům? Jakými fotografiemi jsou rozhovory doprovázeny? Jak jsou zpovídání jedinci zobrazováni?*
 - *Jak jsou „mužskými“ časopisy prezentovány ženy a „ženskými“ muži?*

Závěrečná část / reflexe

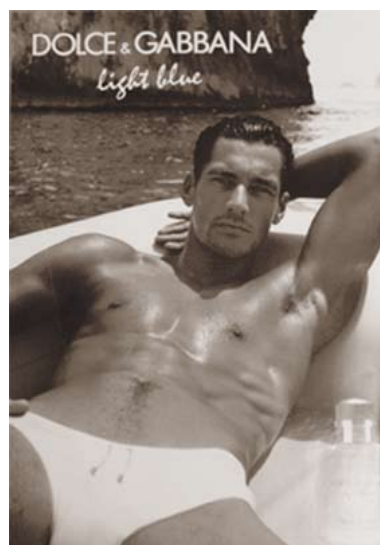
1. Poukažte na to, že při analýzách obsahu rozhovorů jsme si mohli povšimnout vytváření dvou „odlišných“ světů. Při závěrečné diskuzi se pokuste reflektovat tuto reprodukci stereotypů.

REKLAMY PRO DISKUSI O SEXISMU

Zdrojem mohou být reklamy ze soutěže Sexistické prasátečko – letošní nominace:

<http://zenskaprava.cz/sexisticke-prasatecko/>

Např:

markéta hajská

MEDVĚDÍ SLUŽBA

CÍLE

Žáci:

- seznámí se s fenoménem sociálního vyloučení a jeho mechanismy
- zmírní se nebo obourají se jejich předsudky vůči Romům

CÍLOVÁ SKUPINA

8. a 9. ročník ZŠ, střední školy

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova

ČASOVÁ DOTACE

45 min

POMŮCKY

Kopie příběhu paní Ilony pro každého žáka rozstříhaná na části a sešitá (svorkou) do „knížky“, jeden vytištěný text pro učitele – příběh paní Ilony s otázkami pro pedagoga

POSTUP ČINNOSTI

Přípravná fáze

1. Vytiskněte kopii Příběhu paní Ilony pro každého žáka. Papíry na označených místech rozstříhejte a v číselném pořadí sešijte do malé knížky.

Vstupní / evokační část

1. Položte žákům následující otázky: *Co je to sociální vyloučení? Co ta slova znamenají a koho se to týká?*

Nenechte diskuzi příliš rozpoutat. Výsledky zapište na tabuli. Poté tyto odpovědi pokud možno zakryjte otočením tabule.

Hlavní část / uvědomění

1. Rozdejte žákům kopie Příběhu. Sdělte jim, že je důležité, aby vždy četli pouze určitou stranu, podle vašich pokynů.
2. Na úvod vyzvěte žáky, aby si všichni přečetli stranu 1. Poproste je, aby zatím neotáčeli na další stranu. Pak jim položte otázky, které máte uvedené pod tímto oddílem u strany 1 na Listu pro učitele. Následně otočte na další stranu.
3. Takto postupujte až do poslední strany. Poté vysvětlíte žákům, že je příběh napsán podle pravdivé události, tak, jak jej zaznamenali terénní sociální pracovníci Člověka v tísní –podle tzv. kazuistiky klienta.
4. Na závěr přečtete Vy nebo vybraný žák oba konce, které máte v listu pro učitele. Zeptejte se žáků, který konec se podle nich odehrál ve skutečnosti? Proč? Můžete jim dle uvážení sdělit, že pravdivý je konec jedna.

Závěrečná část / reflexe

1. Nyní se zeptejte žáků:
 - *Jak na Vás příběh zapůsobil?*
 - *Jakou roli podle vás hrál fakt, že se jednalo o romskou rodinu?*
 - *V čem by byl Příběh jiný, kdyby se jednalo o rodinu z řad majoritní populace?*
2. Vraťte se k odpovědím žáků ze začátku hodiny. Povšimněte si také toho, zda a jak se po skončení aktivity změnily.
 - *Co tedy sociální vyloučení?*
 - *Co je pro ně typické?*
 - *Jaké jsou jeho mechanismy?*

Vysvětlíte žákům, co jsou vnitřní a vnější příčiny sociálního vyloučení, pro jejich ilustraci použijte příklady z Příběhu.

Verze pro žáky

PŘÍBĚH PANÍ

ILONY

1.

Iloně je 33 let a žije spolu se svými třemi dcerami na okraji centra města. Nejstarší Sára chodí do sedmé třídy. Odmala to byla velice šikovná dívka. Ilona, která má sama pouze základní školu a ví, jak ji nízká kvalifikace v životě omezovala, pochopila, že vzdělání je v dnešním světě důležité. A tak od Sářina dětství investovala spoustu energie do jejího vzdělávání, přestože podle manžela to je pro romské děti zcela zbytečné.

2.

Sára chodila jako jediné romské dítě z okolí tři roky do školky. Od první třídy jí Ilona sháněla doučování, přemlouvala studentky blízké pedagogické školy, aby Sáru učily češtinu, matematiku a dokonce i angličtinu, a to v době, kdy se děti ze třídy cizí jazyky ještě neučily. I u prostřední Markéty, které je dnes 8 let, si na vzdělání zakládala. Markétka chodila rok do školky a od 4 do 6 let do přípravného ročníku, takže uměla číst a psát dříve, než šla do školy.

3.

Ještě než nastoupila Markétka do první třídy do místní základní školy v Lidické ulici, stala se s touto školou nečekaná proměna. Do Lidické chodilo vždy hodně romských dětí, v některých třídách jich bývala téměř polovina. Před pár lety se vedení školy rozhodlo přeorientovat svým programem na komunitní základní školu, přičemž onou komunitností byla v tomto případě myšlena orientace na romské děti.

4.

Z Lidické se začala rychle stávat čistě romská škola. Tím, jak se začaly zavádět novinky typu přípravný ročník (myšleno pro romské děti), (romské) asistentky učitele či speciální časové dotace pro kroužky (romského) tance, čím dál tím víc rodičů z řady majoritního obyvatelstva začalo odhlašovat své děti z této (romské) základní školy a dávat je jinam. A jak procento podílu romských žáků rok od roku stoupalo, zpomalovalo se i tempo výuky a úroveň dosahovaných znalostí. Učitelky měly představu, že by romské děti měly v něčem vynikat, a říkaly si: v češtině asi nevyuniknou, proč by nemohly uspět v tanci či ve zpěvu! A této představě začaly pomalu přizpůsobovat rozvrh hodin.

5.

Škola navíc zvolila velmi vstřícný a nekonfliktní přístup k rodičům, což se v praxi ukázalo být často na úkor kvality vzdělávání.

Sára byla na škole hvězda. Samé jedničky. Vždycky perfektně připravená. V páté třídě se začala ve škole trochu nudit, tempo výuky pro ni bylo pomalé. Měla by jít do lepší školy, dolů na Obránců Míru, radili Iloně někteří. Iloně se ta představa zalíbila a začala na ní pracovat. Dobrovolníci z místního občanského sdružení nabízejícího volnočasové aktivity začali Sáru třikrát týdně doučovat, aby přechod do klasické ZŠ bez komunitního zaměření zvládla. A na Obránců Míru nastoupí do první třídy i mladší Markétka, ať chodí od začátku na kvalitnější školu.

6.

Asi v té době Ilona potřetí otěhotněla. Krátce poté odjel její manžel za příbuznými do Velké Británie a už se nevrátil. Zlé jazyky tvrdily, že si tam vedle práce našel i novou ženu. Ilona zůstala na všechno sama.

Jejich třetí dcera, Nelinka, se narodila na začátku září, tedy v době, kdy Markétka nastupovala do první a Sára do šesté třídy – obě na Obránců Míru. Jenže Ilona měla v tu dobu jiné starosti, než pomáhat dcerám zvyknout si v novém prostředí. Markétka se v nové škole rychle přizpůsobila a zapadla mezi ostatní děti. Avšak Sára ne a ne si na nový kolektiv zvyknout. Chyběly jí sestřenice a kamarádky a také pro ni bylo nezvyklé, že je najednou z premiantky jednou z nejhorších. Když se vrátila Ilona z porodnice, řekla jí Sára: „Mámo, mně se v té nové škole nelíbí.“ A začala jí vyprávět, jak se jí tam nedaří. Ilona na to s letargií v hlase odpověděla: „Tak se vrať klidně zpátky do Lidický, Sáro, nikdo tě tam nenutí. To je tvoje věc.“

8.

Dvanáctiletá dívka se začala z tohoto ústupku radovat. Do týdne byla zpátky v Lidické a s ní i Markétka, to dá rozum, kdo by ji teď do vzdálené školy vodil, když Ilona je doma s novorozěnětem.

K velkému údivu učitelů Sářino nasazení ve škole po návratu do Lidické postupně polevovalo. Začal stoupat počet jejích absencí a v návaznosti na to se začal zhoršovat i její školní prospěch. V prvním pololetí měla sto zameškaných hodin, v druhém dokonce sto čtyřicet. A to přitom dříve nikdy nemocná nebyvala...

9.

Kdyby se někdo ve škole opravdu zajímal o důvod jejích absencí, zjistil by, že Sára vůbec nemocná není. A že každé dopoledne, za které donese rukou napsanou omluvenku od své matky se zněním typu: „Žaludeční nevolnost“ nebo „Náhla slabost“ či „Rýma, nachlazení“, stráví doma hlídáním malé Nelinky. Rodina se dostala do finanční tísně a matka Ilona byla nucena nalézt si brigádu. Nabídli jí velmi dobře placenou příležitostnou práci při přípravě obědů v známém hotelu, ale bylo potřeba, aby byl někdo těch několik dopolední v měsíci doma s batoletem. Rodiče už Ilona nemá, sestry chodí do práce nebo bydlí daleko, a tak zbývá, aby Nelu hlídala v dopoledních hodinách Sára. Někdy dvakrát týdně, několikrát i celý týden. Místo školy.

10.

Nikdo z učitelů se však o pravou podstatu Sářiných absencí nezajímal. Její matku Ilonu ve škole přeci všichni dobře znají a vědí, že jí na vzdělání dětí vždy záleželo. To přece není žádná problémová rodina!

Součástí vstřícného přístupu k rodičům ze strany školy je i vyšší míra tolerance absencí. Omluvenka psaná rodičem je považována za dostatečné vysvětlení týdně i delší nepřítomnosti. Běžně přitom bývá zvykem, že školy požadují za více než tři zameškané dny potvrzení o nemoci od lékaře. V tomto případě vede tolerantní přístup k absencím k podprůměrnému prospěchu a nezájmu o školu ze strany třináctileté Sáry. Třídní učitelka si neuvědomuje, že tím, že nekontaktuje v celé záležitosti sociální odbor, jak by podle zákona měla, prokazuje vlastně Sáře medvědí službu.

11.

Změna nastane až ve chvíli, kdy na Lidickou nastoupí nová ředitelka. Ta brzy odhalí interní směrnici týkající se tolerance zameškaných hodin. Nová ředitelka tuto směrnici změní následujícím způsobem: škola bude nadále tolerovat omluvenku od rodiče za maximálně dva školní dny, při delší absenci musí být potvrzení od lékaře. Dá učitelům pokyn, aby se snažili získávat při stále se opakujících omluvenkách od rodičů vysvětlení, a aby jim pohrozili, že neomluvené hodiny dětí budou nahlášeny na OSPOD. Jelikož paní Ilona na upozornění nedbá a dále píše Sáře podezřelé omluvenky, začne počet Sářiných neomluvených hodin narůstat. Když už je neomluvených hodin dvacet pět, svolá ředitelka výchovnou komisi a celou záležitost předá OSPOD.

Verze pro učitele

PŘÍBĚH PANÍ ILONY

1.

Iloně je 33 let a žije spolu se svými třemi dcerami na okraji centra města. Nejstarší Sára chodí do sedmé třídy. Odmala to byla velice šikovná dívka. Ilona, která má sama pouze základní školu a ví, jak ji nízká kvalifikace v životě omezovala, pochopila, že vzdělání je v dnešním světě důležité. A tak od Sárina dětství investovala spoustu energie do jejího vzdělávání, přestože podle manžela to je pro romské děti zcela zbytečné.

Proč má v sociálně vyloučeném prostředí vzdělání většinou nízkou hodnotu?

Jaké překážky může způsobovat nízká kvalifikace?

2.

Sára chodila jako jediné romské dítě z okolí tři roky do školky. Od první třídy jí Ilona sháněla doučování, přemlouvala studentky blízké pedagogické školy, aby Sáru učily češtinu, matematiku a dokonce i angličtinu, a to v době, kdy se děti ze třídy cizí jazyky ještě neučily. I u prostřední Markéty, které je dnes 8 let, si na vzdělání zakládala. Markétka chodila rok do školky a od 4 do 6 let do přípravného ročníku, takže uměla číst a psát dříve, než šla do školy.

Jaké instituce či jaký postup byste matce doporučili, pokud chce pro své dítě doučování nebo podporu dalšího vzdělávání?

3.

Ještě než nastoupila Markétka do první třídy do místní základní školy v Lidické ulici, stala se s touto školou nečekaná proměna. Do Lidické chodilo vždy hodně romských dětí, v některých třídách jich bývala téměř polovina. Před pár lety se vedení školy rozhodlo přeorientovat svým programem na komunitní základní školu, přičemž onou komunitností byla v tomto případě myšlena orientace na romské děti.

Co to je komunitní základní škola? Komu je určena, kdo do ní nejčastěji chodí?

4.

Z Lidické se začala rychle stávat čistě romská škola. Tím, jak se začaly zavádět novinky typu přípravný ročník (myšleno pro romské děti), (romské) asistentky učitele či speciální časové dotace pro kroužky (romského) tance, čím dál tím víc rodičů z řady majoritního obyvatelstva začalo odhlašovat své děti z této (romské) základní školy a dávat je jinam. A jak procento podílu romských žáků rok od roku stoupalo, zpomalovalo se i tempo výuky a úroveň dosahovaných znalostí. Učitelky měly představu, že by romské děti měly v něčem vynikat, a říkaly si: v češtině asi nevyniknou, proč by nemohly uspět v tanci či ve zpěvu! A této představě začaly pomalu přizpůsobovat rozvrh hodin.

Zamyslete se nad tím, jaké mohou být důsledky tohoto postoje vyučujících?

5.

Škola navíc zvolila velmi vstřícný a nekonfliktní přístup k rodičům, což se v praxi ukázalo být často na úkor kvality vzdělávání.

Sára byla na škole hvězda. Samé jedničky. Vždycky perfektně připravená. V páté třídě se začala ve škole trochu nudit, tempo výuky pro ni bylo pomalé. Měla by jít do lepší školy, dolů na Obránců Míru, radili Iloně někteří. Iloně se ta představa zalíbila a začala na ní pracovat. Dobrovolníci z místního občanského sdružení nabízejícího volnočasové aktivity začali Sáru třikrát týdně doučovat, aby přechod do klasické ZŠ bez komunitního zaměření zvládla. A na Obránců Míru nastoupí do první třídy i mladší Markétka, ať chodí od začátku na kvalitnější školu.

6.

Asi v té době Ilona potřetí otěhotněla. Krátce poté odjel její manžel za příbuznými do Velké Británie a už se nevrátil. Zlé jazyky tvrdily, že si tam vedle práce našel i novou ženu. Ilona zůstala na všechno sama.

Jejich třetí dcera, Nelinka, se narodila na začátku září, tedy v době, kdy Markétka nastupovala do první a Sára do šesté třídy – obě na Obránců Míru. Jenže Ilona měla v tu dobu jiné starosti, než pomáhat dcerám zvyknout si v novém prostředí. Markétka se v nové škole rychle přizpůsobila a zapadla mezi ostatní děti. Avšak Sára ne a ne si na nový kolektiv zvyknout. Chyběly jí sestřenice a kamarádky a také pro ni bylo nezvyklé, že je najednou z premiantky jednou z nejhorších. Když se vrátila Ilona z porodnice, řekla jí Sára: „Mámo, mně se v té nové škole nelíbí.“ A začala jí vyprávět, jak se jí tam nedaří. Ilona na to s letargií v hlase odpověděla: „Tak se vrať klidně zpátky do Lidického, Sáro, nikdo tě tam nenutí. To je tvoje věc.“

Co vedlo k tak náhlé změně postoje matky?

8.

Dvanáctiletá dívka se začala z tohoto ústupku radovat. Do týdne byla zpátky v Lidické a s ní i Markétka, to dá rozum, kdo by ji teď do vzdálené školy vodil, když Ilona je doma s novorozěnětem.

K velkému údivu učitelů Sářino nasazení ve škole po návratu do Lidické postupně polevovalo. Začal stoupat počet jejích absencí a v návaznosti na to se začal zhoršovat i její školní prospěch. V prvním pololetí měla sto zameškaných hodin, v druhém dokonce sto čtyřicet. A to přitom dříve nikdy nemocná nebyla...

9.

Kdyby se někdo ve škole opravdu zajímal o důvod jejích absencí, zjistil by, že Sára vůbec nemocná není. A že každé dopoledne, za které donese rukou napsanou omluvku od své matky se zněním typu: „Žaludeční nevolnost“ nebo „Náhlá slabost“ či „Rýma, nachlazení“, stráví doma hlídáním malé Nelinky. Rodina se dostala do finanční tísně a matka Ilona byla nucena nalézt si brigádu. Nabídl jí velmi dobře placenou příležitostnou práci při přípravě obědů v známém hotelu, ale bylo potřeba, aby byl někdo těch několik dopolední v měsíci doma s batoletem. Rodiče už Ilona nemá, sestry chodí do práce nebo bydlí daleko, a tak zbývá, aby Nelu hlídala v dopoledních hodinách Sára. Někdy dvakrát týdně, několikrát i celý týden. Místo školy.

Co byste doporučili Iloně, která se rozhodla řešit situaci brigádou, vyžadující Sářino hlídání a tím i její absenci ve škole?

10.

Nikdo z učitelů se však o pravou podstatu Sářiných absencí nezajímal. Její matku Ilonu ve škole přeci všichni dobře znají a vědí, že jí na vzdělání dětí vždy záleželo. To přece není žádná problémová rodina!

Součástí vstřícného přístupu k rodičům ze strany školy je i vyšší míra tolerance absencí. Omluvka psaná rodičem je považována za dostatečné vysvětlení týdenní i delší nepřítomnosti. Běžně přitom bývá zvykem, že školy požadují za více než tři zameškané dny potvrzení o nemoci od lékaře. V tomto případě vede tolerantní přístup k absencím k podprůměrnému prospěchu a nezájmu o školu ze strany třináctileté Sáry. Třídní učitelka si neuvědomuje, že tím, že nekontaktuje v celé záležitosti sociální odbor, jak by podle zákona měla, prokazuje vlastně Sáře medvědí službu.

Jaké kroky by měla škola učinit?

Měla by škola kontaktovat sociální odbor? Kdy?

11.

Změna nastane až ve chvíli, kdy na Lidickou nastoupí nová ředitelka. Ta brzy odhalí interní směrnici týkající se tolerance zameškaných hodin. Nová ředitelka tuto směrnici změní následujícím způsobem: škola bude nadále tolerovat omluvku od rodiče za maximálně dva školní dny, při delší absenci musí být potvrzení od lékaře. Dá učitelům pokyn, aby se snažili získávat při stále se opakujících omluvkách od rodičů vysvětlení, a aby jim pohrozili, že neomluvené hodiny dětí budou nahlášeny na OSPOD. Jelikož paní Ilona na upozornění nedbá a dále píše Sáře podezřelé omluvky, začne počet Sářiných neomluvených hodin narůstat. Když už je neomluvených hodin dvacet pět, svolá ředitelka výchovnou komisi a celou záležitost předá OSPOD.

Představte si, že jste úřednice OSPOD. Jak byste postupovali Vy?

Zde je nabídka dvou konců, kterými může příběh podle našich zkušeností pokračovat. Těchto konců může být samozřejmě nepřeberné množství a jsou vždy ovlivněny konkrétními podmínkami a mnoha skutečnostmi.

OSPOD nařídí nad Sárrou dohled a udělí jí sankci za spáchání přestupku. Paní Ilona tedy nebude následující tři měsíce považována za osobu v hmotné nouzi. Pracovnice OSPOD bude pravidelně docházet do rodiny a informovat se ve škole, zda se situace zlepšila. Když bude mít pocit, že se situace nelepší...

Konec 1

...pošle paní Iloně napomenutí a pohrozí jí odebráním Sáry. Při setkání jí řekne, že s tímto přístupem je na nejlepší cestě k tomu, aby jí všechny děti odebrali do ústavu. Ze strany pracovnice OSPOD dojde k aplikaci zákona a vyhlášek. Uvalí na rodinu sankce bez další práce s ní, bez vysvětlování užitých postupů a možných řešení. Ilona se této hrozby zalekne a rozhodne se situaci rychle řešit. Stěžuje si svým kamarádkám a vypravuje jim celý příběh o tom, jak nemůže chodit na brigádu, jelikož jí nemá kdo hlídat dítě, protože Sára musí být každý den ve škole, a jak jí pracovnice ze „sociálky“ vyhrožuje ústavní péčí. Kamarádky jí poradí: „Proč nedáš Sáru do Václavkovy na zvláštní, tam chodí naše holky a omluvenky jim můžeme psát jaké chceme! Na sociálku tam nic nedávaj a máme pokoj!“ Ilona o tom přemýšlí, a když si uvědomí, že je celá rodina závislá na Sářině hlídání Nely, domluví se na přeřazení Sáry do základní praktické školy. Tam je režim velmi volný a časté absence se tolerují. OSPODu, který vykonává nad Sárrou dohled, škola potvrdí, že je vše v pořádku, žákyně nemá zameškané hodiny. Pracovnice odboru není dostatečně iniciativní, aby šla věc kontrolovat a Sára, bývalá premiantka komunitní základní školy, krátce přeřazená do nadstandardní ZŠ, skončí ve „zvláštní škole“.

Konec 2

...začne pracovat s paní Ilonou: vysvětlovat jí, jak je důležité, aby dcera chodila do školy (argumenty typu: vždyť i vám na tom záleželo, než od vás odešel manžel) a dá jí typ na firmu, která přijímá brigádnice v odpoledních hodinách, tedy v době, kdy už je Sára ze školy doma. Poradí navíc Iloně, aby opět sehnala Sáře doučování a pomohla jí tak dohnat zameškanou látku. Pracovníci OSPOD se povede Ilonu motivovat k pozitivnímu řešení vlastní situace. Zůstane s Ilonou dlouhodobě v pravidelném kontaktu, bude se jí vyptávat na doučování, brigádu i výchovu malé Nely. Ilona nastoupí práci u oné firmy. Sára začne opět chodit do školy a po několika měsících jsou Iloně opět vráceny sociální dávky v původní výši. Sářin školní prospěch se začne v důsledku doučování a pravidelné docházky po několika měsících zlepšovat...

menšiny

diskriminace

DEMOKRACIE

multikulturalismus

terorismus
≠ náboženství

feminismus
?

NGOismus

GLOBALIZACE

MÉDIA

globální
explorace

část druhá
ZÁVĚREČNÉ VZDĚLÁVACÍ
PROJEKTY ABSOLVENTŮ KURZU
SVĚT PODLE DEMOKRACIE

totalitní ideologie
nationalismus

sociální vyloučení

zdeňka zykmondová

DEMOKRACIE V PRAXI

CÍLE

Žáci:

- osvojí si základní pojmy tématického celku „Demokracie, občanská společnost a neziskové organizace“
- dodržují pravidla diskuze, dokáží vhodným způsobem prosazovat vlastní představy a požadavky, umí udělat kompromis a uznat schopnosti jiných lidí
- zaujímají občanské postoje posilující vzájemnou komunikaci a sounáležitost s místní komunitou školy
- aktivně se podílí na formování místní komunity

CÍLOVÁ SKUPINA

8. – 9. ročník základní školy, 1. – 2. ročník střední školy

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská nauka, ZSV, český jazyk a literatura, případně volnočasové aktivity, semináře pro žáky

ČASOVÁ DOTACE

Čtyři vyučovací hodiny (45 min.) plus jednodenní závěrečná akce (Den naší školy) v průběhu jednoho měsíce

POMŮCKY

Papíry, fotografický materiál, filmy (případně jiné podle možností školy a aktivity žáků)

HOSTÉ

V rámci Dne naší školy – absolventi školy, široká veřejnost

MÍSTO REALIZACE

Budova školy

POSTUP ČINNOSTI

PRVNÍ HODINA: CO JE TO DEMOKRACIE?

Vstupní část

1. Zadejte žákům otázku a запиšte ji na tabuli:

- *Co jsou to pravidla a proč je nutné je dodržovat?*

Po zodpovězení dotazu společně stanovte, jaká pravidla budete dodržovat při diskuzi.

Hlavní část

1. Rozdělte žáky do skupin po třech až čtyřech a zadejte jim úkol:

- *Napište, co je demokracie a jaké jsou její podstatné znaky.*

Nechte jim na vypracování dostatek času.

2. Poté mluvčí jednotlivých skupin představí své zápisy, ostatní je doplňují, případně se ptají jiných skupin nebo učitele. Hlídáme dodržování stanovených pravidel diskuze.

Závěrečná část

1. Diskutujte se žáky o těchto otázkách:

- *Co je demokratické a nedemokratické?*
- *Co je občanská společnost?*
- *Co je komunita?*
- *Co jsou neziskové organizace?*
- *Jaké mají funkce v demokratické společnosti?*

DRUHÁ /A TŘETÍ/ VYUČOVACÍ HODINA:

OBČANSKÁ SPOLEČNOST A MÍSTNÍ KOMUNITA

Ideální časová dotace: 90 minut (dvouhodina)

Vstupní / evokační část

1. Vraťte se se žáky k diskuzi o občanské společnosti a komunitě. Zdůrazněte jejich podstatné znaky a napište je společně na tabuli.

Hlavní část / uvědomění

1. Nechte žáky, aby se podle vlastní vůle rozdělili do skupin. Zadejte jim úkol:

- *Vysvětlete, co znamená patřit ke nějakému společenství, co jsou společné a obecné zájmy?*

Vyzvěte je, aby tuto otázku zpracovali formou příběhu, scénky, komiksu apod.

Ponechte žákům dostatek času na vypracování.

2. Představení výsledku práce skupiny bude tentokrát vhodnější nechat na další vyučovací hodinu. Jednotlivé skupiny představí výsledky své společné práce. Ty lze pak využít také při **Dni školy**.

Závěrečná část / reflexe

1. Požádejte žáky, aby společně zapsali na tabuli shrnutí svých odpovědí na zadanou otázku.
2. Na konci hodiny zadejte jednotlivým skupinám, anebo i jednotlivým žákům domácí úkol:
 - *Zjistěte základní informace o historii a současnosti školy, o jednotlivých oborech a partnerských organizacích školy*
 - *Najděte úspěšné absolventy školy – v nejružnějších oblastech (profese, aktivita v občanském životě)*

Zdůrazněte, že se jedná o to nalézt v místní komunitě osoby, které jsou občansky aktivní (např. členy sportovních organizací, dobrovolné hasiče, členy rybářského i mysliveckého sdružení, hudebníky, členy divadelních souborů, skupin historického šermu, modeláře, sběratele atd.).

3. Doplněte, že výsledky tohoto úkolu budou prezentovány při Dni školy, na nástěnkách, výstavách, v literárním sborníku, ve školním časopise, na webových stránkách školy. Žáci mohou vytvořit nejen texty, ale i fotografie, filmy, audio záznamy, prezentace, zorganizovat besedy.
4. Zároveň se žáky zvolte organizační tým pro **Den naší školy** a rozdělte si v něm úkoly.

DEN ŠKOLY /CELODENNÍ AKCE/

Přípravná fáze

1. Už v průběhu projektu v rámci vyučovacích hodin vytvořte organizační výbor (složený ze zástupců třídy/tříd + učitelů).
2. Dohodněte vhodný termín akce s vedením školy, v případě pozvaných hostů je nutno také termíny dohodnout a sladit. Do těchto vyjednávání zapojte i žáky.
3. Společně s organizačním výborem vypracujte plán, kde se budou konat v budově školy besedy a workshopy, kdo ze žáků, absolventů, učitelů představí své aktivity, jak se zapojí ostatní žáci, včetně představení jednotlivých oborů nebo tříd. Dohodněte pro jednotlivé činnosti garanty z řad žáků školy.
4. Připravte společně další materiály.
5. Vždy v rámci organizačního výboru pověřte jednoho žáka konkrétním úkolem s tím, že si vytvoří realizační tým – skupinu žáků, které si vybere. Poskytněte podporu a pomoc.
6. Nezapomeňte v rámci žakovské části organizačního výboru na funkci fotografa, dokumentaristy, novináře.

Aktivita v rámci akce Den naší školy

- Představení školy a jejích úspěchů. Představení absolventů školy a jejich angažování se v občanské společnosti.
- Výstava fotografií: Kdo jsme?
- Výstava výrobků nebo modelů a jiných hmotných výstupů
- Hudební a divadelní vystoupení
- Sportovní akce
- Beseda s absolventy školy
- Školní časopis s články o škole, historii, žácích, absolventech

Návazné aktivity

- Články o této akci do školních i regionálních novin, výstavy fotografií dokumentující průběh celého dne, diskuze ve třídě – v rámci (nejen) poslední, čtvrté vyučovací hodiny.

ZÁVĚREČNÁ /ČTVRTÁ/ VYUČOVACÍ HODINA:

AKTIVNÍ OBČANSTVÍ

Vstupní / evokační část

1. Vyzvěte žáky, aby definovali, co je demokracie a občanská společnost. Zapište společně na tabuli.
Diskutujte se žáky o tom, proč by měl být občan aktivní a co to znamená, co je komunita, sociální kapitál, otevřená společnost. Jejich odpovědi upřesněte a doplňte o definice.

Hlavní část / uvědomění

1. Rozdělte žáky do skupin a vyzvěte je, aby si připravili představení některých z neziskových organizací, s nimiž se seznámili v průběhu projektu, a aby je zkusili rozlišit podle různých hledisek.
2. Vhodné je vést a aktivovat žáky, aby pokračovali v nejrozličnějších činnostech, aby vznikla určitá tradice, kontinuita, aby se zajímali o svou komunitu a zaujímali aktivní postoj.

Závěrečná část / reflexe

1. Vyhodnoťte společně se žáky, co zjistili v průběhu projektu.
 - *Jaká jsou hlavní zjištění, co pro ně bylo nové, co je nejvíce překvapilo?*
2. Prodiskutujte s nimi, jak by bylo možné v některých aktivitách pokračovat, co mohou žáci sami změnit ve své komunitě: ve třídě, ve škole, v obci. Zamyslete se společně nad otázkou:
 - *Co udělat proto, abychom se stali aktivními občany?*

ZDROJ:

- <http://www.svetpodledemokracie.cz>

václav kotrba

CO JE DEMOKRACIE?

CÍLE

Žáci:

- chápou výhody politického systému demokracie
- jsou schopni rozlišit využití přímé a nepřímé demokracie ve společnosti
- uvědomují si nebezpečí totalitního politického systému

CÍLOVÁ SKUPINA

Střední školy

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova, ZSV

ČASOVÁ DOTACE

Tři navazující hodiny, 3 x 45 minut

HODINA PRVNÍ: DEMOKRACIE

CÍLE

Žáci:

- chápou pojem demokracie
- jsou schopni popsat hodnoty demokracie
- uvědomují si výhody demokracie

ČASOVÁ DOTACE

45 minut

POMŮCKY

Schéma fungování demokracie v ČR – materiály z kurzu Svět podle demokracie (lekce Podoby demokracie a učebnice Romana Davida: Politologie, video politologa Jacquesa Rupnika – využít video z kurzu Svět podle demokracie, lekce Podoby demokracie).

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní / evokační část

1. Rozdělte žáky do tříčlenných skupin. Požádejte je, ať si sdělují své názory (znalosti) o pojmu demokracie. Důraz položte na aktivní zapojení všech členů skupiny.
2. Na základě konsensu si skupiny sdělené poznatky zaznamenají do sešitu občanské nauky.
3. Požádejte zástupce jednotlivých skupin, aby sdělili jak vnímají obsah pojmu demokracie. Vyučující pozitivně zhodnotí práci skupin.

Hlavní část / uvědomění

1. Na základě skupinové práce sdělte žákům definici „demokracie“. Vysvětlete žákům základní „hodnoty demokracie“:
 - *princip suverenity lidu*
 - *princip parlamentní demokracie*
 - *rozdělení moci ve státě*
 - *respektování základních lidských práv a svobod*
 - *pluralita názorů*
 - *platnost práva*

Na závěr této části promítněte video politologa Jacquese Rupnika o tom, jak se rodila demokracie ve střední Evropě.

2. Umožněte žákům se otevřeně vyjádřit a vyměnit si názory o shlédnutém videu. Vyučující řídí diskuzi a tím zabezpečí klidnou atmosféru ve třídě.

Závěrečná část / reflexe

1. Na závěr vyučovací hodiny zadejte žákům možný výběr témat pro „domácí úkol“.
 - *Proč se demokracie nachází v krizi?*
 - *Odkud by měly státy směřující k demokracii čerpat zkušenosti?*
 - *Jaké jsou výhody demokracie?*
 - *Proč se některé státy brání přijmout demokracii?*

HODINA DRUHÁ: PŘÍMÁ A NEPŘÍMÁ DEMOKRACIE

CÍLE

Žáci:

- umí rozlišit úlohu přímé a nepřímé demokracie
- chápou situace, kde se dají jednotlivé formy využít
- jsou schopni charakterizovat jednotlivé druhy demokracie

ČASOVÁ DOTACE

45 minut

POMŮCKY

Schéma přímé a nepřímé demokracie v ČR – Maturitní otázky – občanský a společenskovední základ.

Video s praktickým využíváním přímé demokracie ve Švýcarsku – využít video z kurzu Svět podle demokracie, lekce Podoby demokracie.

- <http://www.youtube.com/watch?v=fd6nkyAFvBQ>

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní / evokační část

1. Vyzvěte žáky, aby vysvětlili pojem „demokracie“. Zeptejte se jich, jak podle nich fungovala první forma demokracie v antickém Řecku a zda se ještě využívá i v dnešní době.
2. Požádejte žáky, ať objasní využití přímé a nepřímé demokracie v České republice.

Pro lepší porozumění promítněte video o využívání obou forem demokracie.

Hlavní část / uvědomění

1. Seznamte žáky s využívanými druhy demokracie v ČR a kde se s nimi mohou setkat.

a) Demokracie přímá:

- referendum
- plebiscit
- odvolání
- iniciativa

b) Demokracie nepřímá (volby):

- parlamentní (poslanecká sněmovna + senát)
- komunální (krajská, městská a obecní zastupitelstva)
- prezidentské

2. Umožněte žákům otevřeně se vyjádřit a vyměnit si názory o shlédnutém videu. Požádejte žáky, ať porovnají výhody a nevýhody jak přímé, tak i nepřímé demokracie.

Závěrečná část / reflexe

1. Na závěr hodiny jim položte otázky:
 - Proč volby umožňují klidnou změnu vlády?
 - Proč volby stanoví „kdo bude vládnout a v jaké síle?“
 - Proč volby udělují legitimitu parlamentu a vládě?
 - Proč vlastně volby vyjadřují názory občanů a tak posilují občanské vědomí?
 - Proč se říká, že volby jsou zpětnou vazbou pro občany – voliče?
 - Kdy by se dalo využít referendum a bylo již v ČR využito?
 - V jaké politické situaci lze použít plebiscit?

HODINA TŘETÍ: TOTALITNÍ REŽIMY A DEMOKRACIE

CÍLE

Žáci:

- chápou pojem demokracie
- jsou schopni popsat hodnoty totalitních režimů
- porovnají chování jednotlivých režimů v běžném životě

ČASOVÁ DOTACE

45 minut

POMŮCKY

Video ukázka příkladu fašismu a komunismu – např. části filmů Obyčejný fašismus a Občanský průkaz, nakopírovaná tabulka pro porovnání politických režimů v životě států – viz test v příloze.

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní / evokační část

1. Vyzvěte žáky, aby uvedli, jaké jsou podle nich „hodnoty demokracie“.
2. Požádejte žáky o sdělení, v jakém období vznikaly totality a co umožnilo seberealizaci jejich ideologie.
3. Pro lepší porozumění promítněte video ukázky z historie evropského fašismu a komunismu.

Hlavní část / uvědomění

1. Požádejte žáky, aby popsali události z právě shlédnutých video ukázek a přiřadili je určitému totalitnímu režimu.
2. Seznamte žáky s hlavními rozdíly mezi totalitarismem a autoritarismem.

TOTALITARISMUS

- Naprostá hegemonie jedné politické strany.
- Centrálně řízené všechny oblasti života společnosti.
- Rozsáhlá a mocná politická policie.
- Jediná monopolní ideologie.

AUTORITARISMUS

- Nachází se mezi demokracií a totalitarismem.
- Zaměřuje se proti pluralismu politických stran.
- Snaží se vytvořit reprezentaci odlišnou od reprezentace parlamentní.
- Vládci nesmějí a nemají být všemocní, ale musí být podřízeni zákonům, morálce či náboženství.

3. Vyzvěte žáky k porovnání totalitních ideologií s demokracií. Požádejte je o sdělení výhod a nevýhod jednotlivých politických režimů.

Závěrečná část

1. Jako zpětnou vazbu použijte test „Porovnání chování politických režimů demokracie, totalitarismu a autoritarismu.“ Stanovte žákům hodnocení jednotlivých způsobů možného chování politických režimů takto:
 - **ANO** – pokud se tak politický režim skutečně chová
 - **NE** – pokud se tak nechová
 - **ANO / NE** – chová se tak zpočátku, ale později se už tak nechová

Žáci si v testu prověří možné chování politických režimů. Test se žáky v následující hodině vyhodnoťte.

ZDROJE

- <http://www.csfd.cz/film/209389-obycejny-fasismus/>
- <http://www.csfd.cz/film/257750-obcansky-prukaz/>
- <http://www.youtube.com/watch?v=fd6nkyAFvBQ>
- <http://www.svetpodledemokracie.cz>

Test

POROVNÁNÍ CHOVÁNÍ POLITICKÝCH REŽIMŮ DEMOKRACIE, TOTALITARISMU A AUTORITARISMU

#	Chování režimů	Demokracie	Totalitarismus	Autoritarismus
1.	Umožňuje samostatnost společenských a nepolitických organizací.	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE
2.	Snaží se kontrolovat společenský život ve státě.	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE
3.	Projevuje snahu o absolutní kontrolu nad ekonomikou.	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE
4.	Kontrolu organizuje jediná politická strana.	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE
5.	Snaží se ovládnout státní úřady a představitele vládnoucí strany.	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE
6.	Umožňuje působení legální či pololegální opozice.	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE
7.	Ve státě existuje pouze jedna vedoucí ideologie.	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE
8.	Celá společnost je ovládána masovým terorem.	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE
9.	Ve společnosti dochází k násilnému vypořádání se s politickými protivníky.	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE
10.	Politický režim se snaží mobilizovat společnost a obracet ji na svoji stranu.	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE
11.	Politický režim se snaží o expanzi své ideologie do jiných států.	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE	☐ ANO ☐ NE ☐ ANO / NE

šárka níková

EMIGRANTI X IMIGRANTI

CÍLE

Žáci:

- znají důvody, které vedou k emigraci a imigraci
- uvědomují si předsudky, se kterými se setkávají imigranti
- změní svůj postoj i chování vůči cizincům

CÍLOVÁ SKUPINA

Žáci jakéhokoli stupně školy (základní, střední)

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova, ZSV

ČASOVÁ DOTACE

3 vyučovací hodiny (45 minut)

Přípravná fáze – 10 až 15 minut; zadání domácího úkolu (na vypracování domácího úkolu dva týdny až jeden měsíc)

Samotná výuková aktivita – dvě vyučovací hodiny (nejlépe za sebou – 90 minut)

POMŮCKY

Čtvrtky, fixy, flipchart nebo archy balicího papíru, pracovní listy s napsanými otázkami, dataprojektor (pokud je možnost)

POSTUP ČINNOSTI

Přípravná fáze

1. Připravte si pracovní list pro skupiny (dvojice, jednotlivce).
2. Rozdělte třídu do pracovních skupin. Žáci mohou pracovat jako jednotlivci, ve dvojici nebo v malé skupině v závislosti na počtu žáků ve třídě. Každá skupina (dvojice, jednotlivce) obdrží pracovní list se zapsanými otázkami a požadovanými údaji.
3. Zadejte žákům úkoly k domácímu vypracování. Zdůrazněte, že nyní budou pracovat na tematickém celku Demokracie, menšiny a multikulturalismus.
 - Najděte jednu osobnost původem z ČR, která žije (žila) dlouhodobě v zahraničí. O této osobnosti zjistěte, proč do zahraničí emigrovala, v jakém oboru uspěla, jaké byly začátky, zda a s jakými předsudky se setkávala.
 - Najděte imigranta, který žije dlouhodobě v ČR. Zjistěte, proč emigroval ze své rodné země, proč si vybral právě ČR, v jakém oboru se prosadil, jaké byly začátky a zda a s jakými předsudky se v ČR setkával.

Na vypracování tohoto úkolu dostanou žáci přiměřeně dlouhou dobu, například dva týdny až jeden měsíc.

Dohlédněte na to, aby si všichni vybrali stejnou osobnost.

SAMOTNÁ VÝUKOVÁ AKTIVITA

Následuje po dvou týdnech až měsíci.

Vstupní část

1. V následujících hodinách seznámte žáky s pojmy multikulturní společnost, menšiny a demokracie. Proveďte úvod do tematického celku. Na začátek lze použít například krátké video Erazima Koháka, nebo vystoupení Angely Merkelové, obojí z lekce „Demokracie, menšiny a multikulturalismus“ kurzu Svět podle demokracie.
2. Pro vyvolání diskuse mezi žáky lze zařadit vyjádření Fareeda Zakarii k současné situaci v západní Evropě (viz stejnojmenná lekce).

Hlavní část

1. Po probrání celého tematického celku požádáme žáky, zda by nyní mohli představit své „hrdiny“. Zaměří se především na zodpovězení otázek ze zadání.
2. Po představení všech osobností jsou žákům předloženy otázky:
 - Jaké jsou důvody k emigraci?
 - Jaké jsou nejčastější problémy po imigraci?
 - Jaké jsou nejčastější předsudky, se kterými se imigranti setkávají?

3. Odpovědi se shromáždí například na flipchart (v malé třídě) nebo na nástěnku. Pokud je žáků hodně a předpokládáme, že by se každý nedostal ke slovu, odprezentuje mluvčí názor skupiny (dvojice).

Závěrečná část

- Po vyhodnocení předchozích odpovědí předložíme žákům k zamyšlení následující otázky:
 - (Jaké) jsou rozdíly mezi tím, jak vnímáme „naše“ emigranty v zahraničí, a tím, jak vnímáme cizince žijící u nás?*
 - Čím jsou tyto rozdíly způsobeny?*
- Na základě vyslechnutých osobních příběhů se s žáky domluvíme, kterého z imigrantů by chtěli poznat osobně. Tuto osobnost potom pozveme do školy na besedu.

DALŠÍ MOŽNOSTI

Skupiny mohou o svém hrdinovi vytvořit prezentaci v PowerPointu. Výhodou je kromě jisté atraktivity i možnost doplnit další zajímavé údaje. Nevýhodou je nemožnost uchování po skončení prezentace.

ZDROJE:

- <http://www.svetpodledemokracie.cz>

Pracovní list A

EMIGRANT

Jméno emigranta:	Datum narození:
Stát:	Kdy emigroval/a:
Vzdělání/povolání doma	Povolání v zahraničí:
Další osobní údaje:	
Proč do zahraničí emigroval/a?	
V jakém oboru uspěl/a?	
Jaké byly začátky?	
S jakými předsudky se setkával/a?	
Další zajímavosti:	

Pracovní list A

IMIGRANT

Jméno:	Datum narození:
Stát původu:	Kdy emigroval/a:
Vzdělání/povolání doma	Povolání v ČR:
Další osobní údaje:	
Proč z vlasti emigroval/a?	
Proč si vybral/a ČR?	
V jakém oboru uspěl/a?	
Jaké byly začátky?	
S jakými předsudky se setkával/a?	
Další zajímavosti:	

MENŠIN
TOTALITNÍ ID
ma
NGOismus
terorismus

nábožen
Glo
ME
globální
explora
DEMOKRAC
mi
sociální vy
distrib

bohuslava dusíková

POJEM DEMOKRACIE VE VÝUCE SLOHU NA ZŠ

CÍLE

Žáci:

- znají základní pojmy k tématu: MÉDIA, DEMOKRACIE, PUBLICISTIKA
- znají strukturu novinového článku
- vytvoří vlastní novinový článek
- rozpoznají v textu manipulaci, špatnou práci se zdroji atp.
- naučí se odhadnout záměr autora textu

CÍLOVÁ SKUPINA

Žáci 9. třídy ZŠ

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Český jazyk – sloh (téma vyučovací hodiny: PUBLICISTICKÝ STYL A JEHO ÚTVARY)

ČASOVÁ DOTACE

Čtyři vyučovací hodiny, nejlépe po sobě následující hodiny slohu; záleží na rozvrhu školy, předpokládá se 1 hodina za týden. Týdenní rozestup umožňuje zadávat případné domácí úkoly.

OBSAH VZDĚLÁVACÍHO CYKLU

1. HODINA

Publicistický styl: Ujasnění si základních pojmů; hledání snah o manipulaci v novinových článcích.

2. HODINA

Novinový článek: Stavba novinového článku; v čem spočívá působivost titulku.

3. HODINA

varianta A) Tvorba novinového článku: Napsání vlastního článku.

varianta B) Tvorba novinových titulků: Vymýšlení vhodných titulků k obrázkům (Aktivita „Co vidíte?“ vzdělávacího programu Varianty společnosti Člověk v tísni).

4. HODINA

Role médií ve společnosti: Zamyšlení nad vlivem médií na náš život; fungování médií v nedemokratických systémech.

POSTUP ČINNOSTI

HODINA PRVNÍ: PUBLICISTICKÝ STYL

Vstupní / evokační část

1. Vyzvěte žáky, aby se pokusili vysvětlit pojmy: PUBLICISTA – PUBLICISTIKA, ŽURNALISTA – ŽURNALISTIKA.
2. Položte žákům následující otázky. V průběhu diskuse zapisujte na tabuli stručné poznámky (viz šedé rámečky).
 - *Kde na publicistické útvary narazíme?*
 - *Odkud čerpáme informace, chceme-li se dozvědět, co je nového?*

Nejčastěji čerpáme informace z:

- TV
- rádio
- noviny / časopisy
- internet

- *Co všechno patří do publicistického stylu?* (pozn.: Žáci si buď mají přinést noviny a časopisy, které čtou, nebo je donese učitel a dá je žákům k dispozici.)

publicistické útvary

mluvené x psané:

- zpráva, recenze, rozhovor, fejeton, esej, reportáž, reklama, inzerát

- *Jaké funkce plní (by měly plnit) publicistické útvary, proč se ty které útvary v novinách objevují?*

Funkce publicistického stylu:

- poskytnout informace (hlavní);
- apelativní (získat adresáta pro určitý názor);
- poskytnout zábavu a oddech.

- O co jde novináři, když píše článek?

Motivace novináře:

Aby zaujal čtenáře a aby si čtenáři koupili noviny (téma = zajímavé; to, o kterém lidé rádi čtou).

- Co jsou to média?

Média

= lat. prostředek, prostředník

= to, co někomu zprostředkovává nějaké sdělení

- *interpersonální*
komunikace mezi dvěma jedinci: dopisy, e-maily, telefon; „one-to-one“
- *masová*
celospolečenská komunikace mezi jedním výchozím bodem a velkým počtem bodů cílových; komunikace jednosměrná (x telefonáty, chat, živé vstupy); „one-to-many“
- *nová / síťová*
využívají k přenosu sdělení počítačové technologie; „many-to-many“
(Svět podle demokracie)

- Co jsou to tradiční média? Jak chápete tento pojem? Co je opakem tradičních médií?

3. Nechte žákům určitý čas na zápis poznámek z tabule.

Hlavní část / uvědomění

1. Vyberte vhodné aktuální články, kdy o jedné události informují dvě různá média „trochu“ jinak. Nejprve nechte žáky přečíst první z nich. Jako příklad může posloužit článek č. 1 z pracovního listu 1: *Krampolová naletěla podvodníci: Zpackaná plastika prsou ji málem stála život!*.
2. Po jeho přečtení se zeptejte žáků:
 - Co jste se z článku dozvěděli za informace?
3. Poté nechte žáky přečíst článek č. 2 z pracovního listu 1: *Krampolová po třech plastikách: Kvůli novým prsům jsem málem zemřela!*.
4. Položte žákům následující otázky:
 - Kdy myslíte, že Krampolová podstoupila zmiňovanou plastiku?
 - Je tedy pravda to, co jste si na základě prvního článku mysleli?
 - „Lhal“ tedy první článek?

5. Vyberte vhodný aktuální článek, kde titulek neodpovídá obsahu. Nechte žáky přečíst pouze titulek. Můžete použít titulek článku č. 3 z pracovního listu 1: *Podraz na Karla Šípa: Čvančarová s Kostkovou mu vzaly životní kšeft*. Nechte žáky navrhnout, o čem myslí, že bude článek pojednávat.
6. Následně je nechte přečíst celý článek (pracovní list 1, článek č. 4).
7. Zeptejte se žáků:
 - *Naplnil článek vaše očekávání, nebo jste se dozvěděli něco jiného, než jste čekali podle nadpisu?*
8. Vyberte vhodný aktuální článek, kde novinář čerpá z „pochybného zdroje informací“. Nechte žáky tento článek přečíst. Jako vhodný příklad můžete použít článek č. 5 z pracovního listu 1: *Demi Moore je stále blázen do Ashtona. Chce ho zpět*.
9. Položte žákům následující otázky k článku:
 - *Kde získal novinář informace k článku?*
 - *Dá se těmto informacím věřit?*
 - *Je to častý zdroj informací? Myslíte, že podobné případy najdeme často?*

Závěrečná část / reflexe

1. Nejprve se pokuste spolu s žáky shrnout, jaké mohou být problémy spojené s novinovými články.
2. V závěrečné reflexi položte žákům následující otázky:
 - *Lze tedy informacím v médiích vše věřit?*
 - *Jakých „chyb“ se novináři v ukázkách dopustili?*
 - *Co můžeme říci o jazyku, který novináři používají, je spisovný, neutrální?*

Domácí úkol

1. Zadejte žákům do následující hodiny (nejlépe dalšího týdne) tyto úkoly:
 - *Najděte článek, který Vás nejvíc zaujme.*
 - *Najděte článek, kde se objevují podobné nešvary jako v článcích, které jsme četli.*

Pracovní list 1

PUBLICISTICKÝ STYL

Článek č. 1

www.ahaonline.cz; 26. 3. 2012

Krampolová naletěla podvodnici: Zpackaná plastika prsou ji málem stála život!

Přestože se Hana Krampolová (50) nechala opakovaně »vylepšit«, na plastiku prsou má děsivé vzpomínky. Operace prsou pro ni dopadla tragicky. Její ňadra nevypadala podle plánu a navíc u ní propukly zdravotní komplikace.

„Vůbec jsem si to do souvislosti s novým dekoltem nedala, protože mě prsa ani trochu nebolela. Oči mi otevřela až jedna naše známá – lékařka. Ta odhalila, že mám v okolí implantátů rozsáhlý zánět. Myslím, že kdyby se na to tenkrát nepřišlo, za pár týdnů mohlo být po mně,“ svěřila se manželka Jiřího Krampola Blesku.

Když se Hana chtěla domáhat nápravy, lékařku, která operaci provedla, už nenašla. „Jak jsem zjistila, měla za sebou průšvihových zákroků hned několik. Takže jsem částku kolem 50 tisíc, kterou jsem za nová prsa dala, musela oželeť,“ dodala Krampolová.

Článek č. 2

www.blesk.cz; 26. 3. 2012

Krampolová po třech plastikách: Kvůli novým prsům jsem málem zemřela!

O manželce herce Jiřího Krampola Haně (50) se říká, že plastiky jsou její droga. Ona ale tvrdí, že plastiku podstoupila „jen“ třikrát.

První zásah si dopřála před patnácti lety. „Sportovala jsem, tělo měla zpevněné, ale nemohla jsem se zbavit břicha, a tak jsem podstoupila liposukci,“ vzpomíná. Zákrok se zdařil, byla spokojená, chválilo ji okolí. „Takže jsem se brzy poté rozhodla, že si nechám zvětšit poprsí. Lákalo mě chodit v létě bez podprsenky a užívat si plný dekolt,“ svěřuje se.

Druhá operace ale málem skončila tragicky. Nejenže lékařka vše zpackala. Hančina ňadra byla asymetrická a na pohled nevypadala vůbec dobře. Po čase ji ale především začaly trápit teploty, na které nezabírala žádná antibiotika.

Bolest byla strašná

„Vůbec jsem si to do souvislosti s novým dekoltem nedala, protože mě prsa ani trochu nebolela. Oči mi otevřela až jedna naše známá – lékařka. Ta odhalila, že mám v okolí implantátů rozsáhlý zánět. Myslím, že kdyby se na to tenkrát nepřišlo, za pár týdnů mohlo být po mně,“ šokuje Hana.

Operaci nereklamovala, lékařka, která zákrok provedla, se totiž vypařila. „Jak jsem zjistila, měla za sebou průsvihových zákroků hned několik. Takže jsem částku kolem 50 tisíc, kterou jsem za nová prsa dala, musela oželeť,“ říká dnes už smířeně.

Po neúspěšném zákroku se rozhodla, že se do něčeho podobného už nepustí. „Jenže před třemi lety se mi ozvala jistá klinika s tím, že bych pro ně mohla nafotit reklamu, jak podstupuji kompletní vylepšení tváře. Šla jsem do toho, protože primáři Víškovi plně důvěřuji. Nakonec jsem si kromě obličeje nechala podruhé odsát i břicho. Na sále jsem tenkrát strávila čtyři hodiny. Výsledek dopadl podle mě velmi dobře, jen ta bolest byla hrozná! Třeba mytí hlavy se skoro nedalo vydržet, ve vlasech byla spousta stehů obalených zaschlou krví...,“ vybavuje si Hana.

Nevzbuzuje žádné překvapivé očekávání, chybí v něm podezření, které je vždy dráždivější než holý popis situace. Právo se nejspíše ke zdrženlivosti uchýlilo hlavně proto, že je považováno za levicový list a chtělo zůstat jako médium neutrální. Předem správně tušilo, že ostatní noviny znejistí Topolánkovu pozici za něj. Navíc to od těch druhých, jako spíše od pravicových listů bude bráno vážněji, než kdyby tímto slovníkem promluvil levicovější Právo. Tiskoviny, které jindy Paroubkovi nemohou přijít na jméno a ODS více méně kontinuálně fandí a v nichž převládá estetika neustálého vzrušení (estetika permanentního orgazmu), najednou nemohou jenom něco oznámit. Při takhle nastavené práci redakce (estetice) v ní nutně převládne přesvědčení, že tím by odradili své čtenáře, které již navykli na jistou denní dávku emocí a nemohou si ji dovolit snižovat. Proto začnou, a de facto musí, roli „svého“ premiéra od první chvíle zpochybňovat (vnitřně si to zdůvodňují konstatováním: čtenář si to žádá). Způsob práce jim už nedovoluje jiný přístup.

Článek č. 3

www.blesk.cz; 26. 3. 2012

**Podraz na Karla Šípa: Čvančarová
s Kostkovou mu vzaly životní kšeft**

Článek č. 4

www.ahaonline.cz; 26. 3. 2012

Národem milovaného Karla Šípa surově odkopla Česká televize. Sebrala mu prestižní moderování divácké soutěže TýTý a nahradila noblesního pohotového muže v letech dvěma vnadnými kráskami. Místo Šípa se před kamery v přímém přenosu postaví Jitka Čvančarová a Tereza Kostková.

Česká televize zasadila nepochopitelně ránu své vlastní hvězdě! Už osm let je Karel Šíp (66) její tváří a chloubou, přesto se k němu ČT zachovala nefér. Na přelomu roku ho žádala ústy vedení, zdali by nemohl teď v dubnu potřetí moderovat anketu TýTý. Šíp, přestože má velké zdravotní problémy, souhlasil, začal promýšlet scénář a těšil se. Před pár dny se ale dozvěděl, a to jen čirou náhodou, že galavečer uvádět nebude. „Nemohl jsem tomu uvěřit,“ řekl doslova Blesku Šíp.

Moderátorovi se zdá nepochopitelné, že mu televize tuto dost podstatnou změnu nesdělila jako prvnímú. „Oni mi to neřekli prostě vůbec,“ říká Šíp. Prý mu bylo divné, když se nedávno dočetl, že ČT hledá moderátory pro TýTý, ale neřešil to. „Neměl jsem důvod, když jsme se jasně dohodli,“ vysvětluje Šíp.

Mělo by to být vedení ČT, kdo by mu sdělil, že mu moderování populární ankety vzali. Tedy lidé, kteří se se Šípem na celé věci domlouvali. Ti ale zbaběle mlčeli. Nakonec se tři týdny před přímým přenosem ozval generální ředitel Petr Dvořák.

Článek č. 5

www.super.cz; 14. 3. 2012

**Demi Moore je stále blázen do Ashtona.
Chce ho zpět**

Nevěry manžela Ashtona Kutchera (34) se na herečce Demi Moore (49) pořádně podepsaly. Hvězda nepřírozně zhubla a musela se dokonce svěřit do rukou lékařů. Teď se ale zdá, že se ze žalostné životní kapitoly nepoučila a o přízeň svého muže se rozhodla bojovat.

Demi se rozhodla k rozvodu s Ashtonem poté, co tisk po celém světě začal propírat jeho milostné avantýry. Teď si to ale rozmyslela.

„Demi na něj rozhodně nezapomněla. Její nálada teď odvisí jedině od toho, jak Ashton odpovídá na její textovky a volání,“ prozradila magazínu Grazia jedna z hereččiných kamarádek.

„Když jí několik hodin neodepisuje, nebo když se jeho odpovědi zdají odměřené, začíná vyšilovat. I když si to nepřipouští, je do něj stále úplně zblázněná a je jasné, že ho chce zpět,“ dodala.

Prozradila, že Demi se v léčebně vedlo výborně, dokud ji manžel nenavštívil. „Už se poměrně uklidnila a pak začala být velmi úzkostlivá a podrážděná,“ popsala.

Herečka si prý také nepřipouští, že by Ashton mohl mít nový vztah se scénáristkou Lorene Scafariou. „O Lorene příliš neví, v léčebně totiž byla odtržena od médií,“ dodala kamarádka s tím, že si Demi vůbec nepřipouští fakt, že by se Ashton mohl usadit s jinou ženou.

HODINA DRUHÁ: NOVINOVÝ ČLÁNEK

Vstupní / evokační část

1. Hodinu začněte opakováním. Nejprve spolu s žáky shrňte, co jste se o publicistickém stylu minulou hodinu dozvěděli a jaké problémy novinových článků jste společně v ukázkách odhalili.
2. Následovat bude práce s domácím úkoly: přinesenými ukázkami novinových článků. Nechte žáky přečíst přinesené články. Ostatní spolužáci se snaží zmíněné „nešvary“ najít, zaměřují se také na zodpovězení následujících otázek.
 - *Jedná se o téma, o kterém se často píše? (obecně/v poslední době)*
 - *Proč asi autor článek napsal?*
 - *Hádejte, kde se tento článek objevil? V jakých novinách?*

Jeden z žáků, popř. učitel průběžně zapisuje titulky článků na tabuli.

Hlavní část / uvědomění

1. Rozdělte žáky do malých skupin nebo do dvojic. Vyzvěte je, aby se pokusili shrnout a pojmenovat typické problémy, kterých se novináři často dopouštějí. Dejte jim za úkol odhalit v článcích:

- vědomé „balamucení“ čtenářů (předkládána nesprávná/neověřená/neověřitelná tvrzení)
- manipulace s fakty (zamlčování)
- vydávání domněnek za skutečnost („podle všeho/prý/podle důvěryhodného zdroje, který si nepřeje být jmenován...“)
- vytrhávání částí projevu z kontextu
- citování slov, která ta osoba nikdy neřekla/řekla v jiné souvislosti
- neposkytnutí prostoru k vyjádření druhé straně
- „bombastické“ titulky

2. Využijte toho, že každý žák má před sebou přinesený novinový článek a zaměřte se na strukturu novinového článku. Položte žákům otázku:

- *Jak je článek „vystavěn“, jaké má části?*

Odpovědi žáků doplňte, případně zapište na tabuli.

Kompozice novinové zprávy – grafické členění:

- *titulek* – podává základní informaci + přitáhne pozornost čtenáře (často nespisovné / společensky nevhodné výrazy)
- *podtitulek* – stručně vystihuje obsah
- *meztitulek* – usnadňuje orientaci, odděluje relativně samostatné části

3. Nechte žáky zapsat si stručné poznámky.

Závěrečná část / reflexe

4. Využijte titulky článků, které jste v úvodu hodiny zapsali na tabuli. Vyzvěte žáky, aby se zamysleli nad tím, proč si přinesli právě články s těmito titulky. Položte jim otázku:

- *Co v titulcích přitahuje pozornost? Proč myslíte, že to na čtenáře funguje?*

Pro případ, že by žáci nedonesli „vhodné“ titulky, můžete použít titulky z pracovního listu 2.

Pracovní list 2

NOVINOVÝ ČLÁNEK

TITULKY Z ČASOPISŮ: *Rytmus života a Pestrý svět*

Vdaná herečka Geislerová na ulici s cizím chlapem! Procházka, pak objímání...

Skandální zvěsti o Dáše Havlové. Tajné rande v lázních

Nešťastná Lucie Bílá. Na kordy s tchyní

Bára Munzarová – Skrývala sestru. Válka s utajovanou sestrou

Syn Lucie Bílé – Útěk z domova! Dal přednost tátovi

Miroslav Etzler – Kolabují mu plíce. Má tělo starce

Petr Štěpánek a Zlata Adamovská – Rozchod
Ačkoli spolu Petr Štěpánek (63) a Zlata Adamovská (53) po smrti Vlasty Janečkové (+77) cukrují jako hrdličky, rozchodu jsou blíží, než by komu přišlo na mysl!

Lucie Borhyová – Topí se v dluzích

Zpověď Ladislava Štaidla – Konečně pravda o synovi

Aleš Háma – Bít děti je normální

Táňa Vilhelmová – Manžel chce dítě s jinou

Helena Vondráčková – Proč tají vnouče

MENŠIN
TOTALITNÍ ID
ma
NGO ismus
terorism
nábožen
Glo
ME
globální
explora
DEMOKRAC
m
sociální
distrib

HODINA TŘETÍ: VLASTNÍ TVORBA ŽÁKŮ

Pro třetí vyučovací hodinu jsou připraveny dvě varianty úkolů. Třída žáků, které sloh baví, bude samostatně psát novinový článek. Pro méně zdatnou třídu je připravena verze, kdy budou tvořit pouze titulky.

Varianta A: Tvorba novinového článku

Vstupní / evokační část

1. Zopakujte si poznatky z minulé hodiny.
2. Vyzvěte žáky, aby si vzpomněli:
 - *Co přitáhne pozornost čtenáře? Proč si článek přečteme?*
3. Nechte žáky vymyslet příklady titulků, které by přitáhly pozornost čtenáře.

Reálné práce dětí pro inspiraci:

- „Návštěvu prezidenta zkomplikovala zácpa.“ (Myšlen prezident Obama a zácpa dopravní.)
- „Prezidentův program zrušen kvůli ptačí chřipce.“ (Ne že by ji sám chytil, ale mohla být hygienikem nařízena nějaká bezpečnostní opatření.)

Hlavní část / uvědomění

1. Nechte žáky napsat vlastní novinový článek, který bude mít titulek např. „*To je ale bomba*“.
2. Nechte žáky přečíst jejich díla.

Závěrečná část / reflexe

1. Vyzvěte žáky, aby se zamysleli nad následujícími otázkami:
 - *Objevovaly se častěji články pozitivní, nebo negativní?*
 - *Zaujal vás některý z článků svou originalitou? Překvapilo vás některé pojetí?*

Varianta B: Tvorba novinových titulků

Vstupní / evokační část

1. Zopakujte si poznatky z minulé hodiny.
2. Vyzvěte žáky, aby si vzpomněli:
 - *Co přitáhne pozornost čtenáře? Proč si článek přečteme?*
3. Nechte žáky vymyslet příklady titulků, které by přitáhly pozornost čtenáře.

Reálné práce dětí pro inspiraci:

- „Návštěvu prezidenta zkomplikovala zácpa.“ (Myšlen prezident Obama a zácpa dopravní.)
- „Prezidentův program zrušen kvůli ptačí chřipce.“ (Ne že by ji sám chytil, ale mohla být hygienikem nařízena nějaká bezpečnostní opatření.)

Hlavní část / uvědomění

1. Využije aktivitu **Co vidíte** (převzato ze vzdělávacího programu Varianty). Fotografie na pracovním listu.

Závěrečná část / reflexe

1. Vyzvěte žáky, aby se zamysleli nad následujícími otázkami:
 - *Bylo pro vás jednodušší vymyslet titulek pozitivní, nebo negativní?*
 - *U kterého obrázku pro vás bylo nejobtížnější vymyslet titulek?*
 - *Zaujal vás některý z titulků svou originalitou?*

CO VIDÍTE?

Stručná anotace: Říká se, že dobrá fotografie vydá za tisíc slov...

Potřebný čas: 30 min

Velikost skupiny: 6 a více

Potřeby, pomůcky:

- 6 fotografií z novin a magazínů, každá nalepená na zvláštním listu papíru
- 12 proužků papíru pro každého, tužky, lepidlo, špendlíky
- samolepky k připevnění fotografií na tabuli, nástěnku nebo zed'

Cíle:

- Odhalit způsob, jak média používají a zneužívají obrazový materiál
- Uvědomit si, že výběr obrazů v médiích často vychází z předsudků a stereotypů a zpětně je upevňuje, že snaha informovat je často až na druhém místě za úsilím vyvolat emocionální reakce
- Rozvíjet dovednosti kritické analýzy

Popis, postup:

1. Připevněte fotografie na tabuli.
2. Požádejte účastníky, aby si dobře prohlédli fotografie a ke každé z nich napsali na zvláštní proužky papíru 2 odlišné popisky – jeden pozitivní, druhý negativní.
3. Když jsou všichni hotovi, připevněte pod každou fotografii všechny negativní a pozitivní popisky
4. Dejte všem účastníkům čas, aby si pročetli všechny popisky.

Hodnocení

1. Povídejte si s účastníky o tom, co se dělo během aktivity a co se během ní mohli naučit.
2. Kolik odlišných interpretací se sešlo k jednomu obrázku? U které fotografie se popisky nejvíce lišily?
3. Když se různí lidé dívají na stejnou fotografii, vidí vždy totéž?
4. Když čtete tisk, díváte se nejdříve na text, nebo na obrázky?
5. Do jaké míry fotografie ukazují „pravdu“ a co se děje, když se na ně díváme?

Poznámky: Pokuste se najít takové fotografie, které umožňují co nejrozumnější interpretace. Např. na obrázku romské osady z východního Slovenska lze najít nepořádek, chudobu, špínu, ale lze na nich ocenit důmyslnost při budování obydlí, čistotu oděvu, šperky žen apod.

Zdroj / autor: Jan Buryánek (<http://www.varianty.cz/index.php?id=17&item=14>)

Pracovní list 3

NOVINOVÉ TITULKY

Obrázek 1

Kladný titulek

.....

.....

.....

Záporný titulek

.....

.....

.....

Obrázek 2

Kladný titulek

.....

.....

.....

Záporný titulek

.....

.....

.....

Obrázek 3

Kladný titulek

.....

.....

.....

Záporný titulek

.....

.....

.....

MENŠIN

TOTALITNÍ ID

ma

NGO ismus

terorism

nábožen

Glo

ME

globální

explora

DENOKRAC

socialní vy

dispo

Pracovní list 3

NOVINOVÉ TITULKY

Obrázek 4

Kladný titulek

.....

.....

.....

Záporný titulek

.....

.....

.....

Obrázek 5

Kladný titulek

.....

.....

.....

Záporný titulek

.....

.....

.....

Pracovní list 3

NOVINOVÉ TITULKY

Obrázek 6

Kladný titulek

.....

.....

.....

Záporný titulek

.....

.....

.....

Obrázek 7

Kladný titulek

.....

.....

.....

Záporný titulek

.....

.....

.....

MENŠIN

TOTALITNÍ ID

ma

NGO ismus

terorism

#

nábožen

Glo

ME

globální

explora

DEMOKRAC

mi

sociální vy

dis

HODINA ČTVRTÁ: ROLE MÉDIÍ VE SPOLEČNOSTI

Vstupní část

1. Položte žákům následující otázky:

- *Jaká informace vás v poslední době v médiích zaujala?*

Popř. můžeme porovnávat titulky v různých novinách či na internetu. (Předpokládáme, že tam bude nějaká přírodní katastrofa/nehoda... apod.)

- *Myslíte, že je čím dál víc přírodních katastrof/nehod?*
- *Kdo rozhoduje o tom, jaké články budou v novinách? Podle čeho informace vybírá?*

2. Seznamte žáky s následující definicí:

žurnalistika zajišťuje, aby se lidé dozvěděli poznatky o světě, který leží mimo jejich bezprostřední zkušenost; tyto zprostředkované poznatky jsou považovány za „pravdivé“

Svět podle demokracie

3. Vyzvěte žáky, aby si přečetli definici „*teorie nastolování agendy*“ (viz pracovní list 4) a pokusili se svými slovy vysvětlit, v čem spočívá.

4. Nechte žáky hledat ve slovníku termín „*mediokracie*“. Popř. je nechte svými slovy přeformulovat definici z pracovního listu 4.

Hlavní část

1. Pročtete s žáky texty a společně se podívejte na video (příklady 1, 2 a 3 z pracovního listu 4). Následně vyzvěte žáky, aby se v malé skupince nebo ve dvojici v lavici zamysleli nad následujícími otázkami:

- *Co je to demokracie?*
- *Jaké státy dnešního světa vás napadnou, když se řekne „nedemokratické státy“?*
- *Fungují média v demokratických státech jinak než v nedemokratických?*

2. Nechte žáky zapsat si do sešitu stručné poznámky shrnující výsledky skupinové práce (viz dva následující rámečky):

média v demokracii

- svoboda projevu = jedno ze základních práv člověka
- do fungování médií nezasahuje stát (oddělení médií od státu garantováno zákonem)

Svět podle demokracie

média v nedemokratických režimech

- média jsou zneužívána k „propagandistickým“ účelům vládnoucích režimů
- novináři, kteří vystupují proti vládnoucím režimům, jsou vystaveni „persekuci“ (krácení finančních příspěvků pro nepohodlná média, policejní kontroly, zabavování podezřelého majetku, přepadávání a únosy novinářů, soudní procesy s nimi, jejich věznění i nájemné vraždy...)
- nedemokratické režimy vnímají média:
 - jako jeden z prostředků, s jejichž pomocí mohou naplňovat své cíle
 - současně jako jeden z klíčových rizikových faktorů, který může režim ohrožit

Svět podle demokracie

3. Vyzvěte žáky, aby se zamysleli nad následujícími otázkami:

- *Zařadili byste Českou republiku mezi demokratické země?*
- *Znamená to tedy, že u nás jsou informace v médiích objektivní, nikým neovlivněné?*
- *Pokud to tak není, kdo a proč může ovlivňovat informace v médiích?*

4. Seznamte žáky s následujícími fakty:

média jsou ovlivňována:

- tlakem politických reprezentantů
- ekonomicky – jsou financována z reklamy, tiskové plochy či vysílacího času, jejíž cena se řídí tím, jakou pozornost přitáhne

Svět podle demokracie

5. Položte žákům následující otázky:

- *Slyšeli jste někdy pojmy cenzura a propaganda? Vzpomenete si kdy a kde, v jaké souvislosti?*
- *Dokázali byste vysvětlit, co znamenají?*

6. Dejte žákům k dispozici definice obou pojmů z pracovního listu 4 a vyzvěte je, aby si podtrhli důležité informace a poté se pokusili pojmy vysvětlit svými slovy.

7. Nechte žáky prohlédnout si tabulku Státy s nejvíce omezenou svobodou tisku na světě (Pracovní list 4) a položte jim otázku:

- *Překvapilo vás umístění některého státu?*

Závěrečná část

1. Diskutujte s žáky o roli médií ve snahách o prosazení demokracie.
2. Položte žákům následující otázky:
 - Mohou být média využita v boji za demokracii, podpoře lidských práv?
 - Vymyslete příklad z historie.
3. Uveďte žákům tyto dva příklady:

- samizdatová periodika vycházející v řadě komunistických zemí
- tzv. arabské jaro = série demonstrací v arabských zemích na jaře roku 2011, která vedla k pádu vlád v Tunisku, Egyptě či Jemenu (demonstranti se svolávali přes sociální sítě jako Facebook nebo Twitter)

Svět podle demokracie

ZDROJE

- CD Svět podle demokracie – lekce Demokracie a média

Vzdělávací program Varianty

- <http://www.varianty.cz/index.php?id=17&item=14>
- <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/106627-dalsi-utok-na-novinare-v-rusku-v-nemocnici-bojuje-o-zivot/>.
- <http://www.slovník-cizich-slov.net>

Pracovní list 4

ROLE MÉDIÍ VE SPOLEČNOSTI

Přečtěte si následující definice (Svět podle demokracie – lekce Demokracie a média)
a podtrhněte důležité myšlenky:

TEORIE NASTOLOVÁNÍ AGENDY

- Média svým výběrem zpráv a témat neovlivňují přímo názory lidí, ale mají významnou úlohu při určování toho, o čem se mluví, o čem lidé přemýšlejí a jaká témata jsou vnímána publikem jako důležitá.

MEDIOKRACIE

- V doslovném překladu vláda médií. Myšlena jsou masmédia, tedy vláda masových sdělovacích prostředků (tištěných novin, televizních kanálů i masově navštěvovaných elektronických deníků a magazínů). Ty mají možnost interpretací nebo i pouhým výběrem zpráv a uveřejňovaných informací ovlivňovat veřejné mínění a nahlížení na společenské dění a problémy. Ovlivnění názorů lidí má poté vliv na výsledek voleb a masmédia (média) tak nepřímo vládnou – svým způsobem ovlivňují výběr vládnoucích elit. (www.slovník-cizich-slov.net)

CENZURA

- Záměrný a vědomý institucionalizovaný a politicky podložený zásah státní moci do autorského záměru či do informačního toku; v širokém pojetí jakákoli kontrola informací určených ke zveřejnění. Dělí se na: předběžnou a následnou.

Státy s nejvíce omezenou svobodou tisku na světě (Reportéři bez hranic, 2010):	
1. Eritrea	6. Sýrie
2. Severní Korea	7. Súdán
3. Turkmenistán	8. Čína
4. Írán	9. Jemen
5. Barma	10. Rwanda

Pracovní list 4

PROPAGANDA

- = systematická a úmyslná manipulace myšlenek, postojů, názorů, chování, citů a vůle lidí
- = institucionalizované šíření idejí, názorů či celých ideologií, jejich tendenční vysvětlování a přesvědčování lidí o jejich správnosti
- = práce s veřejností založená na převaze emotivních prvků nad racionálními
- Účelem je dosažení takové reakce, která je v souladu s úmysly a potřebami propagandisty. S propagandou běžně pracují i demokratické státy.

Ministr osvěty a propagandy nacistického Německa Joseph Goebbels ji obhajoval tvrzením, že pravda není absolutní, ale závisí na stanovisku toho, kdo ji tvoří.

KONTRAPROPAGANDA

- Je součástí propagandy, znamená aktivní vyvracení a potlačování protichůdných nebo neidentických propagandistických konceptů.

Příklad 1)

Ke třem rokům vězení s podmíněným dvouletým odkladem dnes soud v běloruském Hrodnu odsoudil polského novináře Andrzeje Poczobuta za urážku prezidenta Alexandra Lukašenka. Informovala o tom polská agentura PAP. Žalobce pro Poczobuta požadoval nepodmíněný trest tří roků pracovního tábora.

Poczobut pracoval jako běloruský zpravodaj vlivného polského deníku Gazeta Wyborcza. Ve svých komentářích pro polský list a opoziční běloruské servery napsal, že Lukašenko v Bělorusku „utahuje šrouby“ a veškerým svým chováním dokazuje, že „běloruský systém je nereformovatelný“. Za tato slova mu nejprve běloruské ministerstvo informací odebralo akreditaci, poté následovala vazba a žaloba.

Příklad 2)

V Íránu bylo například nařízeno stažení jednoho dětského pořadu, ve kterém do studia volaly děti. Stalo se tak poté, co jedna holčička řekla, že její oblíbené opičce říká tatínek Ahmadínežád.

Pozn.: Mahmúd Ahmadínežád je íránský prezident.

Příklad 3)

VIDEO: Další útok na novináře v Rusku. V nemocnici bojuje o život (naleznete na: na CD Svět podle demokracie, lekce Demokracie a média / nebo <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/106627-dalsi-utok-na-novinare-v-rusku-v-nemocnici-bojuje-o-zivot/>).

martina toušová

PREZENTACE NA TÉMA SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ

CÍLE

Žáci:

- nemají předsudky vůči sociálně vyloučeným, jsou schopni tolerance a empatie
- dovedou vysvětlit, co je sociální vyloučení, jaké jsou jeho příčiny
- mají povědomí o životě sociálně vyloučených
- jsou schopni diskutovat řešení této problematiky

CÍLOVÁ SKUPINA

Základní i střední školy, gymnázia

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova

ČASOVÁ DOTACE

Pět vyučovacích hodin (volně navazujících nebo dopolední blok)

POMŮCKY

Elektronická tabule nebo zpětný dataprojektor s PC, připravené videoukázky, psací potřeby, prezentace „Sociální vyloučení“ (http://www.svetpodledemokracie.cz/docs/socialni_vyloucení_prezentace_korekt.ppt).

POSTUP ČINNOSTI

HODINA PRVNÍ

Vstupní / evokační část

1. Spuštěte prezentaci a nastiňte žákům, čím se budou následující hodiny zabývat.
2. Otevřete internetovou stránku pořadu České televize Kosmopolis:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1095908415-kosmopolis/209562210300021/video/>

Na stránce vyberte téma „Předlice v tísní“. Jedná se o 6 minutový úsek pořadu, který žáky uvede do problematiky sociálního vyloučení.

3. Přejděte na následující stránku, kde jsou uvedeny tyto otázky:

- *Co znamená „sociální vyloučení“?*
- *Jak se žije těmito lidem?*
- *Co mohou se svou situací udělat? Zvládnou to bez pomoci?*
- *Máme zůstat lhostejnými?*
- *Máme skutečně všichni rovné šance?*

Rozdělte žáky do menších skupin a nechte je nad těmito otázkami několik minut přemýšlet a diskutovat.

4. Vyzvěte žáky, aby na otázky po skupinách písemně odpověděli. Dobrovolníci pak odpovědi přečtou.

Hlavní část / uvědomění

1. Přejděte na čtvrtý snímek, který obsahuje fakta k tématu. Každou větu nahlas přečtete a vyberte dobrovolníka, který ji vysvětlí.
2. Přejděte na následující stránku (snímek č. 5) s fotografií, která navodí atmosféru sociálně vyloučené lokality.
3. Na dalším snímku (č. 6) prezentace se objeví oficiální definice sociálního vyloučení artikulovaná Radou Evropy roku 1976: „Samotný význam sociálního vyloučení dnes nezahrnuje pouze neschopnost dosáhnout na systém sociálního zabezpečení či přímé důsledky materiální deprivace, ale označuje a vysvětluje řadu dalších jevů.“

Vyzvěte žáky, aby našli její slabiny.

Závěrečná část / reflexe

1. Na konci hodiny si vyšetřete pár minut k položení závěrečných dotazů:
 - *Které nové poznatky vám hodina přinesla?*
 - *Co pro vás bylo již známé?*
 - *Změnil někdo z vás během hodiny svůj názor?*

HODINA DRUHÁ

Vstupní / evokační část

1. Vraťte se v prezentaci k 5. snímku, který obsahuje fotografii sociálně vyloučené lokality. Žáky motivujte k přemýšlení dotazy typu:
 - *Proč lidé žijí na tomto místě?*
 - *Jak se sem dostali?*
 - *Líbí se jim tu?*
 - *Kde se asi lokalita nachází?* (Později jim můžete prozradit, že se jedná o lokalitu tzv. favelu v Brazílii).

Hlavní část / uvědomění

1. Přejděte na 6. snímek, opět přečtěte oficiální definici sociálního vyloučení a zkuste si společně připomenout její slabiny, ke kterým jste došli poslední hodinu.
2. Vyzvěte žáky, aby se pokusili sestavit přesnější definici. Měli by se společně přiblížit k té na následujícím snímku:

„Sociálním vyloučením rozumíme proces, kdy jsou jednotlivci či celé skupiny osob vytěsňovány na okraj společnosti a je jim omezen nebo zcela zamezen přístup ke zdrojům a příležitostem, které jsou dostupné ostatním členům společnosti. Mezi tyto zdroje a příležitosti patří především zaměstnání, bydlení, sociální a zdravotní péče, vzdělání či politická participace.“

Nechte žáky pozorně si definici přečíst a položte jim tyto otázky:

- *Jak vypadá proces vytěsňování osob na okraj společnosti?*
- *Jaké jsou jeho příčiny?*
- *Kdo jsou ti jednotlivci či skupiny a proč jsou vylučováni?*
- *Jak se konkrétně projevuje omezený přístup k uvedeným zdrojům?*
- *Jaké jsou důsledky procesu vyloučení?*

3. Rozdělte žáky do skupin. Přejděte na další stránku prezentace (snímek č. 8). Objeví se nadpis „Vnější příčiny sociálního vyloučení“ s obrázkem romské rodiny. Vyzvěte žáky, aby se po skupinách pokusili sami definovat, co to vnější příčiny jsou. Ujistěte se, že si všichni ujasnili podstatu těchto příčin. Potom ať některé z nich sepíší na papír.
4. Po několika minutách přejděte na další snímek. Na místě předešlé fotografie jsou tyto příčiny vypsány. U každé se zastavte a vyzvěte žáky, aby uvedli konkrétní příklady.
5. Přejděte na další stránku. Opět nechte žáky po skupinách přemýšlet nad vnitřními příčinami sociálního vyloučení. Po pár minutách jim odhalte následující stránku s uvedenými příklady.

Závěrečná část / reflexe

1. Vraťte se na 10. snímek s fotografií romské holčičky. Vyzvěte žáky, aby o ní napsali nějaký příběh, esej nebo úvahu. Pojmenují ji, zamyslí se nad jejím životem, popíší její běžný den, starosti i radosti. Pak se zaměří na budoucnost, vyberou jí nějaké vzdělání, ženicha, a následně popíší, jak vypadá její vlastní rodina, co dělají její děti, apod. Nakonec se zamyslí nad tím, jestli je v současném i budoucím životě šťastná.

Dejte žákům případně možnost vzít si práci domů a příběh holčičky dopsat. Následující hodinu ji přinesou.

HODINA TŘETÍ

Vstupní / evokační část

1. Vraťte se k úkolu z předcházející hodiny. Vyzvěte dobrovolníky, aby přečetli své práce, a nechte ostatní reagovat. Pak diskutujte další možné cesty, kterými se může ubírat život holčičky.
2. Navodte problematiku této hodiny tím, že položíte žákům dotazy ohledně zneužitelnosti postavení této holčičky. Např.:
 - *Může někdo vydělávat na situaci naší holčičky i jejích rodičů?*
 - *Jakou úlohu hraje v jejím životě stát?*
 - *Plní stát dobře tuto úlohu?*

Hlavní část / uvědomění

1. Otevřete prezentaci na 12. snímku. Obsahuje odkaz na internetové stránky České televize s dokumentem „Byznys jménem chudoba“ z cyklu „Ta naše povaha česká“ (celková délka: 25,5 min.).
<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1100627928-ta-nase-povaha-ceska/412235100011009-byznys-jmenem-chudoba/>
2. Nejprve nechte žáky, aby si přečetli obsah ukázky:

„Pro cyklus *Ta naše povaha česká* natočili jeho tvůrci dokument o tom, jak soukromníci i radnice – zástupci takzvané většinové společnosti – parazitují na Romech, kteří nemají kde bydlet a živoří v ghettech. Ti jsou jen nástrojem, jehož prostřednictvím se do městské pokladny nebo na účty spekulantů přelévají sociální dávky určené ve státním rozpočtu na podporu chudým lidem. Nepřiměřeně vysoké náklady na bydlení potom způsobují, že Romům v ubytovnách nezbývají peníze na jídlo a nezbytné životní potřeby. Jdou krást a vzbuzují nenávist spoluobčanů, kteří nezkoumají příčiny, ale vidí důsledek.“

3. Pak klikněte na odkaz a spustte film. Vyzvěte žáky, aby si během přehrávání zapisovali otázky a připomínky, které je napadnou.
4. Po skončení zavřete okno s ukázkou. Diskutujte, co si žáci zapsali.

Závěrečná část / reflexe

1. Rozdělte žáky do skupin. Přejděte na další snímek s dotazy:
 - *Co byste dělali vy na místě těchto Romů?*
 - *Jaké kroky byste proti uvedené situaci učinili, kdybyste byli na místě městských zastupitelů, případně na místě zákonodárců?*
2. Vyzvěte skupinky, aby odpovědi diskutovaly a zapsaly. Vybraní zástupci přečtou zápisky. Nakonec zauvažujte o realizaci jejich návrhů.

HODINA ČTVRTÁ A PÁTÁ

Zde by bylo vhodné zařadit aktivity „Sonin osud“ a „Medvědí služba“ popsané na stránkách kurzu „Svět podle demokracie“.

Závěr

1. Přejděte na poslední snímek prezentace, který zobrazuje otázky z první hodiny. Nechte žáky rozepsat se na volný a podepsaný list papíru. Na základě získaných vědomostí by si měli porovnat své stávající názory s názory z první hodiny.
Žákům dejte možnost dopsat práce doma. Pak si odpovědi vyberte.

ZDROJE

- <http://www.svetpodledemokracie.cz>
- <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1095908415-kosmopolis/209562210300021/video/>
- <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1100627928-ta-nase-povaha-ceska/412235100011009-byznys-jmenem-chudoba/>

Sociální vyloučení

Shledněte část pořadu Kosmopolis („Předlice v tísní“) vysílaného Českou televizí.

- + Co znamená „sociální vyloučení“?
- + Jak se žije těmto lidem?
- + Co mohou se svou situací udělat? Zvládnou to bez pomoci?
- + Máme zůstat lhostejnými?
- + Máme skutečně všichni rovné šance?

- + S kapitalismem a zvyšující se ekonomickou vyspělostí společnosti roste také sociální nerovnost.
- + Ačkoliv jsme si všichni před zákonem rovni, nemáme všichni rovné příležitosti k tomu vést spokojený život.
- + Děti vyrůstající v chudších rodinách mají menší šance vystudovat vysokou školu než děti vyrůstající v rodinách bohatých (a to i bez zavedení školného).
- + Jestliže nejsou určitým skupinám či jedincům umožněny

- + Již v roce 1976 stanovila Rada Evropy první oficiální definici sociálního vyloučení:

„Za chudé jsou považováni jednotlivci a celé rodiny, jejichž zdroje jsou natolik slabé, že tito lidé jsou vyloučeni ze způsobu života, zvyklostí a aktivit, jež jsou považovány za normální ve světě, v němž žijí.“

- + Definice, které se budeme držet:

„Sociálním vyloučením rozumíme proces, kdy jsou jednotlivci či celé skupiny osob vytěsňovány na okraj společnosti a je jim omezován nebo zcela zamezen přístup ke zdrojům a příležitostem, které jsou dostupné ostatním členům společnosti. Mezi tyto zdroje a příležitosti patří především zaměstnání, bydlení, sociální a zdravotní péče, vzdělání či politická participace.“

Vnější příčiny sociálního vyloučení

Vnější příčiny sociálního vyloučení

- situace na trhu práce – počet volných pracovních míst
a struktura pracovního trhu a struktura pracovního trhu
- bytová politika místní samosprávy
- sociální politika státu
- systém vzdělávání

Vnitřní příčiny sociálního vyloučení

Vnitřní příčiny sociálního vyloučení

- ztráta pracovních návyků v důsledku dlouhodobé
nezaměstnanosti
- neschopnost hospodařit s penězi a dostát svým finančním
závazkům
- orientace na okamžité uspokojení potřeb vyplývající
z dlouhodobé deprivace

Shlédněte 25 minutový dokument cyklu České televize.

„Pro cyklus „Ta naše povaha česká“ natočili jeho tvůrci dokument o tom, jak soukromníci i radnice – zástupci takzvané většinové společnosti – parazitují na Romech, kteří nemají kde bydlet a žijí v ghettech. Ti jsou jen nástrojem, jehož prostřednictvím se do městské pokladny nebo na účty spekulantů přelévají sociální dávky určené ve státním rozpočtu na podporu chudých lidí. Nepřiměřeně vysoké náklady na bydlení potom způsobují, že Romům v ubytovnách nezbývá peníze na jídlo a nezbytné životní potřeby. Jdou krást a vzbuzují nenávist spoluobčanů, kteří nezkoumají příčiny, ale vidí důsledek.“

- + Co byste dělali vy na místě těchto Romů?
- + Jaké kroky byste proti uvedené situaci učinili, kdybyste byli na místě městských zastupitelů, případně na místě zákonodárců?

- + Co znamená „sociální vyloučení“?
- + Jak se žije těmto lidem?
- + Co mohou se svou situací udělat? Zvládnou to bez pomoci?
- + Máme zůstat lhostejnými?
- + Máme skutečně všichni rovné šance?

Jan Hibler

RYSY TOTALITNÍCH VLÁD

CÍLE

Žáci:

- umí vysvětlit rozdíly ve fungování demokratické a nedemokratické společnosti
- jsou schopni rozlišit míru demokratičnosti konkrétního režimu na základě jeho určujících znaků
- kriticky hodnotí přijímané informace
- uvědomují si nezbytnost občanské angažovanosti a aktivního občanství pro správné fungování demokracie
- vytvářejí si kladný vztah k demokratickému fungování společnosti
- dokážou na základě věcných argumentů obhajovat svůj názor, naslouchat protiargumentům a případně svůj názor pod jejich vlivem měnit
- jsou schopni spolupracovat na společném úkolu

CÍLOVÁ SKUPINA

Střední školy

FORMA PROJEKTU

Vzdělávací cyklus volně následujících vyučovacích hodin

ČASOVÁ DOTACE

Minimálně tři vyučovací hodiny

POMŮCKY

Uvedeny u každé vyučovací hodiny

HODINA PRVNÍ: ZÁKLADNÍ RYSY TOTALITNÍ VLÁDY

CÍLE

Žáci:

- popíší základní rysy totalitního režimu a uvedou, v čem se liší od režimu demokratického
- analyzují, v jakých momentech totalitní režim omezuje svobodu jednotlivce
- čtou text s porozuměním, identifikují pasáže, kterým nerozumí a vyhledají vysvětlení

ČASOVÁ DOTACE

45 minut

POMŮCKY

Slovník cizích slov nebo přístup k internetu (nejlépe obojí), pracovní list

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní část

1. Rozdejte všem žákům pracovní list (Viz. Pracovní list č. 1: Základní rysy totalitní vlády) a sdělte jim, že nyní se budou věnovat prvnímu úkolu. Vyzvěte je, aby metodou volného psaní zodpověděli následující otázku:
 - *Co se Vám vybaví, když se řekne totalitní vláda a jak se tato vláda chová ke svým občanům?*
2. Můžete jim přiblížit, co znamená metoda volného psaní.

Volné psaní – cílem této metody je, aby si žák vybavil a strukturoval své poznatky k tématu. Tato aktivita, při které má v daném časovém limitu (několik minut) zapsat v podobě souvislého textu co nejvíce myšlenek, které ho k tématu napadnou, ho nutí začít o tématu přemýšlet. Vytvoří si tak prekoncept, se kterým dále v hodině pracuje. Zásady volného psaní jsou:

1. neplánovat, ale psát, co mě momentálně napadá (tužka musí být neustále v pohybu)
2. nevracet se k napsanému, neopravovat chyby
3. psát, i když mě k tématu nic nenapadá (např. „už nevím, co psát, těším se docela na přestávku...“ atd.)

Hlavní část

1. Rozdělte žáky do skupin po čtyřech členech. Každý člen dostane jednu část textu popisující totalitní režim a zpracuje ho metodou I.N.S.E.R.T. Sdělte žákům, že nyní se budou věnovat úkolu číslo 2 z pracovního listu a vysvětlíte jim metodu I.N.S.E.R.T.
2. Zadejte žákům úkol, aby v rámci skupin jeden po druhém seznámili ostatní členy skupiny se svojí částí textu. Svoji část textu se snaží dotýčný ostatním vysvětlit. Na význam částí textu, kterým nerozuměl, se snaží přijít skupina společně. (Viz Pracovní list, úkol č. 3). Jako pomůcka jim slouží slovník cizích slov nebo internet.

Metoda I.N.S.E.R.T. – jedná se o metodu práce s textem (často odborným), která má usnadnit jeho pochopení. Žáci při čtení textu používají značky, jimiž označují pojmy či celé věty:

- ✓ kterým rozumí (jde o informaci jim známou),
- + kterým rozumí, ale jde o nový poznatek (informaci),
- které jsou v rozporu s tím, co si doposud mysleli nebo jde o myšlenku, se kterou nesouhlasí,
- ? kterým nerozumí nebo by se o nich chtěli dozvědět víc.

Závěrečná část

1. Proveďte společnou kontrolu textu po odstavcích v rámci celé třídy. Text je čten nahlas a jsou dovysvětlovány případné nejasnosti. Žáci si dopisují poznámky do pracovního listu. Cílem má být plné porozumění textu jako celku i jednotlivým jeho částem.
2. Zadejte žákům samostatný úkol, aby v pracovním listě (úkol číslo 4) přiřadili znaky totalitního režimu k jejich vysvětlení a okomentovali je z pohledu fungování těchto oblastí v demokratickém režimu. Po samostatné práci následuje společná kontrola.

HODINA DRUHÁ: TOTALITNÍ VLÁDA A PROPAGANDA JAKO JEJÍ NEZBYTNÁ SOUČÁST

CÍLE

Žáci:

- vysvětlí, co je to propaganda
- uvedou při jakých příležitostech a kým bývá propaganda používána
- odhalí propagandistické sdělení v komunistické karikatuře a dokážou ho interpretovat

ČASOVÁ DOTACE

45 minut

POMŮCKY

Pracovní list, čtyři různé karikatury pro čtyři skupiny z přílohy č. 1 (do skupiny 2 až 3 ks jedné karikatury), pro každou skupinu rozstříhané nakopírované karty s otázkami ke karikaturám (viz příloha č. 2), dva listy papíru A4 (pro vytvoření definice, pro odpovědi k otázkám u karikatur a k aktivitě „kmeny a kořeny“), počítač a dataprojektor

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní část

1. Rozdejte žákům pracovní listy č. 2. Zadejte jim úkol, aby každý sám vyplnil tzv. pětilístek na téma propaganda. Vysvětlete jim, v čem tato metoda spočívá. Časový limit na vyplnění jsou 3 minuty.

Pětilístek je metoda pětiřádkové „básničky“ (název pochází z francouzského cinque = pět), která pisatele vede ke shrnutí svých názorů a znalostí podle uvedeného schématu. Do první řádky se napíše jednoslovný název tématu (obvykle podstatné jméno). Do druhé řádky žáci vepíší dvouslovný popis tématu (jeho podstatných vlastností, 2 přídavná jména, tzn. odpověď na otázku: Jaké je téma?). Třetí řádku sestaví ze tří slov vyjadřujících dějovou složku tématu – tedy, co „téma“ dělá nebo co se s ním děje (3 slovesa). Do čtvrté řádky autor pětilístku napíše větu o čtyřech slovech, která se vztahují k tématu (sloveso může chybět). Do poslední řádky vymyslí jednoslovné synonymum, které rekapituluje podstatu tématu, popř. jednoslovnou volnou asociaci na zadané téma (např. když je tématem propaganda, vybaví se mu slovo...).

2. Po uplynutí limitu vyzvěte žáky, zda se chce někdo o svůj pětilístek podělit a přečíst ho nahlas. Postupně nechte několik žáků, ať svůj pětilístek přečtou (pokud žáci nebudou chtít veřejně číst, nenuťte je).
3. Vytvořte / nechte žáky vytvořit nejlépe čtyřčlenné skupiny (druhá varianta: pro návaznost na další aktivitu, kde budou pouze čtyři skupiny – je možné vytvořit čtyři vícečlenné skupiny) a zadejte pro všechny stejný úkol: vytvořit ve skupině definici propagandy. Řekněte jim, že na její vytvoření mají 4 minuty.
4. Po časovém limitu je přerušte a vyzvěte je, aby se nyní podívali na definice ostatních skupin.
5. Poté jim oznamte, že mají možnost vlastní definici přepracovat a po krátké chvíli požádejte zástupce skupin, aby přečetli své definice. Následně je seznámte s Vaší verzí definice propagandy. Podle časových možností může následovat krátká diskuze.

Ukázka definice: Propaganda je záměrné působení na příjemce informace s cílem ovlivnit jeho názory. Není ponecháno na jeho vůli (rozumu), aby si na problém (událost apod.) udělal názor sám na základě svých životních zkušeností nebo konfrontací s jinými informačními zdroji.

Zdroj: Upraveno autorem podle hesla propaganda na <http://www.totalita.cz>

Hlavní část

1. Vytvořte ze žáků čtyři skupiny (možno ponechat skupiny z předchozí aktivity, pokud jsou čtyřčlenné) a stručně je seznámte s následující aktivitou, ve které se žáci seznámí s komunistickou propagandou prostřednictvím dobového ikonografického materiálu. Každé skupině rozdejte jednu karikaturu (ve více kopiích) z titulní strany časopisu Dikobraz z roku 1958 (pozn.: možno použít i jiné obrázky z Dikobrazu, nejlépe z let 1948-58).

Upozornění: předpokladem pro práci s tímto druhem materiálu je základní orientace žáků v moderních dějinách.

2. Rozdejte žákům k jednotlivým karikaturám příslušné karty s otázkami a zadejte pokyn k jejich vyplnění.

Závěrečná část

1. Seznamte stručně žáky s metodou kmeny a kořeny, kterou použijí v následující aktivitě.

Kmeny a kořeny – jedná se o kooperativní činnost, v níž každá ze skupin řeší jednu zadanou otázku. Než dojde skupina k odpovědi, vyptávají se členové skupiny (kořeny) všech přítomných ve třídě na to, co by oni odpověděli na tuto otázku. Návrhy jsou snášeny ke kmeni skupiny (odpovědi si kořeny nezapisují, musí si je pamatovat), který je zaznamenává. Nakonec se sejde celá skupina u svého kmene a připraví prezentaci odpovědi pro celou třídu. Podstatné je, že se všechny kořeny vyptávají všech ostatních, takže tutéž otázku několikrát položí a sami vícekrát odpoví na každou z otázek zbývajících skupin.

2. Řekněte žákům, aby si každá skupina vybrala jednu otázku ke své karikatuře, nejlépe tu, u níž si byli její členové nejméně jisti odpovědí – viz. předchozí aktivita. Na tuto otázku se budou „kořeny“ ptát „kořenů“ z jiných skupin (při větší časové dotaci je možné pracovat se všemi čtyřmi otázkami). Každý „kořen“ má vlastní výtisk karikatury, se kterým chodí po třídě a ptá se na otázku/y.
3. Po časovém limitu cca 5 minut zastavte aktivitu a navrhnete, aby každá skupina porovnala získané odpovědi s vlastní/mi a připravila si k nasbíraným odpovědím stanovisko. Pokud bude souhlasné, připraví si jeho případné začlenění do své odpovědi, pokud bude zamítavé, měli by žáci umět vysvětlit, z jakého důvodu s odpovědí spolužáků nesouhlasí.
4. Po několika minutách ukončete práci skupin a vyzvěte je, aby postupně odpověděly na otázky ke „svým“ karikaturám. V případě potřeby korigujte jejich odpovědi a karikatury při tom promítejte.

HODINA TŘETÍ: TOTALITNÍ IDEOLOGIE JAKO OHROŽENÍ DEMOKRACIE?

CÍLE

Žáci:

- popíší rozdíl mezi totalitou a demokracií
- pojmenují hrozby pro demokracii a svůj názor zdůvodní
- zhodnotí klady a zápory demokracie

ČASOVÁ DOTACE

45 minut

POMŮCKY

Pracovní list č. 3, film *Die Welle* (česky uvedeno pod názvem *Náš vůdce*), prázdné papíry na volné psaní

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní část

1. Zadejte žákům samostatnou práci, a to volné psaní na téma: *Je „naše“ západní demokracie něčím nebo někým ohrožována?* Nestačí odpovědět pouze ano/ne, svůj názor musí žáci zdůvodnit. Cca po třech minutách práci ukončete.
2. Promítněte žákům ukázky z filmu *Náš vůdce* (v německém originále *Die Welle*, <http://www.csfd.cz/film/239674-nas-vudce/?all=1>). V průběhu nebo po přehrání ukázek žákům vysvětlíte rozdíl mezi autokracií a totalitou, inspirovat se můžete v lekci *Demokracie a totalitní režimy* kurzu *Svět podle demokracie*.

Vhodné ukázky z filmu (odhad časových sekvencí je přibližný):

- 1. ukázka: čas filmu cca od 11:10 (když učitel Reiner začíná psát slovo „autokracie“ na tabuli) do 13:20 (konec vyučovací hodiny)
- 2. ukázka: cca od 1:00:40 (uvažování některých žáků, že se projekt o názorném předvedení autokracie začíná vymykat) do cca 1:02:05
- 3. ukázka: cca 1:25:50 (jak je projekt změnil) do cca 1:32:05

Pozn. č. 1: Lepší než ve filmu přetáčet, by bylo mít připravenou a sestříhanou ukázku. Dále nedoporučuji dabovanou verzi. V originálním jazyce vyzní sdělení lépe, navíc mi dabing nepřipadá příliš zdařilý.

Pozn. č. 2: Zjednodušený popis filmu *Die Welle*: Jedná se o film, jehož hlavním tématem je pedagogický experiment o principech fungování autokracie (autoritativního režimu), který se vymkne kontrole.

Pozn. č. 3: Pokud by byl při vyučování čas (popř. v rámci projektového dne), doporučuji film promítnout žákům celý. Po projekci je žádoucí zařadit diskuzi nebo jinou formu zhodnocení, aby bylo docíleno požadovaného pedagogického efektu.

Hlavní část

1. Rozdejte žákům pracovní listy č. 3 s textem i zadáním úkolu. Úkol vychází z metody tzv. dvojitého zápisníku (podvojný deník) a každý žák ho vypracovává individuálně. Popište žákům tuto metodu.

Dvojitý zápisník (podvojný deník) – je metoda práce s textem, která se zaměřuje na čtení s porozuměním. Dovoluje čtenáři reagovat na text na úrovni, na níž se právě nachází. Prostřednictvím této jednoduché techniky se žáci učí o textu přemýšlet. Učitel současně získává zpětnou vazbu – vidí, na jaké úrovni přemýšlení o textu se žák právě nachází.

Postup je jednoduchý. Žáci si čtou text a podtrhnou několik vět nebo jejich částí, které je zaujaly. Označenou větu, část věty (myšlenku) přepíší do levého sloupce za textem (nebo na čistý papír rozdělený napůl svislou čarou) a do pravého sloupce k ní napíší komentář. Ten může mít různý obsah, např.: *Proč si tuto myšlenku vybrali? Co jim připomněla? Jaké otázky v nich vyvolala?* atd.

2. Vyzvěte žáky, aby sdíleli své komentáře ve dvojicích (nejlépe se sousedem v lavici).

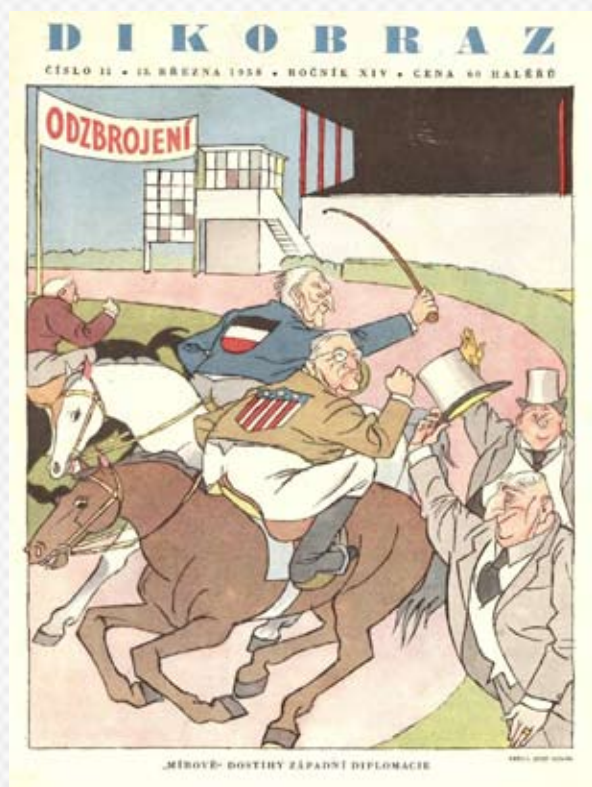
Závěrečná část

1. Po cca 5 minutách opět vyzvěte žáky, tentokrát ke sdílení komentářů v rámci celé třídy. Ved'te diskuzi tak, aby se postupovalo po jednotlivých odstavcích. Pro přehlednější diskuzi má slovo v daný moment vždy pouze jeden žák.

ZDROJE

- Časopis Dikobraz – Ročník 1958
Dostupné z: <http://dikobraz.mikroforum.cz/casopis-dikobraz-rocnik-1958/>
- Dvojité deník: Metodický portál RVP
Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon
- HAUSENBLAS O., KOŠTÁLOVÁ, H.: Co je E - U - R. Kritické listy 22
Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty22_eur
- I.N.S.E.R.T.: Metodický portál RVP
Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/A/Aktivizuj%C3%ADc%C3%AD_v%C3%BDukov%C3%A9_metody/I.N.S.E.R.T
- KŘIŠTOF M.: Letem ke klíčovým kompetencím aneb Pohádkou o Raškovi to nekončí. Metody. Volné psaní
Dostupné z: http://www.zsturfren.cz/Aktivity/projekty/granty/benefit09/materialy/metody/01Volne_psani.pdf
- NEUŽILOVÁ V.: Návrat domů. Metodický portál RVP
Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/14705/NAVRAT-DOMU.html>
- Pětistek: Metodický portál RVP
Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/P/P%C4%9Btil%C3%ADstek?highlight=p%C4%9Btil%C3%ADstek
- Pětistek – popis metody. Místo pro život
Dostupné z: <http://www.mistoprozivot.cz/rozsirujici-metody-programu-misto-pro-zivot/petistek/popis-metody>
- Podvojný deník – popis metody. Místo pro život.
Dostupné z: <http://www.mistoprozivot.cz/zakladni-metody-programu-misto-pro-zivot/podvojny-denik>
- Propaganda: Totalita.cz
Dostupné z: <http://totalita.cz/vysvetlivky/propaganda.php>
- Svět podle demokracie – e-learningový kurz pro učitele. Lekce 2: Demokracie a totalita. Člověk v tísni, o.p.s.
Dostupné z: <http://svetpodledemokracie.cz>
- Film *Náš vůdce* (*Die Welle*)
Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/239674-nas-vudce/?all=1>

Příloha č. 1

Příloha č. 2

1. skup.: titulní stránka Dikobrazu, č. 11, 1958, „*Mírové*“ *dostihy západní diplomacie*

- Kdo jsou 2 jezdci na koních v popředí? (napoví vám vlajky)
 - Co se nám snaží autor sdělit, o čem nás přesvědčuje?
 - Proč sedí zády na koních a koně jedou na opačnou stranu?
 - Koho znázorňují postavy zdravící jezdce?
-

2. skup.: titulní stránka Dikobrazu, č. 19, 1958, *bez nápisu, výjev Ulice*

- Komu je věnován název ulice a kdo je tím myšlen?
 - Co je znázorněno na obrázku? (napoví ti datum vydání)
 - Co se nám snaží autor sdělit, o čem nás přesvědčuje?
 - Co symbolizují postavy dětí na tancích?
-

3. skup.: titulní stránka Dikobrazu, č. 6, 1958, Nápis *V masce, bez masky*

- Koho znázorňuje postava vlevo?
 - Co se nám snaží autor sdělit, o čem nás přesvědčuje?
 - Jaké charakterové vlastnosti byste přiřadili k postavě vlevo?
 - Jak na vás působí postava vpravo?
-

4. skup.: titulní stránka Dikobrazu, č. 2, 1958, Nápis *Vsadili na čtvrtý typ a byla to tutovka!*

- Kde se odehrává výjev na obrázku, ve městě nebo na vesnici?
- Co znamená nápis na zdi? Zasaď ho do historických souvislostí.
- Co se nám snaží autor sdělit, o čem nás přesvědčuje?
- Co podle vás symbolizuje pes ignorující nabízenou jitnici?

Pracovní list 1

TOTALITNÍ VLÁDA – ZÁKLADNÍ RYSY

1. Co se vám vybaví, když se řekne totalitní vláda a jak se tato vláda podle vás chová ke svým občanům?

.....

.....

.....

.....

2. Základní charakteristika totalitních režimů. Při čtení textu si dělejte poznámky (nejlépe vpravo vedle řádku či přímo v textu) formou znamének:

- ✓ „fajfku“, pokud jde o informaci vám již známou
- + plus, jestliže je pro vás informace nová (jedná se o nový poznatek)
- minus, pokud jde o informaci, se kterou nesouhlasíte nebo je v rozporu s tím, co jste si myslel/a
- ? otazník, jestliže nerozumíte slovu či slovnímu spojení, které je v textu napsáno nebo se o něm chcete dozvědět víc

Abyste věděl/a, ke kterému slovu či slovnímu spojení znaménko patří, je možné si ho ještě podtrhnout.

Po přečtení textu si запиšte označená slova (slovní spojení) do tabulky.

TEXT:

- A. Hlavním rysem totalitních režimů je snaha jediné politicko-ideologické skupiny ovládnout a centrálně řídit veškeré dění ve společnosti. Vzniklý totalitní stát se snaží jednak ovládat veřejnou sféru, formovat názory a morálku všech občanů, ale také třeba určovat způsob výchovy dětí. Snahou totalitarismu je přetvořit společnost, vnutit jí vlastní vzorce chování a tím ji co nejsnadněji ovládat. Z toho důvodu totalitarismus neguje předcházející vývoj dané společnosti a následně ji odtrhává od jejích kulturních a náboženských kořenů. Z národní minulosti si bere jen to, co se mu pro jeho účel hodí.
- B. Totalitnímu režimu je vlastní přísné a neměnné hierarchické uspořádání. Svoji existenci zdůvodňuje a posvěcuje vlastní ideologií. Ta je monopolizována jako jediný žádoucí způsob vidění světa. Podrobíme-li kteroukoliv takto vytvořenou ideologii objektivnímu historickému posouzení, ukáže se jako nefunkční, pseudovědecká a mylná.

Pracovní list 1

Totalitní režim může často nést vnější znaky demokratického státu: ústava, moc rozdělená na zákonodárnou, výkonnou a soudní. Skutečnou moc v něm ale drží nejvyšší politické vedení, které ovládá a schvaluje předem všechny kroky v politice i hospodářství.

- C. Totality hlásají otevřeně násilí za účelem dosažení tohoto nejvyššího cíle. Jsou centralizovány, aby udržely pod kontrolou masy. Klíčem k udržení moci je vytvoření funkčního systému převodových pák, masových organizací, kontrolních a řídicích mechanismů. Dokonalosti je dosaženo tehdy, když se lidé hlídají a kontrolují sami a nepřekračují pravidla, protože si na ně zvykli. Kontrolují se navzájem, aby pravidla nepřekračovali ani jiní.
- D. Totalita je stabilní díky tomu, že účinně zabraňuje diskusi o alternativě. Cokoliv, co je v totalitě mimo systém, je nepřátelské, pokud to není přímo trestný čin. Všechny alternativní modely vládnutí jsou režimní propagandou systematicky difamovány a dezinterpretovány. Díky uzavřenosti země téměř neexistuje možnost, jak získat jiné informace než oficiální, šířené režimem.

+	–	?

Pracovní list 1

3. Slova, jimž nerozumíte, si vypíšete a doplníte jejich vysvětlení.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Politologové C. J. Friedrich a Z. Brzezinski v 50. letech 20. století vymezili specifické znaky totalitních (totalitárních) režimů na základě studia nacistického Německa a stalinského Sovětského svazu.

- Přiřaďte znaky totalitních režimů k jejich vysvětlení.
- Okomentujte každý bod z pohledu demokracie – příklad viz poslední řádek

Znaky totalitních režimů: kontrola médií, státostrana, psychický a fyzický teror, kontrola ozbrojených a bezpečnostních složek, ideologie.

Pracovní list 1

Znaky totalitních režimů	Vysvětlení znaku	Jak je tomu v demokratickém režimu
	zásadní je její dominantní úloha a snaha zničit všechny ostatní světonázory, její součástí je vize ideální budoucnosti, která je uskutečňována násilnou cestou, jenž se právě ideologií ospravedlňuje	
	v podobě totalitního hnutí prorůstá společností a stává se nástrojem kontroly a mobilizace této společnosti, na jejímž vrcholu stojí „všemohoucí“ vůdce, který je středobodem systému	
	je způsoben kontrolou jedince společností. Je vynucována entuziastická podpora a likvidování oponenti, nepřátelé, a to jak skuteční tak uměle vytváření, což přispívá k vzniku atmosféry permanentního strachu.	
	slouží k vynucování podpory, udržení se u moci a případně k vojenské expanzi	
	slouží k indoktrinaci společnosti a zabránění kritiky	
kontrola (ovládnutí) ekonomiky	vláda (režim) kontroluje, co se vyrábí, určuje priority nebo přímo řídí, co se bude vyrábět, kolik se toho bude vyrábět a za kolik se to bude prodávat	vláda neřídí ekonomiku, funguje princip tržního hospodářství založený na principu nabídky a poptávky

Pracovní list 2

TOTALITNÍ VLÁDA A PROPAGANDA JAKO JEJÍ NEZBYTNÁ SOUČÁST

1. Doplněte do volných políček podle zadání (jedno volné políčko = jedno slovo). Pokuste se neopakovat stejná slova!

Název	propaganda
Jaká je? (popište její vlastnosti přídavnými jmény)	
Co dělá? Co se s ní děje? (popište pomocí sloves)	
Věta o čtyřech slozech (co si myslíte o propagandě)	
Jedno slovo, které se vám vybaví, když se řekne propaganda	

Pracovní list 3

TOTALITA JAKO OHROŽENÍ SOUČASNÉ DEMOKRACIE?!

1. Přečtete si text a podtrhněte si (již při prvním čtení) několik vět nebo jejich částí, které vás zaujaly. Pokuste se v každém odstavci vybrat alespoň jednu. Označenou větu, část věty (myšlenku) opište do levého sloupce za textem a do pravého sloupce k ní napište komentář (ten může mít různý obsah, např.: *Proč jste si tuto myšlenku vybral/a? Co vám připomněla? Jaké otázky ve vás vyvolává?* atd.)

TEXT:

Totalitní režim je s demokracií zcela neslučitelný. Představuje pro ni totiž smrtelné nebezpečí. Totalitní hnutí a stát programově a s oporou v zákonech ničí občanskou společnost, tedy na něm nezávislé komunity, organizace a spolky lidí s jinými názory. Pokud dojde k jejímu naprostému zničení a rozvrácení, lze ji obnovovat jen velmi těžko. Právě československé, respektive české potíže s obnovou funkčního demokratického a otevřeného hospodářského systému mohou být mimo jiné důkazem, že zde dlouhá léta existoval skutečně totalitní režim.

Totalita se projevuje v životě demokratické společnosti dvěma způsoby. Za prvé jako vzpomínka. Může se jí využívat účelově jako politického strašáka a je prezentována jako doba utrpení a útlaču. Nebo na druhé straně může být zdrojem nostalgických vzpomínek na dobu údajné stability. Každý může najít několik zdrojů této nostalgie. Svou roli hraje také běžný psychologický jev potlačování negativního. Komunistické zřízení bývalého Československa je dnes mnohými lidmi vnímáno jako mnohem jednodušší svět, ve kterém existovala jasná polarita, centrální hodnoty a jasně srozumitelná pravidla.

Totalitní ideologie se snaží o ovládnutí státu. V dobře fungující demokratické společnosti nemají nedemokratické skupiny šanci na otevřenou mocenskou změnu. Proto se snaží získat pozice legálními nástroji politické soutěže: propagací svých idejí, využíváním problémů demokracie k její kritice a nakonec k získávání legálních pozic. Ale budoucnost ohrožují vždy nové hrozby. Objevují se pravicoví i levicoví extrémisté a vyloučeny nejsou ani další síly. Využívají vzrůstající nedůvěry občanů k politikům a obav z ekonomické krize. Nejistota vyvolává otázku po schopnosti demokracie řešit aktuální problémy doby. A to může být počátek potíží. Cestou je efektivní a důvěryhodné úsilí o vyřešení problémů jako jsou korupce či (ne)efektivita správy státu. Zdravý stát a zdravá demokracie se totiž totalitě bát nemusejí.

Podívejme se společně na momenty, kdy v naší historii zvítězilo nedemokratické zřízení. Održení pohraničního území, tzv. Sudet od Československa roku 1938 a okupace 15. března 1939 nebyly způsobeny pouze vnějšími faktory, ale i včasným neřešením otázek národnostních menšin, nepružným přístupem k efektivní obraně území i deziluzí z neprůhledné politiky první republiky. Za vítězstvím totality v únoru 1948 stála zase slabost

Pracovní list 3

a špatná akceschopnost demokratů, jejich pasivita a kompromisnost vůči totalitním silám a malá odvaha bránit demokracii. Demokratické zřízení nebylo v té době pro občany atraktivní. Respekt vzbuzovala sebejistota komunistů, kteří tvrdili, že znají recepty na řešení všech potíží. Dokázali dovedně využít možností demokracie, aby ji pak jejími vlastními prostředky podkopali. Všeobecným problémem lidí je slabá schopnost přemýšlet dopředu, čelit novým rizikům a ohrožením. Pokud se dnes mluví o totalitě, představy sklouzávají do minulosti, ale budoucí možná totalita by měla určitě zcela jinou podobu.

Demokracii nepochybně ohrožuje její možná slabost. Od roku 1990 jsme se mohli naučit jedno: systém sám o sobě není řešením. Nestačí zavést principy pluralitní demokratické společnosti a svobodné tržní hospodářství a ostatní bude přidáno. Budoucnost demokracie ohrožuje nedůslednost a nevědomé či úmyslné chyby účastníků politické soutěže, jež se nazývá parlamentní demokracie. Podle H. Arendtové se může uchytit totalitní hnutí (jako předfáze totalitního režimu) tam, kde se nacházejí nepovšimnuté masy, ochotné se politicky organizovat. Skutečně politicky angažovaná je totiž zpravidla jen menšina obyvatel. Pokud se někomu podaří získat na svou stranu „mlčící většinu“, lhostejnou masu, může zvítězit. Nebezpečím pro demokracii může být lhostejnost lidí, jejich malá podpora demokratických mechanismů, které pak mohou ovládnout totalitní hnutí a přetvořit stát v totalitní režim.

(zdroj: Svět podle demokracie – e-learningový kurz pro učitele. 2. Demokracie a totalita)

--	--

jan sovadina

HROZBY DNEŠKA

CÍLE

Žáci:

- orientují se v problematice neonacismu, historie nacismu a fašismu, typologizace
- uvědomují si základní odlišnosti mezi různými typy extrémistů
- rozumějí příčinám vzniku extrémistických postojů
- vyhýbají se extremistickým názorům, zauímají tolerantní postoje

CÍLOVÁ SKUPINA

Žáci 9. třídy ZŠ, gymnázia

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova, ZSV, Dějepis

ČASOVÁ DOTACE

Celodenní projekt (8 vyučovacích hodin)

POMŮCKY

Propiska, papír, čtvrtky A3, lepidlo, fixy, nůžky, učebna s dataprojektorem, počítačová učebna (počítače s internetem, tiskárna), kopie textů v přílohách č. 1 až č. 4 pro všechny žáky a film „Být skinheadem“

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní / evokační část

ČASOVÁ DOTACE

45 minut

1. Žáky rozdělte losem do skupin. V rámci každé skupiny následně vylosujte jednoho jejího člena, který se odebere za dveře. Instruuje zbylé členy skupiny, aby se k němu po jeho návratu chovali hrubě až urážlivě kvůli jeho vzhledu (barvě očí, vlasů apod.).

Tato poněkud drsná metoda přivede žáky k pochopení, jak je snadné někoho odsuzovat a jak je těžké se předsudkům bránit. V diskusi se žáky hovořte o jejich chování, pocitech.

2. Žáci ve skupinách na jeden papír vytvoří myšlenkovou mapu ke slovu neonacismus. (Inspirujte se aktivitou „Myšlenková mapa“ v lekci „Nacionalismus a demokracie“ v rámci kurzu Svět podle demokracie.) Na druhý papír ať žáci napíší, co zatím o pravicovém extrémismu vědí. Následuje společná diskuse.

Hlavní část / uvědomění

DOPolední BLOK: MOTIVY A POSTOJE NEONACISTŮ

ČASOVÁ DOTACE

90 minut

1. Pust'te žákům krátká videa a rozdejte jim k přečtení následující novinové články, viz příloha č. 1 a příloha č. 2.
2. Rozdělte žáky do skupin a nechte je zodpovědět následující sadu otázek:
 - Vidíte nějaké společné znaky všech tří případů útoků neonacistů?
 - Jaký je rozdíl mezi vyjadřováním a chováním neonacistů?
 - Je každý, kdo má tyto postoje, neonacista?
 - Jaká je dle Vás správná míra svobody slova?
 - Jaký je/byl historický ideový rozdíl mezi nacismem a fašismem?
3. Odpovědi žáků zkoriguje a doplňte. Pro zodpovězení poslední otázky se můžete inspirovat přílohou č. 3, kterou lze podle možností skupiny a času také společně přečíst.
4. Následuje diskuse, ve které mějte za cíl utřídění poznatků žáků.

ODPOLEDNÍ BLOK: BÝT SKINHEADEM

ČASOVÁ DOTACE

90 minut

1. Pust'te žákům pokud možno celý film „Být skinheadem“ (<http://www.csfd.cz/film/205577-byt-skinheadem/>)

2. Po jeho shlédnutí diskutujte s žáky o tomto filmu. Upozorněte na absurditu názorů mluvčích snímku, kteří sami sebe označují za stoupence antirasistických postojů, což je v protikladu s konkrétním projevem těchto mluvčích.
3. Rozdejte žákům kopie článku o občanské iniciativě proti extremistickým projevům. (Příloha č. 4)
4. Rozpoutejte diskusi:
 - *Co považujete za typické pro Čechy? Co definuje Čecha?*
 - *Co je ještě vlastenectví, a kde se již jedná o nacionalismus?*
 - *Mají být radikálně nacionalistické názory umlčovány, nebo mají v demokratické společnosti i zastánci těchto myšlenek právo na jejich svobodné šíření?*

Pro doplnění odpovědí žáků se můžete inspirovat lekcí „Demokracie a nacionalismus“.

Závěrečná část: Postery

ČASOVÁ DOTACE

90 minut

1. Přesuňte se s žáky do počítačové učebny nebo zadejte žákům pokyn, aby si zapnuli PC či notebooky.
2. V koordinaci se žáky vyhledávejte na internetových stránkách informace a obrázky spojené s probíranou problematikou. Můžete například odkázat na některá diskusní fóra pravicových extremistů, stránky nejrůznějších extremistických hnutí a stran. Nechte žákům dostatek času na hledání.
3. Společně vytiskněte materiály, které žáci našli.
4. Dejte pokyn žákům, ať vytvoří z vytištěných materiálů postery o formátu A3 dle jejich vlastního uvážení.
5. Koordinujte činnost žáků tak, aby žáci vůči sobě zaujíмали tolerantní, nediskriminující postoje. Dbejte na to, aby měl každý právo podílet se přibližně stejnou měrou na výsledku.
6. Proveďte společně prezentaci všech posterů.
7. Zahajte závěrečnou reflexi celého dne. Položte žákům následující dotazy:
 - *Jak se liší váš nynější postoj k radikálním (extremistickým) názorům v porovnání s postojem před absolvováním projektu?*
 - *Jaké se domníváte, že jsou příčiny vzniku radikálních postojů?*
 - *Může člověk, který je terčem extremistických názorů, nějak zásadně ovlivnit to, jak je zastánci těchto názorů vnímán?*
 - *Jak se může společnost účinně bránit proti vzniku a šíření radikálních (extremistických) názorů, činů?*

ZDROJE

- David R. (2007). *Politologie: základy společenských věd*, 2007, Olomouc: nakladatelství Olomouc
- Gellner E. (2003). *Nacionalismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury
- Kotlán P. (2003). *Demokracie ve stínu: extremismus, terorismus, fašismus, komunismus*. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates
- Raichová I. (ed.) (2001). *Romové a nacionalismus*. Brno: Muzeum romské kultury
- Youtube – Účastník neonacistického pochodu v Plzni: „Židé, zasraní jedni hnusí!“
Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=Y5CAXqIJwcl>
- Youtube – *Demonstrace neonacistů, Plzeň 19. 1. 2008*
Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=F-cY8MH4z8g>
- Youtube – *Daníček – Chcete ho?*
Dostupné z: http://www.youtube.com/watch?v=F_n2BZCfHZ4
- Deník Rovnost Brno, *téma z tisku – ostatní*
Dostupné z: <http://jkg.hooligans.cz/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2004052704>
Zpravodajský server – Romea.cz, *Extremisté na Slovensku zbili třináctiletou Romku*.
Dostupné z: http://www.romea.cz/index.php?id=servis/z2005_0797
- Zpravodajský server – Romea.cz, *Neonacisté v Praze: Brutální útoky v metru i na ulici!*
Dostupné z: <http://romea.cz/cz241/domaci>
- Český rozhlas, *Obyvatelé Drážďan přinutili neonacisty ukončit pochod městem*.
Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/1018071
- Nacionalisté Kopřivnice, *Nacismus a fašismus*.
Dostupné z: <http://www.nacionaliste-koprivnice.ic.cz/clanky/fasnac.html>
- Internetová encyklopedie Wikipedie, *Nacionalismus*.
Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Nacionalismus>
- Internetová encyklopedie Wikipedie, *Fašismus*.
Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fa%C5%A1ismus>
- Internetová encyklopedie Wikipedie, *Nacismus*.
Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Nacismus>
- Film *Být skinheadem*
Dostupné z: <http://rajfilmu.cz/film.php?i=7880&t=byt-skinheadem-skinhead-attitude-online-ke-shlednuti-download-ke-stazeni-zdarma>
<http://www.csfd.cz/film/205577-byt-skinheadem/>

Příloha 1 a 2

ÚTOKY NEONACISTŮ

27. 05. 2004

Brutální útok neonacistů v Brně: krev a utrpení

Tisíce střepů z rozbitých püllitrů, židle rozštípané na dřevěné třísky, stopy krve na podlaze a bílých stěnách. Tak vypadal v sobotu krátce po půlnoci brněnský bar Max v ulici Jana Uhra. Během patnáctiminutového útoku neonacistů se změnilo prostředí klidného pohostinství k nepoznání. Vyděšení návštěvníci klubu, mezi kterými tvořily většinu dívky, hovoří o pekle. Při pomyslení na brutální útok ozbrojené skupiny neonacistů se ještě většině svědků třesou ruce. Zhruba dvacetičlenná skupina stoupenců radikální pravice navštívila klub Max hodinu po půlnoci. Okamžitě po svém příchodu začali za pokřiku rasistických hesel házet skleněné püllitry na nic netušící návštěvníky provozovny. Střepy se odrážely od podlahy, stěn baru i od hlav nepřipravených hostů. Vše provázal křik a pláč. „Šlo nám o život. Je neuvěřitelné, že se v dnešní době může něco takového stát,“ vzpomíná dvaadvacetiletý Pavel Mrázek, který společně se svou přítelkyní navštívil klub těsně před útokem.

„Měl jsem strach především o svou slečnu. Okamžitě jsem její hlavu zakryl vlastním tělem. Nikdy na to nezapomeneme, měli jsme veliké štěstí,“ doplnil za souhlasného pokyvování přítelkyně. „Lidé zapomínají, jak je nacionalismus nebezpečný. Přepadení tohoto klubu je důkazem, že se cílem útoku agresivních skinheadů může stát kdokoliv a kdekoliv. Jednoduše chtějí vidět krev a utrpení. Je jim přitom úplně jedno, jestli bude jejich obětí žena či muž,“ říká student fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity, jehož hluboké tržné rány v obličeji museli ošetřit zdravotníci. Zaměstnanci klubu Max netuší, co neonacisty do jejich klubu přilákalo. Za dobu, co je bar otevřený, to byl první podobný útok. „To nejsou lidé, ale zvířata. Koho netrefili sklem, toho přetáhli židlí. Nezastavily je ani zavřené dveře,“ uvedl jeden z provozovatelů klubu, kterému bude agresivitu neonacistů dlouhou dobu připomínat jizva po dlažební kostce.“

Příloha 1 a 2

DALŠÍ ÚTOK NEONACISTŮ

Kežmarok, 18. 11. 2005, 19:00

Extrémisté na Slovensku zbili třináctiletou Romku

I přesto, že slovenská policie v minulých dnech provedla zátah na neonacisty a extrémisty jejich útoky nepřestávají. Ve středu večer napadla čtveřice mladíků v kuklách a s basebalovými pálkami v Kežmarku třináctileté romské děvče a její dva bratry. Oběti začali rasisté pronásledovat v uličce, která spojuje dvě náměstí. Bratrům se podařilo utéct. Děvče útočníci doběhli, chytli jí za vlasy, do očí jí nastříkali slzný plyn a kopali jí.

Tisková mluvčí Krajského ředitelství PZ v Prešově Magdaléna Fečová dnes informovala, že tři útočníci vstoupili ve středu večer okolo 19 hodiny bez oprávnění na dvůr rodinného domu, ve kterém žijí romské rodiny. Jedné rodině rozbili v bytě tři okna a druhé dvě. Majitelům způsobili škodu za tisíc Slovenských korun. Podle Fečové všichni čtyři mladiství útočníci chodili tento měsíc po Kežmarku maskovaní kuklami, s basebalovými pálkami, boxery a slzným plynem. Vyhledávali náhodně jdoucí romské občany, které se snažili vyprovokovat a zbít.

Kažmarský policejní vyšetřovatel vznesl proti čtyřem mladistvím obvinění pro trestný čin výtržnictví a porušování osobní svobody a dále pro trestný čin podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod občanů formou spolupachatelství. Pachatelé jsou umístěni v cele předběžného zadržení a byl podán návrh na vzetí do vazby.

Příloha 1 a 2

NEONACISTÉ V PRAZE: BRUTÁLNÍ ÚTOKY V METRU I NA ULICI!

22. 12. 16:34

Údajným neonacistům, které policie stíhá kvůli útoku na člena pražské židovské obce z 11. listopadu, přibylo obvinění.

Dva ze tří mladíků totiž podle policie o den dříve napadli v metru jiného muže, údajně šlo o příznivce punkového hnutí. ČTK to v pondělí řekl mluvčí pražské policie Tomáš Hulan. Všem třem obviněným hrozí rok až pět let vězení.

„Dva ze tří mužů byli obviněni z trestného činu výtržnictví,“ uvedl Hulan v souvislosti s incidentem ve stanici metra Můstek. Společně s dalším mladíkem byli již dříve obviněni z trestných činů násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci, výtržnictví a ublížení na zdraví v souvislosti s vyznáním. Ve večerních hodinách dalšího dne totiž údajně napadli v pražské Široké ulici člena pražské židovské komunity. Podle policie na muže zaútočili kvůli jeho vyznání, o kterém prý vypovídalo i jeho oblečení, například jarmulka. Mladíci ve věku 21 a 23 let jej údajně nejprve slovně uráželi, pak prý následoval fyzický útok pomocí dlažebních kostek. Jedna z kostek napadeného zasáhla do nohy, útočníci prý poté muže ještě kopli. Napadený se pak podle dřívějších informací snažil nalézt pomoc v místní restauraci. Trojice se poté pokusila uprchnout, zadrželi ji ale policisté.

Příloha 3

FAŠISMUS A NACISMUS

Většina lidí, včetně spousty historiků, spojují tyto termíny v jeden. Oběma připisují stejné vlastnosti, stejnou ideu i podstatu.

Nicméně pravda je jedna a to taková: Fašismus je slovo odvozené od italského slova *fascis* (svazky). První fašistické uskupení pod vedením Benita Mussoliniho se totiž nazývalo *Fasci milanesi di combattente* (Milánský svaz bojovníků). Ten byl později přejmenován na *Fasci italiani di combattimento* (Bojové italské svazy). Naproti tomu název nacismus je zkratkou slov *NAC*lonální *socialiSMUS*.

Obě dvě ideologie se začaly formovat po konci první světové války. I když nacismus vycházel z myšlenek sudetských Němců již z roku 1911. Je to rok, o kterém se skutečně v historických pramenech mluví jako o době pangermánských myšlenek, o které se později NSDAP (Národně socialistická německá dělnická strana) opírala.

Národní socialismus je ideologie s hlubokou myšlenkou ariosofie. Ariosofisté věří, že árijská rasa přišla z báje Atlantidy. Také znak slunce, svastika, kterou si národní socialisté zvolili za svůj symbol pochází z ariosofistických kruhů.

Ideologie národního socialismu vycházela z pangermanismu spojeného s kolonialismem. Ovšem za koloniemi se už nemělo plout přes moře do vzdálené Afriky. Nové německé kolonie měly být dobyty na východě Evropy.

Rasa a národ, pojmy, za které vedli nacisté boj. Krev (dobrá árijská germánská krev) znamenala kastu. Na krvi byla postavena filosofie nacismu a také po případném vítězství Německa ve druhé sv. válce by došlo k obměně hodnot ve světě. Svět by byl postaven na kritériích dobré rasy

U fašismu to bylo vše trošku jinak, alespoň ze začátku. Fašismus se totiž postupem času měnil a neustále se vyvíjel tak, jak se měnil a vyvíjel Mussolini. První fašisté byli samozřejmě nacionalisty, ovšem už ne takovými rasisty.

První fašistický program byl dosti levicový. Požadoval zrušení monarchie, rozpuštění horní komory parlamentu Senátu a zákaz šlechtických titulů. Fašisté byli pro zrušení politické policie a za zrušení povinné vojenské služby. Byli pro konfiskaci církevního majetku. V sociální sféře byli pro zavedení osmihodinové pracovní doby a byli pro účast dělníků na vedení továren. Nezapomínejme, že Mussolini byl před první světovou válkou jedním z nejvýznamnějších italských socialistů. Ovšem postupem času se fašistický program a zájmy měnily. Za čas to byli právě fašisté, kteří bránili soukromé majetky proti socialistické chátře.

Myšlenky italských fašistů byly samozřejmě nacionalistické, uvědomovali si co je národ, že jsou Italové, ale namísto vyhraněnosti vůči krvi se vyhlašovali vůči státu. Mussoliniho myšlenky zbožňovaly stát. Mluvil o státu jako o nejvyšší hodnotě pro fašistu. Stát byl podle Mussoliniho jedinou skutečnou realitou jednotlivce. Mussolini později říká, že národ mají právo tvořit jen ti, co jsou z dějin etnicky příbuzní.

A skutečně zprvu nemá fašismus nic společného s rasismem. Vždyť ještě v roce 1934 říká Duce o nacismu: „stoprocentní rasismus. Proti všemu a proti všem“. Dokonce rasové učení nacismu Duce prohlašuje za židovské. Ovšem tím, jak se později Mussolini spojil s Hitlerem, začíná také on myslet více rasově. A dokonce v roce 1938 jsou v Itálii přijaty Norimberské zákony. A během války i Mussolini začíná mluvit o tom že židovství musí být vyléčeno ohněm a mečem.

Čili shrneme-li předešlé řádky, tak podstatnou prioritou nacismu byl boj za krev zatímco u fašismu to bylo zbožňování státu. Zároveň samozřejmě fašismus nezapomínal na to, co je to národ, pochopitelně. Tedy: Nacismus=krev, fašismus=stát. To bylo hledisko filosofie obou myšlenek. Nyní se podívejme na systém. Spousta lidí si nedovede vysvětlit, co znamená socialismus v podání národního socialismu.

Socialismus v podání národního socialismu (nejen toho Hitlerovského) je skutečně národní. Znamená sociální zabezpečení obyvatel státu, ovšem jen té dobré krve tsátu. Veliké a pro stát strategicky důležité podniky měli být zestátněny a zaměstnanci měli podíly na zisku. Zároveň jiné velké soukromé společnosti byly ponechány v soukromých rukou. Nacismus tedy spíše praktikoval socialistické tendence. To nám také potvrzuje vznik Německé pracovní fronty, která plošně zahrnovala všechny pracující.

V Itálii byl praktikován systém ryze fašistický, tedy korporativismus. Korporativismus je v rámci fašismu nepostradatelný. Fašismus bez korporativismu by bylo to samé jako nacismus bez rasy. V korporativním systému jsou lidé rozděleni do korporací, které jsou jim profesně nejbližší. Lidé, národ je rozdělen pouze profesně. Fašismus v žádném případě nesdružuje pracující plošně. V tom je asi jeden z největších rozdílů mezi fašismem a národním socialismem. Tyto korporace mají společně budovat stát.

Následující praktiky má fašismus a národní socialismus naprosto shodné. Oba dva režimy jsou militaristické a protimírové. Zároveň jsou stejně expanzivní, výbojné. Například tím, čím bylo pro Hitlera Rusko, tím byla pro Mussoliniho Jugoslávie.

Totožný v obou systémech je i kult vůdce. V Německu se na Führera přísahá a v Itálii je například ve Fašistickém desateru obsaženo, že „Duce má vždy pravdu“.

Co se týká fašistických, ale také národně socialistických hnutí ve světě (i když nacismus nebyl „na vývoz“), upravovaly si myšlenky podle svého regionu. A tak můžeme mluvit třeba o slovenském národním socialismu za druhé světové války, nebo o národně socialistických (nacistických, resp. neonacistických) hnutích v Česku i jinde v současné době.

Příloha 4

OBYVATELÉ DRÁŽĎAN PŘINUTILI NEONACISTY UKONČIT POCHOD MĚSTEM

Lidé v Drážďanech zapalují svíčky na protest proti pochodu příznivců extrémní pravice.

Tisíce lidí v Drážďanech protestovaly proti pravicovému extremismu, rasismu a násilí. Každoroční připomínka bombardování saské metropole se letos obešla bez násilností – dosud nejmasovější odpor proti neonacistům přiměl radikály k předčasnému ukončení pochodu.

„Jen zneužívají situace,“ vysvětlují mladé dívky, proč se zapojily do pochodu proti neonacistům. „Nechceme tady v Drážďanech žádné nacisty,“ přidává se mladý muž s kočárkem, podle kterého je odpor proti pochodu neonacistů každý rok větší.

Letos se vstříc asi patnácti stům pravicových radikálů vydalo přes šest tisíc lidí z Drážďan i okolí, kteří neonacisty přinutili předčasně ukončit pochod městem.

Podle starosty Drážďan je ovšem proti pravicovým radikálům zapotřebí bojovat každý den, nejen jednou v roce se zapojit do lidského řetězu.

hana kovandová

VLIV MÉDIÍ PŘI ŠÍŘENÍ INFORMACÍ Z OHNISEK KONFLIKTŮ VE SVĚTĚ

CÍLE

Žáci:

- seznámí se s tématem médií tak, aby byli poté sami schopni vyhledat a určit základní pojmy daného tématu
- dovedou pojmenovat jednotlivé problémy, které se týkají problematiky médií a umí s nimi pracovat při dalších úkolech
- jsou schopni vysvětlit a vlastními slovy popsat základní pojmy a problematiku médií
- na základě zvládnutí základních pojmů dovedou o tématu diskutovat, užívat odborné pojmy, analyzovat problémy a poté i navrhnout jejich řešení

CÍLOVÁ SKUPINA

3. a 4. ročník středních škol

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

ZSV, Geografie, cizí jazyky

ČASOVÁ DOTACE

2 dny (každý den 6 vyučovacích hodin)

POMŮCKY

Psací potřeby, papíry, flipcharty, projektor nebo interaktivní tabule, počítač, kamery, fotoaparáty, záznamy reportáží k tématu konflikty ve světě (např. Sýrie, Libye...), případně ukázky televizních nebo rozhlasových reportáží (není nutné)

POSTUP ČINNOSTI

- **1. den:** seznámení, úvodní přednáška, diskuze, rozdělení do skupin, práce ve skupinách
- **2. den:** prezentace výsledků skupinových prací, vyhodnocení prací, závěrečné hodnocení projektu

DEN PRVNÍ

Vstupní / evokační část

1. Na úvod provedte žákům výklad na téma média.

Vysvětlete žákům:

- základní pojmy,
- v čem spočívá síla a vliv médií a jak se jich dá zneužít,
- jaké jsou role médií.

Jako zdroj můžete využít informace z lekce Demokracie a média z kurzu Svět podle demokracie, příp. vlastní materiály.

ČASOVÁ DOTACE

2 vyučovací hodiny

Hlavní část / uvědomění

1. Diskutujte s žáky o významu masových médií pro utváření názorů na různá témata a společenské situace.

Otázky vhodné k diskusi:

- *V jakých historických souvislostech byla média demokracii podporou a v jakých představovala její ohrožení?*
- *V čem spočívá nebezpečí tzv. „mediokracie“?*
- *Jakou roli mají hrát média v demokratické společnosti a jakou hrají v totalitních společnostech?* (Zdroj otázek: kurz Svět podle demokracie)

2. Seznamte žáky s potřebnými informacemi a pravidly ke hře Aktuality.

3. Po přestávce seznamte žáky s pravidly hry Cizí jazyky. Následně řiďte její realizaci.

Závěrečná část / reflexe

1. Zhodnocení předchozích aktivit, diskuse se studenty o tom, jaké podněty jim předchozí úkoly poskytly.

AKTUALITY

Počet hráčů: 6 až 8 reportérů, diváci (hra je vhodná pro celý kolektiv školní třídy)

Pomůcky: Žádné, ukázky televizních nebo rozhlasových reportáží (není nezbytně nutné)

Časová dotace: 60 minut

1. Stručně vysvětlíte žákům, že budou pantomimicky (beze slov) předvádět televizní či rozhlasový pořad.
2. Vyberte 6 až 8 osob, které dostanou za úkol přehrát pantomimu podle televize či rozhlasu. Žáci si mohou vybrat jakýkoliv pořad, např. Televizní noviny, Branky-body-vteřiny, Večerníček apod. (Pokud je to nutné, můžete žákům pustit nějakou ukázkou, kterou si předem připravíte, aby měli drobnou inspiraci).
3. Každého žáka nechte vybrat a promyslet si, jak by provedl znělku, zahraniční návštěvu, módní přehlídku, box, reportáž ze zahraničí, kulturní medailon, let do vesmíru atd. Převážně by mělo jít o současné aktuality. Po promyšlení žáci scénku předvedou.
4. Dále vyberte tři jiné hráče – reportéry. Ti mají za úkol dělat si během předvádění poznámky a na závěr krátkým zpravodajstvím (3-5 minut) vše shrnout a objasnit.
5. Ostatním žákům sdělte, že se budou na konci snažit uhádnout, o co šlo, a že hodnotí vtipnost, bystrost, rychlost úsudku a „výřečnost“ reportérů.
6. Závěrečnou diskusi řiďte. Předvádějící žáci dostanou za úkol vysvětlit, co představovali.

CIZÍ JAZYKY

Počet hráčů: vhodné jsou smíšené páry (dívka, hoch)

Pomůcky: lístečky s názvy různých cizích jazyků (dle Vašeho výběru)

Časová dotace: 45 minut

Nechte hráče, aby se rozdělili sami do dvojic nebo žáky rozlosujte do párů. Vysvětlíte, že každý pár předvede seznamovací dialog v jazyce, který si vytáhnou. Lístek se zadaným jazykem vytahují dívky – je to galantní.

Není vůbec nutné, aby páry určenou řeč ovládaly, jde o užití přízvuku a koncovek typických pro danou řeč, navedte žáky, aby využili některá známá slova atd. Poté nechte každý pár vytáhnout předem připravený lístek se zadaným jazykem, případně můžete pomoci i připsáním známých slov.

Poté vyzvěte žáky k odchodu do ústraní, aby se připravili. Po vypršení limitu na přípravu žáci přichází a předvádí seznamovací dialog v určeném jazyce. V případě nutnosti můžete mírně pomoci.

O kvalitě předváděného rozhoduje délka potlesku hráčů.

DEN DRUHÝ

Vstupní / evokační část

ČASOVÁ DOTACE

1 vyučovací hodina

1. Pustte žákům předem připravené ukázky reportáží z konfliktu např. v Sýrii jak v podání zahraničních reportérů, tak z pohledu domácí propagandy.
2. Diskutujte o reportážích nejprve v menších skupinách, poté v celé skupině. Poproste žáky, aby si zaznamenávali pozitivní a negativní stránky reportáží. Tyto záznamy vystavte, aby na ně žáci stále viděli a měli k nim přístup pro případné další využití.
3. Je důležité, abyste jako vedoucí osoba případné nevhodné či špatné nápady usměrnili a vhodně navedli ke správnému řešení (důležité pro další plnění projektu).

Hlavní část / uvědomění

ČASOVÁ DOTACE

3 vyučovací hodiny

1. Rozdělte žáky do čtyř reportérských týmů. Tyto týmy dostanou za úkol zpracovat vnitrostátní konflikt některé země na Blízkém východě (vzpoula domácího obyvatelstva proti diktátorskému režimu).

Dva reportérské týmy budou zpracovávat téma pro zahraniční zpravodajskou stanici (např. BBC, CNN). Další dva reportérské týmy událost zpracují z pohledu domácí zpravodajské redakce, která je blízká diktátorskému režimu. Vybídněte je k využití vědomostí a informací, které získali v předchozí debatě a při sledování ukázkových videí.

2. Následuje práce žáků v reportérských týmech. Pomozte žákům s rozdělením rolí v týmu (kameraman, reportérka, střihač, popř. obyvatelé využití pro rozhovory, apod. ...) a vyzvěte je k vytvoření krátkého záznamu o problému ve vybrané oblasti z pohledu jednotlivých reportérských týmů.

Závěrečná část / reflexe

ČASOVÁ DOTACE

2 vyučovací hodiny

1. Žáci postupně prezentují své reportáže. Moderujte jednotlivé reportérské týmy, které budou prezentovat své závěrečné výstupy.
2. Na závěr řiďte diskusi žáků nad tématem. Položte jim následující otázky:
 - *Jak se vám spolupracovalo v týmu?*
 - *Bylo jednoduché vést reportáž tak, aby byla objektivní / tak aby v ní zazněly jen ty informace, které jste chtěli?*
 - *Jak na vás působí reportáže domácích/zahraničních reportérů?*
 - *Jak velký vliv má, podle vás, domácí propaganda na celý konflikt?*
 - *Jaké nástroje používali domácí reportéři pro zkreslení reality?*

ZDROJE

- Zouňková D. (2007). *Zlatý fond her III*. Praha: Portál
- Portmannová R. (2004). *Hry pro tvořivé myšlení*. Praha: Portál
- Prázdňinová škola Lipnice (2008). *Zlatý fond her I*. Praha: Portál
- Člověk v tísni. 2011. e-learningový kurz *Demokracie a média*.
Dostupné z: <http://>

veronika králová

MY + ONI = MY

CÍLE

Žáci:

- rozumí základním pojmům a faktům týkajícím se LGBT menšiny
- dokáží rozlišit fakta od mýtů panujících o LGBT menšině
- poznají projevy homofobie a identifikují je v projevech příslušníků heterosexuální většiny
- vnímají nutnost odmítat a netolerovat projevy homofobie, osobně se takových projevů zdržet
- nepodílí se na prosazování heteronormativity
- dokáží vytvořit přijímající a chápající atmosféru pro osoby patřící do LGBT menšiny

CÍLOVÁ SKUPINA

8. a 9. ročník základní školy

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT

Občanská výchova, Výchova k občanství, Rodinná výchova

ČASOVÁ DOTACE

Celodenní projekt

POMŮCKY

Flipchart nebo tabule, příp. interaktivní tabule, připravené materiály (detailní rozpis v dílčích aktivitách níže), velké archy papíru, kancelářské a barevné papíry, psací potřeby, lepidlo, nůžky, obálky, pomůcky pro rozřazování žáků do skupin

POSTUP ČINNOSTI

Vstupní / evokační část

POMŮCKY

Ilustrační fotografie promítnutá na interaktivní tabuli (či jinak viditelná), tabule, křída/fix

ČASOVÁ DOTACE

30-40 minut

1. Položte žákům otázku: Co víme a co nás zajímá na tématu sexuální menšiny? Ukažte žákům ilustrační fotografii (Příloha 1: Obrázek Duha).
2. Vyzvěte žáky, aby se vyjádřili k tomu, co vidí na obrázku.
3. Pomozte žákům společně zformulovat téma, kterému se budou celý den věnovat.
4. Následuje brainstorming – na tabuli je věta „Co mě zajímá/vím/myslím si o sexuálních menšinách“. Učitel se ujistí, že žáci vědí, kdo do pojmu patří (gayové, lesby, bisexuálové, transsexuálové). Žáci (jeden po druhém) přicházejí k tabuli a píší kolem otázky vlastní či jinde odposlechnuté názory (ve formě vět, které začínají gayové/lesby/bisexuálové/transsexuálové – stačí první písmeno).

Poznámka: Názory zatím nijak nehodnotíme, nezaujímáme k nim veřejně emocionální postoj, nesnažíme se o výchovné působení. Pouze je necháme „zazní“.

Hlavní část / uvědomění

1. Rozdělte žáky do skupin za pomoci losování (6 skupin po čtyřech). Doporučujeme vytvořit smíšené skupiny. Skupiny pracují v takovémto složení celý den. V rámci této části proběhnou aktivity:
 - Obálka s pojmy
 - Průzkum veřejného mínění
 - Sonda do života LGBT menšiny
 - Scénka ze života LGBT menšiny

AKTIVITA PRVNÍ: OBÁLKA S POJMY /skupinová práce/ POMŮCKY

Obálka s rozstříhanými pojmy, definicemi a synonymy, lepidlo, papír na kreslení A3 / čtvrtka A3

ČASOVÁ DOTACE

20-30 minut

1. Dejte každé skupině stejnou obálku, ve které se nachází rozstříhané papírky s pojmy týkajícími se problematiky LGBT menšiny, dále správnými definicemi těchto pojmů a také synonymy pro některé pojmy. Tyto tři skupiny slov se nacházejí na různých barevných papírcích (např. pojmy na žlutém, definice na zeleném, synonyma na modrém). Viz Příloha 2.
2. Instruuje žáky, ať přiřadí ke každému pojmu definici a synonyma a pokladou je přehledně na papír. Po uplynutí 10 minut dochází ke kontrole (výsledky může učitel říci nebo promítnout na interaktivní tabuli). Žáci si kontrolují, zda postupovali správně a opravují případné chyby. Pokud mají již vše správně, papírky na papír nalepí.

Pozn.: Požádejte žáky, aby poskládali pojmy podle abecedy, budou se vám poté lépe kontrolovat.

AKTIVITA DRUHÁ: PRŮZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ /skupinová práce na bázi metody "kmeny a kořeny"/ POMŮCKY

Velký arch papíru s předepsanou otázkou pro každou skupinu, psací potřeby

ČASOVÁ DOTACE

30 minut

1. Každá skupina obdrží arch papíru s předepsanou otázkou. (Viz Příloha 3) Jeden člen skupiny je kmenem, který pouze zapisuje odpovědi na otázku. Ostatní členové se stávají „kořeny“, které se setkávají s „kořeny“ z dalších skupin, pokládají jim otázku své skupiny a zároveň odpovídají i na otázky dalších skupin.
2. Po každé zjištěné odpovědi odchází „kořen“ ke svému „kmeni“, aby mu nadiktoval odpověď, kterou se dozvěděl. Po uplynutí časového limitu (v našem případě 10 minut) se „kořeny“ vrátí ke svému kmeni a pročítají si spolu všechny zjištěné odpovědi. Mají právo vyškrtnout odpovědi, které jim nepřipadají správné, nebo připojit své vlastní.
3. Po této fázi (cca 5 minut) dochází k prezentaci otázky a odpovědí každé ze skupin. Po prezentaci každé skupiny probíhá učitelem řízená diskuse, během níž se můžeme zaměřit na vyvracení předsudků o LGBT menšině nebo pouze nechat zaznít argumenty žáků (cca 20 minut).

AKTIVITA TŘETÍ: SONDA DO ŽIVOTA LGBT MENŠINY /práce s dopisem/

POMŮCKY

Archy s textem dopisu a otázkami, psací potřeby

ČASOVÁ DOTACE

cca 20 minut

1. Každá skupina obdrží text fiktivního dopisu, který ilustruje některou z klíčových fází života člověka patřícího do LGBT menšiny. (Viz Příloha 4)
2. Jeden ze skupiny text polohlasem přečte ostatním. Poté dochází k zodpovídání otázek k dopisu. Po uplynutí časového limitu žáci odevzdají archy učiteli. Diskuse nad dojmy a odpověďmi na otázky k dopisu proběhne až jako závěr projektového dne.

AKTIVITA ČTVRTÁ: SCÉNKA ZE ŽIVOTA LGBT MENŠINY

POMŮCKY

Předtištěné zadání scénky pro každou skupinu

ČASOVÁ DOTACE

45 minut

1. Každá skupina obdrží zadání scénky. (Viz Příloha 5)

Ne každá scénka je určena pro celou čtyřčlennou skupinu, zbylý člen (členové) může fungovat jako poradce nebo pomocník či autor (spoluautor) návrhu na realizaci scénky.

Pozn.: Některé skupiny mohou opustit učebnu po dobu přípravy scénky.

Upozorníme žáky na to, že si mají ujasnit hlavní body, nemusí si scénku připravovat slovo od slova. Předvedené scénky nebudeme dlouze komentovat, dojmy se opět mohou stát součástí závěrečné diskuse.

Závěrečná část /reflexe

1. NÁVRAT NA ZAČÁTEK

(diskuse mezi učitelem a žáky, práce s video ukázkou, vytvoření sloganu na podporu LGBT menšiny)

POMŮCKY

Flipchart tabule / tabule s názory a otázkami vytvořenými žáky na začátku projektového dne, různě barevné fixy/křídly, interaktivní tabule, video ukázka krátkého filmu „Matičky“, papíry na kreslení, tužka/fixy/pastelky

ČASOVÁ DOTACE

40 minut

1. Zaměřte se nejprve na vstupní otázky a zeptejte se žáků, zda byly otázky během dne zodpovězeny.
2. Pohovořte s žáky o dopisech, které zpracovávali a sehraných scénkách. Předpokládáme, že jste si odpovědi na otázky k dopisům přečetli. Položte žákům otázky typu: „Co se vám na příbězích/scénkách líbilo/nelíbilo. Co vás šokovalo? Měli jste problém se sehráním určité role? Proč ano/ne?“ atd. Vyjádřete se k jejich reakcím, veďte diskusi.
3. Žáci si zodpoví společně otázky, učitel koriguje správnost odpovědí. Zodpovězené otázky jsou přeškrtnuty. Zbývají názory. Učitel je za pomoci studentů barevně rozliší na názory neutrální (pokud se takové vyskytnou), odsuzující a přijímající. Poté se zaměří na společné hodnocení názorů. Zvláště dobré je zaměřit se na názory odsuzující a hovořit o tom, zda již žáci získali dostatek informací k tomu, aby našli pro odsuzující názory protiargument. Po prodiskutování odsuzujících názorů probíhá hlasování u každého z nich, zda je možno takovýto názor škrtnout jako překonaný. Pokud k vyvrácení odsuzujícího názoru nedojde, necháme jej nepřeškrtnutý a bude nám sloužit jako vodítko k doplňujícím aktivitám v hodinách OV (např. promítnutí filmu), či jako inspirace k uspořádání podobného projektového dne s tímž tématem, avšak jinou náplní. Po uplynutí času vyhrazeného pro diskusi promítne učitel žákům krátké video „Matičky“ (<http://www.youtube.com/watch?v=0r9JAtdgNM40>).
4. Po jeho zhlédnutí požádá žáky, aby vysvětlili, o čem videoukázka hovoří. Na závěr požádá žáky, aby každý napsal větu/poselství/slogan, který by slovy vystihl hlavní myšlenku filmu. Vyvěšením (položením na podlahu) hotových poselství a jejich zhlédnutím projektový den končí.

2. REFLEXE PO PROJEKTOVÉM DNI

(den poté či v nejbližší hodině OV)

Rozdejte žákům dotazník (Viz Příloha 6), který anonymně vyplní. Tento dotazník slouží učiteli jako reflexe toho, zda byla naplněna jeho představa o přínosu projektového dne pro žáky.

ZDROJE

- Vališová A., Kasíková H. (2011): *Pedagogika pro učitele*. Praha: Gráda
- Moree D. a kol. (2008). *Než začneme s multikulturní výchovou*. Praha: Varianty, Člověk v tísni, o.p.s.
Dostupné z: http://www.varianty.cz/download/pdf/pdfs_70.pdf
- Cíle v multikulturní výchově: <http://www.czechkid.cz/si1390.html>
- Smetáčková I., Braun R. (2009). *Homofobie v žákovských kolektivech*. Praha: Úřad vlády České republiky
Dostupné z: <http://www.stud.cz/homofobie-v-zakovskych-kolektivech>
- Gender studies: Rozmanitostí proti šikaně
Dostupné z: [http://www.genderstudies.cz/aktivita/projekt.shtml?cmd\[2828\]=x-2828-2189692](http://www.genderstudies.cz/aktivita/projekt.shtml?cmd[2828]=x-2828-2189692)
- Komiks „Když miluješ, není co řešit“ se slovníčkem pojmů (gender studies)
Dostupné z: http://www.feminismus.cz/download/LGBT_web_final.pdf
- Harding K. (2004). *Lesbická kámasútra*. Praha: Cesty
- Rupp Leila J. (2001). *Vytoužená minulost*. Praha: Avicenum
- LGBT osobnosti
Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:LGBT_%C4%8Ce%C5%A1i

Zdroje k ilustrační fotografii:

- http://www.sodahead.com/entertainment/lgbtq/question-977933/?link=ibaf&q=lgbt&imgurl=http://images.sodahead.com/polls/000977933/lgbt_web_xlarge.jpeg

Zdroj videoukázky:

- krátký film „Matičky“
Dostupný z: <http://www.youtube.com/watch?v=0r9JAtdgNM40>

Příloha 1

Příloha 2A

A/ Pojmy

BISEXUÁL/KA COMING-OUT GAY
TRANSVESTITA HETERONORMATIVITA
HETEROSEXUALITA HOMOFOBIE
HOMOSEXUALITA INTERSEXUALITA
LESBA TRANSSEXUÁL/KA LGBT
STEREOTYP

B/ Synonyma

PODOBOJÍ AC/DC HOMOUŠ
TEPLOUŠ BUKVICE BUZNA
HOMODĚJ HETERÁK HETERAČKA
TEPLÁ PŘIHŘÁTÁ VAGITARIÁNKA
MUŽATKA TRANĎÁK TRANSKA

Příloha 2A

C/ Definice

- Někdo, kdo je přitahován muži i ženami. Dost často je ... chápána jako neschopnost volby, projev nezralosti nebo přechodná fáze. Někdo zase tvrdí, že ... jsou v podstatě všichni, jen si to pod vlivem heteronormativity nemají možnost uvědomit.
- Uvědomování si vlastní nehetero sexuality, které ústí v sebe přijetí a otevřenost (přiznáním se) širšímu okolí. Někteří lidé si ze strachu z reakcí okolí projdou jen částečným přiznáním (např. v okruhu kamarádů a kamarádek).
- V současnosti preferovaný termín pro homosexuální muže – tedy muže, kterého přitahují muži.
- Vytváření norem, podle kterých je správné být „hetero“. Jedinci s jinou sexualitou jsou chápáni jako občani/občanky druhé kategorie a podle toho je s nimi jednáno (např. v otázkách společného soužití, rodičovství, přístupu k práci atd.).
- V naší společnosti momentálně preferovaná sexuální i citová orientace k jedinci opačného pohlaví (více viz heteronormativita). Výzkumy však ukazují, že sexualita, kterou lidé považují v různých kulturách, na různých místech a v různých časech za přirozenou, se výrazně proměňuje. Někteří teoretici a teoretičky tvrdí, že pokud chceme spojit sexualitu s přirozeností, tak by to měla být jen taková, jejímž cílem je reprodukce. Takže žádný sex s antikoncepcí, žádný anální nebo orální sex atd.
- Strach, až nenávisť k homosexualitě. Občas se říká, že takoví jsou nejčastěji jedinci, kteří svoji vlastní homosexualitu potlačují.
- Označení náklonnosti k jedinci stejného pohlaví.
- Jedná se o stav, kdy se člověk narodí s více či méně nejednoznačnými pohlavními znaky.
- Žena, kterou přitahují ženy.
- Zkratka označující lesby, gaye, bisexuály a transsexuály. Tedy souhrn osob, které tvoří menšinu oproti heterosexuální orientaci.
- Zjednodušená a často zavádějící představa.
- Osoba, jejíž pohlaví při narození se neshoduje s jejím osobním vnímáním sebe sama a která podniká kroky (jejichž součástí může být i hormonální terapie a chirurgická změna pohlaví) vedoucí k dosažení výstižnější sebeidentifikace (aby vypadal/a a byla tím, kým se skutečně cítí být).
- Člověk, který se převléká do šatů spojených s opačným pohlavím se zvýrazněním stereotypu maskulinity (= mužství) nebo feminity (= ženskosti). Nemusí se jednat o homosexuála.

Příloha 2B

POJMY – KONTROLA PRO UČITELE

Bisexuál/ka

(podobojí, AC/DC atd.)

- Někdo, kdo je přitahován muži i ženami. Dost často je bisexualita chápána jako neschopnost volby, projev nezralosti nebo přechodná fáze. Někdo zase tvrdí, že bisexuální jsou v podstatě všichni, jen si to pod vlivem heteronormativity nemají možnost uvědomit.

Coming-out

- Uvědomování si vlastní nehetero sexuality, které ústí v sebepřijetí a otevřenost (přiznáním se) širšímu okolí. Někteří lidé si ze strachu z reakcí okolí projdou jen částečným coming-outem (např. v okruhu kamarádů a kamarádek).

Gay

(homouš, teplouš, bukvice, buzna, homoděj atd.)

- V současnosti preferovaný termín pro homosexuálního muže – tedy muže, kterého přitahují muži.

Heteronormativita

- Vytváření norem, podle kterých je správné být „hetero“. Jedinci s jinou sexualitou jsou chápáni jako občani/občanky druhé kategorie a podle toho je s nimi jednáno (např. v otázkách společného soužití, rodičovství, přístupu k práci atd.).

Heterosexuality

(heterák, heteračka)

- V naší společnosti momentálně preferovaná sexuální i citová orientace k jedinci opačného pohlaví (více viz heteronormativita). Výzkumy však ukazují, že sexualita, kterou lidé považují v různých kulturách, na různých místech a v různých časech za přirozenou, se výrazně proměňuje. Někteří teoretici a teoretičky tvrdí, že pokud chceme spojit sexualitu s přirozeností, tak by to měla být jen taková, jejímž cílem je reprodukce. Takže žádný sex s antikoncepcí, žádný anální nebo orální sex atd.

Homofobie

- Strach, až nenávisť k homosexualitě. Občas se říká, že takoví jsou nejčastěji jedinci, kteří svoji vlastní homosexualitu potlačují.

Homosexualita

- Označení náklonnosti k jedinci stejného pohlaví.

Intersexualita

- Jedná se o stav, kdy se člověk narodí s více či méně nejednoznačnými pohlavními znaky.

Lesba

(teplá, přihřátá, vagitariánka, mužatka atd.)

- Žena, kterou přitahují ženy. Dost často se používá termín lesbička, protože termín lesba se jeví jako moc tvrdý. Na druhou stranu: říká se snad gejíček?

LGBT

- LGBT, někdy také LGTB nebo GLBT, je zkratka označující lesby, gaye, bisexuály (tedy souhrn osob, které tvoří menšinu oproti heterosexuální orientaci) včetně transsexuálů.

Stereotyp

- Zjednodušená a často zavádějící představa.

Transsexuál/ka

(trandák, transka atd.)

- Osoba, jejíž pohlaví při narození se neshoduje s jejím osobním vnímáním sebe sama a která podniká kroky (jejichž součástí může být i hormonální terapie a chirurgická změna pohlaví) vedoucí k dosažení výstižnější sebeidentifikace (aby vypadal/a a byla tím, kým se skutečně cítí být).

Transvestita

(trandák, transka atd.)

- Člověk, který se převléká do šatů spojených s opačným pohlavím se zvýrazněním stereotypu maskulinity (= mužství) nebo feminity (= ženskosti). Nemusí se jednat o homosexuála.

Příloha 3

NÁVRH OTÁZEK DO SKUPIN K METODĚ "KMENY A KOŘENY":

1. *Poznáte ve společnosti lesbu? Pokud ano, jak?*
2. *Poznáte ve společnosti gaye? Pokud ano, jak?*
3. *V čem se liší život příslušníka sexuální menšiny od života heterosexuála?*
4. *Co nejvíce vadí heterosexuálům na homosexuálech?*
5. *S jakými problémy se setkávají příslušníci sexuální menšiny ve svém životě?*
6. *Kterí lidé mají největší problém s životním stylem příslušníků sex. menšiny?*
7. *Mohou příslušníci sex. menšiny vychovávat děti?*
8. *Která povolání jsou přisuzována lesbám a která gayům?*
9. *Jsou příslušníci LGBT menšiny nějak nebezpeční pro heterosexuály? Pokud ano, jak?*
10. *Znáte nějakou slavnou osobnost, která patří k sexuální menšině?*
11. *Kolik procent v celkové populaci tvoří příslušníci sex. menšiny?*
12. *Vadil/a by vám učitel/ka, který/á patří k sexuální menšině? Proč ano/ne?*

Autorský komentář k otázkám

ad 1. a 2. otázka

Některé lesby a někteří gayové se chtějí svým vzhledem odlišovat, u většiny z nich však můžete těžko na základě vzhledu určovat jejich sexuální preference. S určitou podobou gaye či lesby se můžeme setkat v médiích (např. ve filmech, „zábavných“ pořadech atd.), aby byli pro heterosexuály dobře rozpoznatelní.

Gayové bývají většinou zobrazováni buďto jako zženštilí muži drobné postavy s vyšším hlasem, typickým zvukem sykavek a nepřírozenými gesty, či jako motorkáři s vypracovanou postavou, oblékající se do kůže a zdobící se řetězy (podobu „klonů“ z 80. let v USA). Je pravda, že někteří gayové mají zálibu v módě a mohou působit trochu zženštile, ale žijeme také v době, kdy i heterosexuální chlapci a muži sahají v oblékání k pestrým barvám, kabelám a velmi jim záleží na pečlivé osobní hygieně a perfektním vzhledu.

Lesby bývají zobrazovány často jako tzv. „mužatky“, v USA označované jako tzv. „butch“ lesby. K takovému vzhledu patří velmi krátce střižené vlasy, piercing v ob-

Příloha 3

ličej, volné „mužské“ oblečení (i např. tzv. „kapsáče“), klátivá chůze a odmítání dekorativní kosmetiky. Některé lesby si rády oblékají pánský oblek s kravatou. Na druhou stranu jsou zde tzv. „lipstick lesbians“¹, které jsou označovány také jako „femme lesbians“.² Tyto lesby naopak podtrhují svůj ženský vzhled dekorativní kosmetikou, dlouhými nehty a sukněmi či šaty.

Lesby i gayové si prošli určitým dějinným vývojem a v některých obdobích měli potřebu se poznávat a sebeidentifikovat za pomoci podobného vzhledu. V dnešní době se setkáváme s pestrými škálami vzhledu u heterosexuálů i příslušníků sexuální menšiny. Někteří gayové či některé lesby se chtějí odlišovat, jiní se naopak snaží „zapadnout“ do většinové společnosti nebo prostě a jednoduše nemají potřebu se podřizovat jakýmkoli pravidlům či stereotypům a jejich odlišností je pouze jejich sexuální preference. Učitel by měl žáky upozornit na to, že určité „nálepkování“ příslušníků sex. menšiny je nesmyslné a většinou vychází ze strany heterosexuální většiny.

ad 3. otázka

Život příslušníků sex. menšiny je však poznamenán určitým vědomím odlišnosti, se kterou přichází větší obavy z reakcí okolí. Všichni příslušníci procházejí tzv. „coming-outem“ neboli „vyjitím na světlo“ se svou sexuální orientací či potřebou změnit své pohlaví. Tento okamžik může pozitivně i negativně ovlivnit pohled na sebe sama, vztahy v rodině, vztahy s přáteli i pohled širšího okolí. Takovouto fázi heterosexuálové procházet nemusejí. Dalším mezníkem v životě příslušníků sex. menšiny je i zakládání rodiny, pokud se k němu rozhodnou. Takové rozhodnutí je ztíženo také nestejnou legislativní ochranou heterosexuálů a homosexuálů/bisexuálů žijících s příslušníkem stejného pohlaví/transsexuálů s nedokončenou přeměnou či transsexuálů homosexuálně založených. V dnešní době v České republice by neměla mít sexuální orientace či změna pohlaví vliv na právo na vzdělání či na vykonávání zvoleného zaměstnání.

ad 4. otázka

Heterosexuálové tvoří většinu společnosti, proto nemůžeme takovouto masu lidí považovat za shodnou z hlediska pohledu na existenci či životní styl příslušníků LGBT menšiny. Někteří jsou příbuznými či přáteli někoho ze sex. menšiny, jiní jsou odpůr-

¹ Jakousi „typologii“ leseb můžeme najít také v Harding K. (2004). *Lesbická kámasútra*. Praha: Cesty

² Více o dějinách lásky a sexuality mezi osobami stejného pohlaví v USA v Rupp Leila J. (2001). *Vytoužená minulost*. Praha: Avicenum

Příloha 3

ci homofobie a „nálepkování“ jakýchkoli menšin. Avšak mezi heterosexuály se vyskytují také lidé, kteří mají nedostatek informací, dále ortodoxní křesťané či muslimové či příslušníci krajní pravice, kteří mají pocit, že být příslušníkem LGBT menšiny je samo o sobě nezdravou anomálií a takovýchto lidí je potřeba se zbavit či je „převychovat“. Mnozí lidé jsou schopni příslušníky LGBT menšiny tolerovat za předpokladu, že na sebe nebudou „upozorňovat“ průvody, společenskými akcemi a požadavky na stejná práva v oblasti rodiny jako heterosexuálové. Mnoha lidem také vadí pohled na stejnopohlavní dvojici vedoucí se za ruce či líbající se na veřejnosti.

ad 5. otázka viz otázka 3 a 4

ad 6. otázka

Jak je uvedeno výše, jedná se o lidi neinformované (často i starší občany, ale není to pravidlo), příslušníky ortodoxních církví, dále příslušníky krajní pravice. Upozorněte také na to, že již samotná tato otázka je kontroverzní, jelikož podsouvá příslušníkům sexuálních menšin jiný životní styl.

ad 7. otázka

Mohou, ale... Některé stejnopohlavní dvojice vychovávají dítě z předchozího heterosexuálního vztahu. Některé lesbické ženy získají dárce spermatu a mohou otěhotnět, gay mužům se může podařit získat náhradní matku, která jim dítě porodí. Při adopcích nebývají stejnopohlavní páry úspěšné. Pokud se dvojici podaří rodinu založit, mohou narazit na nechápavé či odmítavé reakce heterosexuálního okolí. Citelně se to může projevit při návštěvách pediatriů nebo při zařazování dětí do předškolního či školního vzdělávání.

ad 8. otázka

Heterosexuální společnost často zasazuje příslušníky LGBT menšiny do oblasti umění nebo vysokoškolského vzdělávání. Pravdou je, že neexistuje žádné typické povolání, ale v oblasti umění je větší prostor pro coming-out než např. v oblasti školství či oblasti politiky.

ad 9. otázka

Někteří lidé mají pocit, že příslušníci LGBT menšiny jsou více promiskuitní. Je pravda, že promiskuita mezi gay muži v 80. letech v USA přinesla rozšíření choroby AIDS, ale rozhodně se nejednalo o šíření nemoci ze strany gayů směrem k heterosexuálům. Nedá

Příloha 3

se říci, že by celá LGBT menšina byla více promiskuitní než heterosexuální většina.

O gayích a lesbách také panuje mýtus, že se snaží „sbalit, koho potkají“. Ve skutečnosti jsou opatrnější v navazování vztahů než heterosexuálové z důvodu obavy z odmítnutí. Rozhodně není důvod bát se před gayem či lesbou převlékat v šatně.

LGBT menšina není pro heterosexuály nijak nebezpečná, spíše naopak. I při prosazování rovných práv vystupuje menšina mírumilovně, neboť sama nejlépe ví, co znamená být ohrožený.

ad 10. otázka

Např. moderátor Pavel Voříšek, Honza Musil, Aleš Cibulka, zpěvačka Aneta Langerová, zpěvák Pavel Vitek, tanečník a učitel Janis Sidovský či Yemi A.D., politik Gustav Slamečka, režisér Zdeněk Troška, herci Jan Tříska, Lumír Olšovský, Marcel Vašínský, Václav Glazar, majitelka hudebního vydavatelství Iva Milerová, kadeřník Josef Klír, tenistka Martina Navrátilová, fotograf Robert Vano, gay aktivista Jiří Hromada, lékař Pavel Boček a mnoho dalších.³

ad 11. otázka

Hodně se hovoří o čtyřech procentech v populaci, ale těmito čtyřmi procenty byli vždy míněni homosexuálové. Dále se také objevilo číslo 12%. Přesný počet se nikdy nedozvíme, protože neexistuje nic jako sčítání LGBT menšiny. Učitel by měl upozornit na to, že číslo není tak důležité. Ať už je jakékoliv, nikoho neohrožuje a jen ukazuje, jak je celá lidská společnost barevná a různorodá.

ad 12. otázka

Jedná se o citlivé téma. Učitel by měl upozornit na fakt, že učitelé jsou učiteli na prvním místě a ani heterosexuální učitelé a učitelky neprobírají ve škole své soukromí. Co se týče možného sexuálního obtěžování, na sexuální orientaci nezáleží. Pouhý fakt příslušnosti do LGBT menšiny nijak studenty neohrožuje, spíše by pro ně mohl znamenat přínos v podobě tolerantního přístupu k různorodosti.

³ Osobnosti můžete hledat např. na http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:LGBT_%C4%8Ce%C5%A1i

Příloha 4

DOPISY S OTÁZKAMI

Dopis první

Dobrý den, jmenuji se Alexandra, ale všichni mi říkají Saša (znáte to). Letos mi bude sedmnáct let. Narodila jsem se do „normální“ rodiny – máma, táta, otravnej mladší brácha a spousta příbuzných. U nás doma to bylo vždycky v pohodě. Teda až do té doby, kdy se to stalo. Všude jsem pořád slýchala, abych si dala pozor na kluky, aby mi neublížili, abych brzo neotěhotněla a tak. Naši se mě nikdy neptali, jestli se mi nějaký kluk líbí, ale podezřivali všechny mé klučíci kamarády, že se mnou chtějí chodit. Já se o ně nijak nezajímala, spíš jsem nechápavě pozorovala spolužačky, jak slintají nad Justinem Biebreem v „časáku“. Měla jsem a mám svoje zájmy: házenou a zpěv. Škola mě docela baví (studuju na zdravotní sestřičku), ale rozhodně nejsem šprt.

Na praxi jsem potkala jednu sestru, která má čerstvě po škole. Trochu jsem panikařila, když se mi jeden pacient dusil a ona mi pomohla tu situaci zvládnout. Časem jsme si častěji povídaly, začaly jsme chodit na vycházky, všechno jako kamarádky. Ale já k ní najednou začala cítit něco víc. Líbilo se mi, jaká je. Chová se k pacientům jako k lidským bytostem. Ale líbí se mi i to, jak vypadá. Konečně jsem začala cítit to, o čem mluvily holky, když se bavily o klukách. Jsem nervózní, když jí vidím, ale je mi hůř, když ji nevidím. Kdyby byla kluk, asi bych jí dala nějak nenápadně najevo, že se mi líbí nebo bych jí to řekla. Riskovala bych jen to, že mě odmítne. Ale když to řeknu holce? Bude si myslet, že jsem lesba. A to tedy nejsem! Nejsem přeci nakrátko ostříhaná kluko-holka ve „skejtáckejch“ džínách a tílku s tetováním na rameni a cigaretou v ruce, která tráví všechny víkendový večery v gay-baru, no ne?

Upřímně řečeno, vůbec nevím, co mám teď dělat. Jsem zamilovaná a chtěla bych prožívat všechny ty věci jako vodění se za ruku, líbání, zamilované esemesky, společné vycházky, výlety a nakupování, představení rodičům atd. Jenže mám strach z toho, co řeknou rodiče, kamarádi, sousedi a všichni, kteří mě znají. Budou mě mít pořád rádi, jako když nic nevěděli? Je to vážně tak zlý, že moje láska se od ideálního partnera liší jenom tím, že jinak vypadá?

- Kterými předsudky vůči lesbám je Alexandra sama ovlivněna?
- Liší se nějak Alexandřina přání od přání heterosexuální dívky?
- Co všechno hrozí prozrazenému stejnopohlavnímu páru:
 - a) na veřejnosti,
 - b) v negativně nakloněné rodině,
 - c) ve škole.
- Jak si myslíte, že se Alexandra nakonec zachová?
- Jak by mohla reagovat dívka, která se Alexandře líbí?
- Jak by mohli reagovat rodiče?
- Co dobrého by Alexandře mohlo přinést přiznání?
- Představte si, že jste psycholog/psycholožka, která obdržela od Alexandry dopis. Pokuste se jí odpovědět a poradit, co má dělat.

Příloha 4

Dopis druhý

Ahoj, jmenuji se Pavel a je mi 24 let. Narodil jsem se do silně věřící rodiny. Mám sestru, které je už skoro třicet let. Je vdaná a má dvě děti. Rodiče jsou z nich nadšení. Od malička mi kladli na srdce, abych s holkama počkal až po studiu a bylo jasné, že by byli nejradši, abych chodil jen s jednou holkou a tu si po čase vzal. To je jejich představa o ideálním životě. Sami to tak udělali a vypadají šťastně. Nikdy jsem nebyl žádný rebel a usmyslel jsem si, že to udělám tak, jak to po mně chtějí. Na střední škole jsem se o holky opravdu moc nezajímal. Hodně jsem četl a chodil s kamarády ven. Baví mě chodit na túry a hrát tenis. S holkama jsem kamarád a chovám se k nim hezky.

Mám kamarádku Lad'ku. Spolu podnikáme různé výlety a často si píšeme na facebooku. Naši ji mají moc rádi. Na střední nás dost kontrolovali, jestli spolu nic nemáme. Lad'ka se se mnou jednou líbala. Říkala, že si to chce jen zkusit. Já jsem doufal, že mi nepáchne z úst a snažil jsem se, aby to líbání bylo opravdu příjemné. Lad'ka se pak na mě tak zvláště dívala. Zeptal jsem se jí, jestli je spokojená. Řekla, že mě má ráda, ale milenci z nás nikdy nebudou. Od té doby jsme se nelíbili a naše přátelství pokračuje dál ve stejném duchu jako předtím.

Po střední jsem nastoupil na vysokou školu. Když se mi to podaří, bude ze mě strojní inženýr. Bydlím na koleji a na pokoji se mnou jsou další dva kluci. Často se baví o holkách a porovnávají si zkušenosti. Dost se mi divili, že jsem ještě s žádnou holkou nechodil, ale když jsem jim řekl, že jsem katolík, dali mi s otázkami pokoj.

Pravda je ale jiná. Ve skutečnosti vím, jaké to je, když se někomu zrychlí tep a před očima má jenom jednu tvář a při té představě se „nablble“ usmívá. Mám před sebou stále tvář Davida, který je jen o něco starší než já a učí mě technické kreslení na počítači. Párkrát jsme se na sebe usmáli a já jsem určitě zčervenal. Myslím, že v tu chvíli jsem se cítil současně v nebi i v pekle. Mohl bych dělat, že nic necítím a že se sen mých rodičů o ideálním životě pro mě nezhroutil. Mám pochyby o všem a nevím, co mám dělat. Přiznat se i sám sobě se svou láskou k Davidovi mi připadá zničující. A co teprve s tím něco dělat? Jsem opravdu v koncích. Tohle asi nemůžu říct ani Lad'ce.

- Čeho se Pavel bojí?
- Jakými různými způsoby se může zachovat?
- Myslíte, že by ho Lad'ka podpořila? Proč ano nebo ne?
- Jak by reagovala Pavlova rodina, kdyby se jim Pavel svěřil?
- Co dobrého by mohlo Pavlovi přiznání přinést?
- Mohlo by přiznání ovlivnit Pavlovy vztahy se spolubydlícími?
- Ovlivnilo by přiznání jeho studium?
- Pokuste se Pavlovi poradit, co má dál dělat se svým životem.

Příloha 4

Dopis třetí

Ahoj, jmenuju se Karolína, a všichni mě oslovují „Kája“. Mámě to vadí. Vždycky mi říká, kdyby chtěla Káju, pojmenovala by mě Karla nebo by si rovnou pořídila kluka. Mně to ale vůbec nevadí a líp to ke mně „sedí“. Je mi čtrnáct a všichni si mě pamatují hlavně od té doby, kdy jsem si sama ostříhala vlasy. Udělala jsem to poté, co mě máma přihlásila na mažoretky. To mi bylo jedenáct. Tenkrát jsem to trochu přepískla a máma se rozbrečela, když mě uviděla, ale bylo jí jasné, že žádný trapčení s hůlkama ve stejnokroji nebude. Nesnáším sukně a přežiju je jenom na konci školního roku. Moje láska je snowboard a v létě floorball a jízda na kole. Taky ráda kreslím a píšu básničky. Psaní je moje nová záliba a lidem ze třídy to neříkám, protože by si mysleli, že sem asi dost divná. Jsou zvyklí, že nic moc neřeším.

Jenže v poslední době mám takovej zvláštní sen. Zdá se mi, že hraju ve florbalovém týmu, ale s klukama. Hrajeme zápas, jde mi to, a najednou se ke mně blíží rozhodčí. Mně dochází, že odhalí, že nemám v klučičím týmu co dělat. Přestanu hrát a snažím se skrýt tvář, dělám, že si zavazuju tkaničku. Rozhodčí mi pak něco říká, já mu nerozumím a utíkám na záchody a dívám se do zrcadla. A tam to vidím. Moje tvář je trochu jiná, vypadám jako kluk! Hned si uvědomím, že jsem utekla ze zápasu a nevím, co mi ten rozhodčí chtěl říct. Cestu do haly už ale nenajdu. Cítím se hloupě, že jsem to týmu zkazila a bojím se, že mě z něj vyhodí. Vždycky mám z toho snu blbej pocit. Ale na ten svůj jinej obličej nikdy nemůžu zapomenout. Zkusila jsem si ho nakreslit. Myslela jsem, že na to zapomenou, něco jako kouzlo. Jenže se mi to pořád vrací, tak o tom píšu takový divný básničky, sama nevím, kde se to ve mně bere.

Tenhle sen mám už asi měsíc. Nezdá se mi každou noc, ale dost často. Už jsem přemýšlela, jaký by to bylo bejt kluk. Nemá to nic společného s láskou. Holky jsou fajn, ale líp je mi mezi klukama. Rozumím tomu, o čem se baví a jak se baví. Neřeší hlouposti a při sportu pitomě nepišťí. Mám mezi nima i nejlepšího kamaráda Standu. Naše holky ze třídy mu občas posílají při hodině anonymní psaníčka, dost se jim líbí. Jednou mi řekl, že si myslel, že holka nemůže bejt nejlepší kamarádka, ale já jsem. Myslím, že je rád, že já ho nebalím. Se mnou má od těch našich namalovaných slepiček pokoj. Fakt by se mi líbilo bejt klukem, ale tohle by už asi máma nevydejchala.

- Do jaké sexuální menšiny asi Kája patří?
- Tušili byste, že se s Kájou něco děje, kdyby nepsala o svém snu?
- Je možné usuzovat, jakou má Kája sexuální orientaci? Podle čeho?
- Jak by se mohl Kájín příběh dál vyvíjet?
- Jak by asi Kájina máma reagovala na její přání být klukem?
- Jak by reagoval Standa?
- Má Kája z něčeho strach? Pokud ano, z čeho?
- Pokuste se Káje poradit, jak má naložit se svým životem dál.

Příloha 4

Dopis čtvrtý

Ahoj, jmenuju se Štěpán a je mi dvacet let. Pracuju jako řidič u spediční firmy. Není to zrovna to, co bych chtěl dělat, ale vyučil sem se pokrývačem a na nástavbu sem jít nechtěl, protože ve škole sem nikdy zrovna nevynikal. Místo pokrývače sem nesehnal a nějak se žít musím. Rodiče mě vyhodili, když se mi asi rok po vyučení nechtělo makat a byl jsem každé víkend nalitej po diskárně. Byl sem naštvanej a nechápal sem, jak to mohli udělat, ale už je to dva roky zpátky a je to snad za náma. K rodičům sem se ale už nevrátil. Bydlím v garsonce. Není to zrovna bydlení snů, ale mám tam svoje soukromí, můžu si tam dělat, co chci a hlavně je to v mejch finančních možnostech. Protože práce není zrovna nejzábavnější, hledám zábavu jinde, nejradši někde v klubu na parketě při tancování. Ani nemusím bejt nějak zvlášť pod parou a tancuju rád. Tady jsem taky potkal ty svoje známosti.

Holkám sem se vždycky líbil. Nejdřív je zaujme, jak tancuju svoje oblíbený kreace ze street dance nebo hip hopu a pak zírají, že dokážu tancovat i v páru. Stačí se na ně usmát a zobou mi z ruky. Na svojí první sexuální zkušenost sem nemusel dlouho čekat, na diskárnu mě rodiče pustili se starším bráchou už v šestnácti. Ani nevím, jak se ta holka menovala. Nebylo to špatný, ale s láskou to nemělo nic společného. O to asi nešlo ani jí. Nevím, bylo to celý takový studený a mlčenlivý a pak už sme se neviděli. S několika holkama jsem si i poseděl na baru a trochu si s nima povídal, jestli se to přes ten randál dalo. Nikdy sem nezažil nic jako rande. Asi to znáte – vycházka, kytky, kino, zamilovaný smsky. Bud' sem tak málo romantickej a nebo sem měl štěstí na holky, kterejm šlo taky jenom o jedno.

Říkal sem si, že třeba nejsem až tak na holky. Nikomu z kámošů sem to neřek, ale minulej tejden sem zašel do gay baru, abych zkusil, jaký to tam je. Nikdy sem proti teploušům nic neměl, ale ani sem se za něj nikdy nepovažoval. Okukoval sem některý zamilovaný páry. Některý se drželi za ruce skoro jako holky, jiný spolu tancovali. Přišel sem tam ve chvíli, kdy se hrál ploužák, takže to tam vypadalo tak, jak sem si to představoval. Nalepený dvojice na sobě, některý se líbaly. Sed sem si na bar a pozoroval to tam. Pak se začala hrát pořádná muzika, kterou mam rád. Říkal sem si, že teď všichni zmizí, protože na to určitě neumí tancovat, ale splet sem se. Parket se zaplnil a já moh zkusit svoje oblíbený triky. Všimli si mě a několik kluků se ke mně přidalo. Jeden se na mě díval skoro jako ty holky v mym oblíbeným klubu. Řek sem si, že ho zkusim sbalit. Fungovalo to. A taky to jako se všema holkama skončilo. Trochu jiný provedení, ale stejnej výsledek. Nevím, kdo sem ani co sem a ten experiment mi eště víc zamotal hlavu. Fakt si připadám dost divně a něco mi chybí.

- Jakou sexuální orientaci byste Štěpánovi přisoudili?
- Co Štěpánovi v životě asi nejvíc chybí?
- Co dělá Štěpán ve svém životě špatně?
- Co ho nejvíc baví?
- Udělal dobře, když zkusil i sexuální zkušenost s mužem?
- S jakými dalšími problémy ve svém životě bojuje?
- Na kom mu v životě nejvíc záleží?
- Poradte Štěpánovi, co by měl se svým životem provést, aby byl skutečně šťastný.

Příloha 4

Dopis pátý

Ahoj, jsem Monika. Je mi jedenáct let a letos jsem nastoupila na gympl. Je to těžký, protože jsou tu noví spolužáci a poprvé v životě se musím opravdu učit a učitelé nás neznají tak jako na základce, takže jsem pořád hrozně v pozoru, abych si u nich neudělala o sobě špatný obrázek. Taky se snažím zapadnout trochu do kolektivu. Jsem jediná od nás z vesnice, která se sem letos dostala. Někteří se tu už znají z předchozí základky nebo odtud z města ze sportovních kroužků. Během skupinové práce jsem se skamarádila s Bětkou a Luckou. Už jsme spolu byly i v kině a potom jsme si povídaly. Jsou mi sympatické a ráda bych si jejich přátelství udržela. Ráda bych je pozvala k nám domů, jenže nevím, co by si myslely, kdyby...

Narodila jsem se do šťastné rodiny (nebo jsem si to alespoň myslela). Mám taky starší sestru Věrku (o pět let). Asi před dvěma roky se máma s tátou začali hádat a já jsem nevěděla o čem. Měla jsem hrozný strach, protože jsem předtím z ložnice našich nikdy neslyšela pláč a nadávky. Táta byl vždycky „klidšas“ a teď na mámu křičel! Věrka se mamky ptala, co se děje. Jí to tehdy řekla, ale mně nechtěly říct nic. Za krátkou dobu se potom táta od nás odstěhoval. Ještě předtím mi řekl, že mají s mamkou problémy a že už nemůžou být spolu. Pak mi řekl, že kdybych někdy chtěla bydlet u něj, tak že můžu. Vůbec jsem nevěděla, co mám říct. Ráda bych je měla oba pohromadě, ale jen kdyby se neháдали. Za nějakou dobu od tohoto rozhovoru šli naši k soudu, aby se rozvedli. Taky u nás byla paní od sociálky a ptala se nás na spoustu věcí. Máma pak byla ubrečená. Vadilo mi, že jsem se nedozvěděla, jaké problémy táta s mámou měli. Až pak se u nás objevila mamčina kamarádka Karin. Bylo divné, že se nebavila jenom s mámou, jak to její kamarádky obvykle dělaly. Bavila se i s námi. Vzala nás s mámou na brusle a na výlet. Myslela jsem si, že pomáhá mamce překonat ten rozvod, protože máma dost často brečela nebo nás jen tak bez vysvětlení objala a byla hrozně smutná. Pak jsem ale viděla, jak Karin mamku hladí po vlasech a políbila ji (myslely si, že je nevidím). Řekla jsem to Věrce a ta vůbec nevypadala překvapeně. Řekla mi, že mamka a Karin se do sebe zamilovaly.

Musela jsem nad tím přemýšlet. Mámě jsem neřekla, že to vím. Věděla jsem, co znamená slovo heterosexuál, gay a lesba. Jen mi nešlo do hlavy, že na to máma přišla až potom, co si našeho tátu vzala a měla nás dvě. Věrka mi řekla, že se to někdy stává. Věrka si teď s mamkou hodně povídá. Chtěla jsem taky, tak jsem za mamkou zašla. Ona mě pohladila a řekla mi: „Broučku, ty mě asi teď budeš nenávidět. Tohle jsem vám udělat nechtěla.“ Řekla jsem jí, že ne. Pak jsme si povídaly.

Já teď už mámu líp chápu, i když táty je mi taky líto, ale když jsem s ním byla naposled, nechtěl o mámě vůbec mluvit. Snažím se je oba pochopit, ale hrozně mě mrzí, co se stalo. Pomalu se to u nás uklidňuje a Karin je moc fajn. Ale nejsem připravená na to, aby se to dozvěděl někdo ve třídě. Co by si o mně pomysleli? A co učitelé?

- Co všechno Moniku trápí?
- Dokážete pochopit Moničinu mámu a tátu?
- Bylo by lepší, kdyby se rodiče nerozvedli? Proč ano nebo ne?
- Co mohla Moničina máma udělat lépe?
- Jak by asi reagovali učitelé na Moničině škole?
- Jak by mohly reagovat Moničiny nové kamarádky?
- Proč mluvila Moničina máma více s Věrkou?
- Poradte Monice, jak by se měla zachovat, kdyby na její rodinu ve škole skutečně „prasklo“, co se u nich doma změnilo.

Příloha 4

Dopis šestý

Ahoj, jmenuji se Radek. Je mi čerstvých osmnáct. Už během puberty jsem pochopil, že mě holky příliš nepřitahují. Bylo mi víceméně jasné, že jsem gay. Zamiloval jsem se platonicky do svého spoluhráče Honzy z fotbalového týmu. To mi bylo asi patnáct. Nejprve jsem to nechtěl přiznat ani sám sobě, ale bylo jasné, že sám sobě se nevyhnu. Hledal jsem si na internetu různé stránky, abych neměl pocit, že jsem na to sám. Také mě napadlo udělat pokus. Vytiskl jsem si obrázek vnadné modelky v bikinách a taky obrázek modela v plavkách. Pohled ani na jednoho z nich mě nijak zvlášť nedostával. Říkal jsem si, že si to třeba namlouvám. Jenže pak jsem zase viděl Honzu. Pozdravil mě a já si uvědomil, jak strašně moc rád jsem v jeho blízkosti a jak se mi líbí jeho vzhled i chování. Tu jiskru v očích žádná hloupá fotka modela nebo modelky z Googlu nepřebije.

Usmyslel jsem si, že nikomu nic neřeknu. A fungovalo to dost dlouho. Smířil jsem se sám se sebou, představoval jsem si sebe a Honzu v různých situacích. Ale ani za Boha bych mu to neřekl. Neměl bych ani příležitost, Honzu si totiž vybral opravdový fotbalový klub a už jsme se neviděli. Bylo mi smutně, ale celkem se mi i ulevilo, že mám trochu klidu.

Ten ale dlouho netrval. Bylo mi sedmnáct a rodiče i někteří kamarádi do mě začali rýpat, že jsem ještě nechodil s žádnou holkou. Měl jsem dilema, jestli mám říct pravdu nebo umluvit nějakou holku, aby se představila mým rodičům a aby se mnou byla viděna někde venku. Já „trouba“ se rozhodl pro druhou možnost. Všiml jsem si, že můj spolužák David má osmnáctiletou hezkou sestru Markétu, která se před nějakou dobu rozešla se svým přítelem. Kdyby mě viděli s ní, měl bych zase na nějakou dobu pokoj a během toho bych něco vymyslel. David mě skutečně s Markétou seznámil, i když měl takové ty bratrské řeči o tom, že jestli jí něco provedu, tak si mě podá. Markéta se nechtěla moc seznamovat, ale nakonec se nechala přemluvit na rande. Šli jsme na kafe a na vycházku. Snažil jsem se zapůsobit. Otvíral jsem jí dveře, přinesl jsem jí kytku, zaplatil jsem útratu v kavárně a snažil jsem se konverzovat. Líbilo se mi to a pak mi v „esemesce“ poděkovala za hezké odpoledne a řekla mi, že už dávno nepotkala kluka, který by se k ní choval tak hezky a nedovoloval si intimnosti. Měli jsme ještě několik schůzek a její nadšení trochu opadlo, protože čekala, že už si dovolovat trochu začnu. Říkal jsem jí, že nechci spěchat a tak, takže byla zase dojatá mojí slušností. Políbil jsem ji, abych jí dokázal, že se mi líbí. Moje svědomí křičelo a cítil jsem se jako hajzl. Měl jsem jí říct pravdu. A to jsem taky udělal. Byla uražená a naštvaná. Řekla mi, že jsem „parchant“ a že mě už nechce vidět. Chápal jsem ji a omluvil se. Druhý den začal ráno pěstí do mého obličeje. Samozřejmě od Davida, jejího bratra. Chystal jsem se mu taky omluvit a říct mu taky pravdu, ale on mě předešel. Řekl mi, že jeho sestra je se mnou těhotná a že mi nezapomene, že jsem od ní utekl, když mi to řekla. Tak mi to vyrazilo dech, že jsem ani neprotestoval.

Ted' ale nevím, co mám dělat a netuším, jak se bude situace vyvíjet dál. Mám ze všeho strach.

- V čem udělal Radek chybu?
- Ve kterých fázích příběhu se dal děj ještě zvrátit k lepšímu?
- Proč se Radek dostal do takové situace?
- Jak by se příběh vyvíjel, kdyby se Radek Markétě nepřiznal?
- Co by nyní Radek mohl udělat k nápravě situace?
- Jak by příběh mohl dopadnout?
- Podle čeho Radek poznal, že je gay?
- Je slušné chování k dívkám známkou homosexuality? Proč ano/ne?

Příloha 5

NÁMĚTY NA SCÉNKY

1. Chlapec pozve svou kamarádku na rande. Kamarádka mu řekne, že je zřejmě lesba a snaží se ho odmítnout tak, aby mu neublížila.
2. Chlapec se snaží svým rodičům vysvětlit, že se cítí být dívkou. Každý z rodičů reaguje jinak.
3. Dívka se svěří své kamarádce (svému kamarádovi), že se cítí být chlapcem. Společně s kamarádkou (kamarádem) se to snaží vysvětlit svým rodičům.
4. Heterosexuální chlapec se chce přihlásit na balet. Jeho otec mu brání s vysvětlením, že v tom případě již není „chlap“, ale gay. Matka si není jistá, co si o tom má myslet. V zásadě proti synově nápadu nic nemá, ale nechce manželovi příliš odporovat. Chlapec se snaží rodiče přesvědčit.
5. Dívka je přistižena spolužáky v objetí s jinou dívkou. Vrací se do třídy a musí nějak reagovat na poznámky svých spolužáků.
6. Dívka se zamiluje do své nejlepší kamarádky a snaží se jí to nějak sdělit.

Příloha 6

DOTAZNÍK PRO ABSOLVENTY CELODENNÍHO PROJEKTU "MY + ONI = MY"

1. Připadal vám projekt užitečný?

- a) ano
- b) ne

2. Objasněte, v čem vám byl/nebyl užitečný.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Jak jste nazíral/a na sexuální menšiny před projektem?

- a) Byl/a jsem tolerantní a měl/a jsem dostatek informací.
- b) Byl/a jsem tolerantní, ale neměl/a jsem dostatek informací.
- c) Nezajímal/a jsem se o ně vůbec.
- d) Nebyl/a jsem tolerantní, měl/a jsem předsudky.

4. Změnil se váš pohled na sexuální menšiny po projektu?

- a) Ano. Získal/a jsem více informací a během aktivit jsem radosti i starosti sex.menšin lépe pochopil/a.
- b) Ano, ale v jiném smyslu.
- c) Ne, měl/a jsem stejný názor předtím i poté.

5. Pokud jste zaškrtnli v otázce 4 možnost b, objasněte, v jakém jiném smyslu se váš názor změnil.

.....

.....

.....

.....

.....

6. Zajímali jste se o problematiku sex. menšin už před projektem?

- a) ano
- b) ne

Příloha 6

7. Pokud jste v otázce 6 zaškrtnuli možnost ano, odkud jste se dozvídali informace (můžete zaškrtnout i více odpovědí)?

a) Od rodičů

b) Od kamarádů

c) Z internetu

d) Z televize

e) Jinde:

8. Pokud jste v otázce 6 zaškrtnuli možnost ne, proč tomu tak bylo?

.....
.....
.....
.....

9. Která/é aktivita/y se vám v projektu líbila/y nejvíce a proč?

.....
.....
.....
.....

10. Která/é aktivita/y se vám nelíbila/y a proč?

.....
.....
.....
.....

11. Je něco, co vás na sexuálních menšinách zajímá a nedozvěděli jste se o tom?

.....
.....
.....
.....

12. Je něco, co vás během projektu překvapilo či dokonce šokovalo? Pokud ano, co to bylo?

.....
.....
.....
.....

Příloha 6

13. Co si myslíte, že bylo cílem učitele/ů v tomto projektu?

- a) Poskytnout nám dostatek informací o sex. menšinách.
- b) Poskytnout nám dostatek informací o sex. menšinách a přimět nás k většímu pochopení života gayů/leseb/bisexuálů/transsexuálů.
- c) Poskytnout nám dostatek informací o sex. menšinách, přimět nás k většímu pochopení života gayů/leseb/bisexuálů/transsexuálů a také nás přimět k přemýšlení o vlastním postoji k sex. menšinám.
- d) Jiný cíl.

14. Pokud jste zaškrtnli v otázce 13 možnost d, vysvětlete, jaký jiný cíl jste během projektu vnímali.

.....

.....

.....

.....

15. Chcete k projektu nebo k problematice sex. menšin něco říci? Vyjádřete se.

.....

.....

.....

.....

.....

SVĚT PODLE DEMOKRACIE

náměty k výuce

Autoři: Bohuslava Dusíková, Markéta Hajská, Jan Hibler, Aleš Kavalír, Václav Kotrba, Hana Kovandová, Veronika Králová, Šárka Niklová, Martina Novotná, Alena Pařízková, Lucie Pivoňková, Jan Sovadina, Martina Toušová, Václav Zeman, Zdeňka Zykmondová

Editor: Markéta Hajská

Spolupracovali: Aleš Kavalír, Dalibor Hapl, Zdeňka Kučerová

Jazykové korektury: Helena Kaftanová

Grafická úprava: Ondřej Polony

Člověk v tísni, o.p.s.
Šafaříkova 24, Praha 2

Člověk v tísni, o.p.s., pobočka Plzeň
Mikulášské náměstí 17, 326 00 Plzeň

menšiny

diskriminace

DEMOKRACIE

multikulturalismus

terorismus
≠ náboženství

feminismus
?